

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BAVUL

Hayat bir yolculuktur, yarıncada buluşuruz.

KASIM 2022

Sayı: 86

Fiyatı: 20 TL

KKTC: 22 TL

Uçurumları sevenin kanatları olmalı

Friedrich Nietzsche

Ataol Behramcılar • Ali Kemal • Ali Bakır • Murat Ertel • Erdal Güney • Pınar Ergün • Ali Deniz Uslu • Aydılgel • Almula Türedi • Cem Alpan
Mehmet Sezgin • Mehmet Sait • Zeynep Özkan • Havva Uzun • Zeliha Şemin • Yunus Emre Ceren • Önder Abay • Oğuz Alkan
Necati Tosuner • Bilge Ay • Enes Turan • Zeynep Özkan • Havva Uzun • Zeliha Şemin • Yunus Emre Ceren • Önder Abay • Oğuz Alkan

EVRİM KURAN

İYİ Kİ ORTA ÇAĞ'DA DEĞİLİZ

"Ben mermerin içinde bir melek gördüm onu özgür bırakana kadar yontmaya devam ettim" der büyük heykeltıraş Michalengelo. Vasata tamah edenler mermerleri cılalarken, kendi içini kazanlar bilir bunu. Bedeldir bu. Fikirde, duyguda, eylemde özgür kalabilmenin bedeli. Kısa bir süre önce memlekette ödenecek bedellere bir yenisi daha eklendi. "Basın Kanunu ve Bazı Konularda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" iktidar ortaklarının Meclis'e taşıdı ve 40 maddelik yasa tasarısı kabul edildi.

Sigmund Freud, Nazilerin kitaplarını yakması üzerine "Ne büyük gelişme kaydetmişiz. Orta Çağ'da olsak beni yakarlardı. Şimdi kitaplarını yakarak yetiniyorlar" demişti. Yıl 2022. Orta Çağ'da değiliz ve fakat kimilerince "dezenformasyon yasası" olarak adlandırılan, bence düpedüz sansürü yasalastıran bu kanunla haber alma hakkı, ifade özgürlüğü ve iletişim alanında hayatımız kökten değişecek.

Yasanın "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçlamasına içeren en kritik maddesi 29'uncu maddes. 29'uncu maddede sadece gazetecileri değil milyonlarca sosyal medya kullanıcılarını da ilgilendiriyor. Bu maddeye göre "Halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yaymak" suçlanabilir.

bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacak. Yasa sadece gazetecileri baskı altına almıyor. Bilim insanlarını, STK'ları, aktivistleri yani dokunulmazlığı olmayan ve sosyal ağları kullanan herkesi, her birimizi ilgilendiriyor.

Sansür yasasıyla birlikte sosyal medyadaki paylaşımlar ciddi biçimde kısıklara alınabilecek. Öyle ki erişime engelli bir haberi sosyal medya hesabından paylaşmak, anlık gelişen bir olaya ilişkin son durumu aktarmak veya yorum yapmak, bunları paylaşan hesaplardan retweet etmek de suç olarak değerlendirilebilecek.

Düşünün ki, pandeminin bitmediğini, devam ettiğini verileri ortaya koyan Türk Tabipler Birliği'nin Sağlık Bakanlığı'nı halk sağlığını gözetmeye, bilimsel ve gerçekçi sorumlulukla hareket etmeye davet etmesine yönelik açıklamaları bu kapsamda suç sayılabilecek ve TTB üyeleri bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla yargılanabilecek. Bu bilgiyi haberleştiği gazeteci de, haberi sosyal medyada paylaşan vatandaş da aynı kapsamda yargılanabilecek.

Düşünün ki, 41 madden emekçisini kaybettiğimiz Bartın faciasındaki ihmalleri sorgulamak, devlet politikasıyla ilgili soruşturma başlatmak

"Ben mermerin içinde bir melek gördüm onu özgür bırakana kadar yontmaya devam ettim" der büyük heykeltıraş Michalengelo. Vasata tamah edenler mermerleri cılalarken, kendi içini kazanlar bilir bunu.

sayılabilecek. Hatta bunu etiket haline getirip sosyal medyada toplu olarak paylaşmak "örgütlü suç" da sayılabilecek.

Düşünün ki, halkı paniğe

sevk ettiğimiz suçlamasıyla karşı karşıya kalmamak için ben bir

araştırmacı olarak size Türkiye'nin gençlerinin dertlerini anlatamayabileceğim. T Ülk'in genç işsizliği verilerini sorgulayamayabileceğim. Tüm kalbimle inandığım halde "kadin cinayetleri politiktir" diyemeyebileceğim. Bir süredir sansür yasalastırsa dezenformasyon ne demek asıl o zaman göreceğiz endişesi taşıyamıyaydım. İşte o zaman geldi. Göz göre göre geldi. Sansür sebepten, dezenformasyon sonuçtur. Türkiye'nin üniversiteli gençliğinin % 83'ü ülkeden gitmek istiyor araştırma sonucunu paylaşmamı engellemek sansürdür; Türkiye'nin gençleri daha iyi arabalara binmek gibi süflü heveslerle başka ülkelere gitmek istiyor demek dezenformasyondur.

Tüm bu izansızlık yetmezmiş gibi, son dönemlerde meclisimizde bir de akıl dışılığı kutlama ritüelleri oluştu. Yasayı geçiren iktidar ortağı vekiller görüşmeler sonrası hatıra fotoğrafı çektiler. Ne büyük gelişme kaydetmişiz. Orta Çağ'da olsak bizi ipe çektilerlerdi. Şimdi fotoğraf çekim mekale yetiniyorlar.

BAVUL

Sadece cevaplarını
bulabileceğimiz soruları duyarız.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Friedrich Nietzsche

Çizim: Yusuf Aktoprak

BAVUL

**Doğarken ağladı insan,
bu son olsun, bu son...**

Ücretsiz PDF Kırıp Arşiv - <https://arxiv.org>

Sinekler Ülkesi

KAAN SEZYUM

Bundan yıllar önce, bambaşka bir çağda, bambaşka

bir evrende, başka bir bilinçte, farklı bir dünyada yine hayat vardı. Tabii bizimkisi gibi değildi bu hayat. Çoğu şey benzer olsa da çoğu şey de benzersiz vesira dışıydı. Tabii ki bu sıradışı sızlık bakış açınıza göre değişiyordu. Bizim dünyamızdan baktığımızda onlar, onların dünyasından bakıldığında bizler farklı görünüyorduk. Aynı İstanbul'un Avrupa ve Asya yakasından oturanların diğer kıtaya "karşı" demeleri gibi bir şeydi.

Bu bize göre garip, onlara göre gayet normal gezegende besin zincirinin en tepesinde sinekler oturuyorlardı. Evrimde zamanında artık neolduysa sinekler aniden zihinsel faaliyetler açısından birden bire ilerlemiş ve dünyanın hepsine hükmedecek bilgi seviyesine ve alet edevat kullanma becerilerine sahip olmuştu. Sineklerin her şeyi hoş, güzeldi de, bir huylan vardı ki biraz garipti. Sineklerin hepsibirbirini kızılamak istiyordu. Sineklerin ülkesinde en tepedeki at sineğinden, en alttaki gariban sirke sineğine kadar tüm sinekler "Ah bir fırsat olsa da şu sineğe kızı şaplasam" diye düşünüp duruyordu. Sinekler çocuklarını da böyle yetiştiriyordu. "Nerede boks orada çokluk" diyorlardı. İlk ve orta eğitimde "Sinek kazıklama teknikleri" ve "İleridolandırıcılık" dersleri zorunluydu. Sineklerin zaman içinde bir metafizik inançları da olmuştu. Sineklere göre dolandırıcılık en kutsal kavramdı. Hangi sinek ki dolandırıcılık yapmazsa toplumu önünde örümceklere kurban ediyor, daha namuslu sinekler ise kanatları kopararak kanınca yuvalarının ortalarına bırakılıyordu. Hatta düzenbazlığı reddeden bazı sinekler, insanların yavrularının önüne atılıyor, yavru insanların ellerinde ki büyüteçle bu dürist sinekleri kızarıyorlardı.

Hal böyle olunca sineklerin hepsi neredeyse bu düzenbazlık sistemine tapıyordu. İbadet hanelerinin önlerinde her ayin günü binbirtürlü hisrsızlık oluyordu. Kimi sinekler örgütlü bir biçimde dolandırıcılık yapmaktaydı. Tabii böyle olunca toplumdaki statüleri de giderek yükseliyordu. Zaten at sineği ya da karasinek mertebesinde tüm sinekler büyük dolandırıcıydı. Normalde yedi sülalesine (sinekler bir de yüzlerce doğuruyor) yetecek kadar yemegi ve dışkı stoğu olmasına rağmen en tepedeki sinekler yine de gariban sineklerden yağ çıkartma derdindeydi. Ağçölzlük, adeta sineklerin kompozit gözlerini karartmıştı.

Tabii tüm sinekler bu korkunç durumun içinde yaşamak zorunda olsalar da aralarından bazıları, içten içe bu yaptıklarının doğru olmadığını farkındaydı. Sabah uyan anıni kulluğu yapıp toka

Çizim: Ahmet Karakaya

ğaa çık arkadaşını kazıkla, komşunu kazıkla, arada onlar da seni kazıklasın, işe çöp suyu emmeye git, orada mesai arkadaşlarını kazıkla, yemekte seni kazıklasınlar... Bu düzen böyle gitmemeliydi. Kimsenin kimseye güveni olmadığı bir hayat, bir sinek için ideal miydi? Günden güne sinek vicdanları inceden inceye sızlayan bu canlılar, kendi aralarında organize olmaya, toplanmaya, gizli gizli artık dolandırıcılığın ve sahtekarlığın tek yaşama biçimi olmadığını dillendirmeye başlamıştı. Tabii ki bu toplantılara da dolandırıcı sinekler geliyor, diğer dostlarını yukarıdaki sineklere ihbar ediyor ve her geçen gün pisliksever sineklerin namuslu olmaya çalışan sinekleri kovaladığı bir sinek avı gerçekleşiyordu.

Sineklerde bizim dünyamıza benzer bir şey gelişmeye başlamıştı. Her geçen gün kolları, bacakları, kanatları koparılan arkadaşlarını görmelerine rağmen artık, "namuslu" olmak isteyen

Tabii bu gelişmeler kafasını dışkının içinden kaldıramayanyuceat sineğinin kulağına da gidiyordu ama at sineği gücünden ve cüssesinden emin bokunun en sulu yerini emizlemeye devam ediyor, gittikçe daha da şişiyordu.

Cesuriyene sineklerle nesil denmesile artık daha farklı eğitimden geçiyor, göstermelik olarak dolandırıcılık ve yolsuzluk derslerine giriyor, fakat evde sinek ebeveynler genç larvalara daha erdemli bir sinek olmanın, çöp suyunu, hayvan dışkıları ve leşleri paylaşmanın yollarını anlatıyor. Günden güne yetişen bu namuslu sinek nesli artık kendi kolonilerini oluşturma zamanı geldiğini anladı ve hep birlikte, pislik sineklerin uçamayacağı kadar uzağa, yemeklerini, çöp suyunu paylaşarak uçtular. Kurdukları yeni yerleşim ve verimli çöplerin olduğu, çöp sularının nehirler gibi aktığı, çöpten dağların olduğu, leşlerin hiç tükenmediği, larvaların huzur içinde yaşayabilecekleri bir dünya kurulmuştu. Onların her yerli sardığı bir cennetti.

Dikkat endüstrisine karşı Kâtip Bartleby olmak

Algoritmaların, etkileşimin, takipçi ve beğeni sayılarının peşine takılarak ilerlediğimiz bu yolda, dikkatimizi yitirmemiz karşılığında, herkes kazanmadığına göre birileri kaybediyor.

Konser başladı başlayacak. Başlarımız öne eğik, telefonlarımızda son kayırdanları yapıyoruz. Şaşırtıcı bir şekilde, telefonun cebine yerleştirip birbirleriyle konuşanlardavar. Birbirleriyle yüz yüze konuşacak neyi olabilir ki bu insanların? Hemen endişe etmeyelim, belki de telefon şarjlarını konser saatine saklıyorlar. Grup sahneye çıkar çıkmaz, düellodaki bir şövalye hıyızla telefonlar çekiliyor ve kayıt başlıyor. Performansı evde bir ekrandan izlemek için konsere gelen insanlar, şimdi yine bir ekranın ardından yani telefonla video çekerek konser izleme durumunda. Bu yaman çelşki çoğumuzun umurunda değil. Çünkü birazdan kayıttar sosyal medyaya düşecek. Konsere gittiğimizi artık tüm sosyal çevremiz bilecek. Sosyal medyanın olmadığı yıllarda konser gidenlerin elinde olmayan bir lüks bu. Konser dönüşü, "Biraz önce Coran Bregović konserindeydim" diye bağıra bağıra koştuğunuzu düşünseniz. Eskiden yaptığımız bir şeyi, herkese duyurmak ancak böyle mümkündü ve haliyle bu çok tuhaf olurdu. Neyse ki sosyal medya var.

Konser sırasında şarjlar sonuna dek gittiği sürece sorun yok. Biterse de yedek bir şarjör olarak cebimizde kabartan, çantalarımıza ağırılık katan 'powerbank'ler ne güne duruyor? Ne de olsa, onlar artık promosyon sektörünün bile gözdesi, herkeste olmalı. Ayrıca paylaşacağımız tabii, kırk yılda bir konsere gelmişiz. Overlok makinesi misali konseriayağınza getiriyoruz, daha ne istiyorsunuz? Hem paylaşmak güzeldir öyle değil mi? Peki ama bu bir paylaşım mıdır? Telefonla amatörce çektiğimiz bir konser, yitirilmiş bir dikkattir. Mehmet Ali & Arşın Serisi

ses ve görüntü kalitesine rağmen paylaşmak, diğer insanlara pek bir şey katmayacağı için buna tam bir paylaşım diyemeyiz bence. Alfred Herolda'nın *Herkesle Söyle-Sosyal Medyada Neden Paylaşımında Bulunuruz?* (Kafka-Epsilon Yay., 2017) kitabında da vurguladığı gibi bu paylaşımın dijital kimlik giysilerimiz işlevini görür. Yani bu tip paylaşımınla ötekindeki katkı sağlamaktan ziyade başka bir şey yaparız: "Kendimizin ideal bir yansımasını; neyi, ne zaman, nerede ve kimlerle paylaşmıştığımız konusundaki seçiciliğimizle yaratmayı hedefleriz." Biz artık, o eski biz değiliz. Bilmem ne zaman, bilmem ne konserinde bulunmuş bizziz. Kimilerimizin konserin her anını paylaşma hırsıyla tam olarak orada olup olmadığını anlamak zor ama teknik olarak oradayız.

DİKKATLERİMİZİN HASADINI KİM YAPIYOR?

Nihayetinde motivasyonumuz yüksek. Çünkü yaptığımız bu paylaşım birilerinin aksına düşüp dikkatini çekecek. Algoritma o bizim paylaşımımızla en çok ilgilenenlere yönlendirecek. Böylece onların dikkatinden pay alacağız. Başka bir paylaşımınla onlar da bizim dikkatimizden bir pay alacak. Derken dikkat teleneye dolaşacak ve telefon elinde asla bırakılmayacak. Cünün sonunda, birbirimizin dikkatlerinden aldığımız bu payın hasadını da gözetleme kapitalizminin dev platformları yapacak. Yani birbirimizi günden günde odaklas ve sersem hissettirmeye varan bu gidişat, aslında bir endüstrinin dışı olamamızla ilgili. Cihazlara ve internet paketine ödediğimiz bedeli harik tutarsak, sosyal medya platformlarını hiçbir bedel ödmeden yaptığımız bu payla-

bize unutturulan bir soru var: Acaba birbirimizin dikkatini böylece çarçur ederek neye hizmet ediyoruz? Algoritmaları, etkileşimin, takipçi ve beğeni sayılarının peşine takılarak ilerlediğimiz bu yolda, dikkatimizi yitirmemiz karşılığında, herkes kazanmadığına göre birileri kaybediyor.

DİKKAT ENDÜSTRİSİNE İTAATSİZLİK

Bu kayba nasıl dur diyebiliriz? *How to Do Nothing: Resisting the Attention Economy* (Penguin, 2020) kitabının yazarı Jenny Odell, bu dikkat endüstrisinin dışları arasında yok olmamamız için, "yapmamayı tercih ederim" yaklaşımını benimsememizi öneriyor. Yani dijital detoks uygulamalarındaki gibi "yapmayacağım" değil "yapmamayı tercih ederim" diyebileceği işaret ediyor. Tahmin edileceği gibi bu durumun ilhamını da Herman Melville'in meşhur Kâtip Bartleby öyküsünden alıyor. O öyküyü hatırlamamız gerekirse; Bartleby, bir kâtip olarak patronunun kendisinden kopyalamasını istediği metinleri "Yapmamayı tercih ederim" diyerek kopyalamaz ve olaylar gelişir. Gerçi o kitabın sonu pek hayırlı değildir ama bu öyküde anlatılan "sivil itaatsizlik" biçimi, insanın özgürlüğünü sorgulaması için bir alegoridir. Peki, elimizde tuttuğumuz telefonlarda uygulamadan uygulamaya sıçramak ve "yapmamayı tercih edebileceğini" bile sorgulamadan tüm dikkatimizi teslim etmek özgürlük müdür?

Şimdi diyebiliriz ki edebiyat tarihine geçmiş bu sivil itaatsizlik anlatısının, bile isteye gerçekleştirdiği sosyal medya kullanımıyla ne ilgili var? Bunun için Jenny Odell bizi, 8 saatlik iş günü hakkının kazanıldığı günlere götürüyor. O dönemin işçi hareketi; 8 saat çalışsın, 8 saat uyu ve 8 saat ne istersek onu yapma özgürlüğü talebiyle geldiğinde, bu istek kimilerine çok şaşırtıcı gelmişti. Ne yani kalan 8 saatte insanlar 'hiçbir şey de yapmayabilir miydi'? Bu kimilerine göre çok saçmaydı. İşte şu an, dikkatlerimiz nasıl işgal edildiğini tam olarak anlayamamak da bu şaşkınlığa benziyor. "Yapmamayı tercih ederim" tavrı, platformların dikkatimizi üzerinde nasıl çalıştığının ve bunun nasıl sömürüyü döndüğünün artık farkında olduğumuz anlamına da gelebilir.

Bunu sorgulayabiliriz: Çalıştığımız geriye kalan birkaç saatimde paylaşım yapmamaya da tercih edebiliriz öyle mi? Bu bana ne kazandıracak ki, vakit geçmez o zaman? İşte kritik soru bu. Nasıl bu kadar alternatifsiz kaldık? Unutlumsalı ki platform algoritmaları bunu, kullanıcıyı merkeziye alarak yapıyor. Geçmiş tercihlerimizi işledi ve bizi kendi zaaflarımızın içine hapsetti. Bu aynı zamanda bir bağımlılık demektir. O halde şimdi bize düşen, bunu fark etmek ve kimi zaman "Yapmamayı tercih ederim" diyebilmek. Yazıya konsere başladım. Çünkü herhangi bir yerde, önceden yapılmış bir kaydı izlemek veya dinlemek yerine bizzat konser gelip o ana tanık olmak istiyorsak, bu bir umut ve bir anlamı vardır. O anın içinde, bir paylaşım yapma ihtiyacı hissetmeden kalmayı başarabilirsek bu bir baş-

BİR MİKNATIS OLMAM MÜMKÜN GÖRÜNÜYOR

BURCU BAKDUR

Çıkar içinden sana doğuştan verileri, ne kaldı övünebileceğin, onları paylaş benimle. İyi mi resim yaparsın, yemeklerin tadından yenmez mi? Ya yazdığın şiirler? En iyi diş doktoru sen misin? Evrenle ilgili teorilerin mi var? Mühendislerin kralı mısın? Tarihin sayfalarında kayboldun, en doğru yolu mu arıyorsun gelecek nesiller için? Hah! Bana bunlardan söz et...

Konuşabileceğin insanlar olması ne iyi, ne güzel. Nedenini sormak, konuşmak yerine mesafeyi seçmek, aniden verilmiş yüklü duygu barındıran yanlış bir karardan daha kötü ve çirkin... Aldığımız her kararda kararlı olsaydık, bir arpa boyu yol alamazdık. Aksi içinde geçerli bu sonuç; kararsızlık ve bekleyiş hali de yalnızca koltuktaki poponuzun izini derinleştirir, hepsi bu. Birbirinin aynı insanlar, birbirile aynı kılıkta, birebir aynı sohbetede, içim sıkıldı yazarken bile, zıt kutuplar çekmez miydi birbirini oysa?

Hoş, kutuplarla falan ilgilenmiyorum. Mıknatıslar beni çekmiyor, demir eksikliğim içime işlemiş, bir mıknatıs olmam mümkün görünmüyor, yani ne çekebilirim ben, ne de çekilip yapışabilirim bir yüzeye. O hızla yapabileceğim tek şey, 'çat kapı girmek' olabildirdi, artık o bile olmaz, olgun bir patatesim maalesef sürprizler için.

'Ya benim istediğim gibi ol ya da hiç' diye bangır bangır bağıyor olabilirsiniz, sizi duymam. Sokakta akordiyon çalar bir adam, yanında bir kadın şarkılar

söyler, ben onları duyuyum. Deneyimlerim arttıkça, kutsal olan hiçbir şeyim kalmadı, fakat çok önemsemediğim, bende varsa herkese yeter dediğim bir hisle ilgili fikirlerim, pek iyi anlamda değişti. Sevgi; onda da bende olduğu kadar olsun ve bana her zerresini hissettire hissettire versin. Ben ona, o bana, ben ona, o bana bazen aynı anda, bazen bir süre sadece o bana, bazen bir süre sadece ben ona... Hayatı sorgula babam, sorgula! Nereye kadar gidecek bu böyle? Bir noktada "Yeter daa! Öyle bodoslama yaşamına bak artık!" diyebileceğim miyim kendime? Mütemediyen soru sormaktan, olasılıkları düşünmekten, çok sevinip yerle bir olmaktan da sıkıldım aslında. Bir yandan da çok huzurlu anlar çoğalmaya başlayınca bir dert arıyorum hemen kendime, keşke 'olsa da olur olmasa da' deyişini kendi anlamında kullanabilseydim, gerçekte bir dert olmayan şeyi dert haline getirmek için değil de!

Her şey herkesin başına gelebilir. Yok, olmaz dediğin oluyor, olur diye beklediğin daha ilk adımda açık kalan rögar kapağından hızla düşüp gidiyor. Tek bildiğime emin olduğum şey, çok da ciddiye almamak her şeyi, stres oranını yarıyaahattabelki yaradan bile azaltırdiren bir bilgidir: 'Her şeyin geçer olması'. Fakat bazen de geçmesin istiyor insanın gönlü, kalsın yıllarca bu his bende diyor insanın ağzı, aklım fikrim bu hisle dolsun, taşsın diyor insan ama maalesef geçiyor. Dileklerin bir önemi olmuyor, dünya ha babam dönüyor, dursa zaten fena, ne desem olmuyor, ne yapsam kalmıyor. Ah insanlar! Sanki kör olmamışlar da, tüm şehirde elektrikler kesilmiş gibi davranıyor.

Umut işte çünkü aksi halde nasıl yaşarsın? Onca şeyi görüp görmezden gelmek şimdi, kolay mı? Çok var öyleleri diyeceksin, çoğunluk olmaları, beni kara deliklere mi hapsedecek yani?

Halbuki hepsi kendi kara deliklerine gömülseler...

Bir gömülseler de artık, bir elektrik direklerine hamaklar bağlasak, kör olası şehirde, galaksilere yakın sallansak da dursak...

Derin derin saçmalamak, ağlaya ağlaya gülmekle yiyeceğiz bu ömürleri; ne yapalım oynayacağız bu oyunu. Bilmediğimiz milyon milyon bilgiye aç kalmadan, bir oturuşta da doymadan, lokma lokma bu nörönları zıdırıp uykulara kaçacağız. Ha yanımızda ağıyla bedenimizi saran biri de varsa ne âla. Soranınız olursa, ben o birini buldum galiba. Danışın sizlerin de başınıza!

AYŞEN ŞAHİN

Memlekette kadına baskı artıyor, her güne yeni bir kadın cinayeti haberi geliyor.

İstanbul Sözleşmesi daha yeni tartışmaya açılmıştı. Kadın hareketi forumlar, yürüyüşler, sosyal medya kampanyaları düzenliyordu.

Böyle bir sokak forumunda tanıştım Nevziye ile. Megafon elden ele geziyor, kadınlar sözlerini söylüyor, mücadele için önerilerini sunuyordu.

"Benim sabrım bitti, bekleyecek yerim kalmadı, yaşım kemale erdi, tur dönüyor, iş verin bana yapayım, evlensesimiyorum." dedi. Elden ele bir kağıt döndü, gönüllü olmak isteyenler telefon numaralarını yazdı. Bir toplantı yapıp tanışalım kararı çıktı.

O toplantıda Nevziye bir sürü iş aldı üzerine. Diğer konularda yazışmalar, konuşmalar vakit alıyordu da Nevziye'nin üzerine aldığı işi bitirmesi 24 saati geçmiyordu.

Diyeim ki pankart bezi ve boya alınacak, dövizler bastırılacak, onlara çita çakılacak.

Hemen ertesi sabah saat 10.00'da Nevziye gruba fotoğraf atmaya başladı.

"Mor saten bez metresi şu kadar, sarı Amerikan metresi bu kadar, tüp boya şu kadar, spre y boya bu kadar..."

Üç dakika sonra gelen ilk yoruma yanıtı şu olurdu:

"Aldım, bitti, geç kaldınız, şimdi çita almaya gidiyorum..."

O kadar hızlı hallediyordu ki herşeyi hıza erişmek mümkün değildi.

Eylemlerde de öyle olurdu. Diyeim ki polis gök kuşaklı şemsiyeleri alana sokmama kararı aldı.

Nevziye gelir, polislere çok hızlı şekilde on yedi alternatif sunar, sinirlenmeden ama çok seri konuşur, hak vermiş gibi cümleler kurar ama hepsi aslında muğlaktır, adamların kafasını karıştırır, üzerlerinde zaman baskısı yaratır ve en sonunda sanki Güvenlik Şube'nin kararımı gibi dışarıya deklare ederdi: "Arkadaşlar şemsiyeleri kapatarak alana girebilirsiniz, yağmur çok yağarsa o zaman açarsınız, emniyetten izin çıktı."

Sonra da güvenli adamlarla yürüdü alana doğru, ardından şube müdürü, emniyet amiri, yetkili her kimse, kafasını kaşıyarak bakakalırdı. "Ne yaşadık şimdi biz?" dercesine.

Yavaş insana oldum olası tahammül edemedim, çocukluğumdan beri. Çay bahçesindeki masayısınınmın sarıldığı kağıdı dölüyedölüyeye, yanına üçgen peynir sakince içindeki kırmızı bantı arayıp bulup sakince, simidin ucundan minik lokmaları elle koparıp peynirin üstüne sakince

batırıp havaya bakarak uzun uzun çiğneyen insanlar mesela. Anlatırken bile içim daralıyor.

Elimde sihirli bir kumanda olsa da bu insanları "x1.5" hızlandırabilsem derim hep.

Nevziye "x2" hızla iş hallediyor. Tam benim kafa dengim, arkadaş olduk.

Arkadaş olunca fark ettim ki o kadar da kolay değil birlikte vakit geçirmek. Her şeyi ilk gördüğümüz yerde hallediyoruz.

Sinema gideceğiz mesela, 4 film var, biraz yürüyüp gel Cinenajestic'e de bakalım diyorum. Yok, diyor. "İyi burası, en yakın seans şu filme, aldım bile ben biletleler..."

En son zombili komedi izleyince vazgeçtim Nevziye ile sinema planı yapmaktan.

Akıyoruz mesela, acıktım dediğin an ilk gördüğü yere oturuyor. Yahu az düşünelim, canımız ne çeker, neresinin lezzeti güzel, fiyatı uygun vesaire. Yok, madem acıktı, hemen oracığa çokülecek.

Alışveriş desen iyice absürt. Bir gün Tak-sim'de banklara oturmıştık. Arkamızdaki açığı çevreleyen demire hırkası takılmış, bu da her işte olduğu gibi oturduğuyerden kalkarken de hızlı, hızlı cart diye yrtıldı boydan boya. Tam karışmıştık dükkana girdi, ilk gördüğü göreviye "Ablacım şu üzerimekine benzer bir hırkayı bulup getirir misin kasaya, ben gidip sıraya gireyim, kasada buluşalım." dedi. Girip çıkması 6 dakika.

Nevziye'yle buluşup nefes nefese takılıyoruz işte böyle. Buluştüğümüz çay bahçesinde

panele mi gideceğiz, herkesten önce varıyoruz ve vakit boşa geçmesin diye konferans salonuna en yakın hangi dükkan varsa hemen

ihitiyaçlarımızı görüyoruz, kitap alıyoruz hızlıca ya da kırma zeytin ya da ne bileyim 3.5 numara örgü şışi. Bütün gün taşıyacağımızı, yük olacağını bile bile. Çünkü "bulmuşken..."

Herşeyi "mişken" ile açıklayabiliyor Nevziye.

"Gelmışken şu arkadaşla da görelim, gitmişken oyun da izleyelim, bulmuşken yiyeelim, toplanmışken çıkalım, otobüs görmüşken koşalım, olmuşken iki kadeh daha içelim"

Bir gün yine böyle acıktı diye ilk gördüğümüz yere oturmıştık. Ufak bir semt meyhanesi çıktı. Biz de "olmuşken" biretlilik söyledik.

Bir arada daldan dala konular arasında yaptığım bir şakama gülerken dedim ki:

"Nevziye seni hazır 'güldürmüşken' cesaretimi kuşanıp kişisel bir şey sorayım; böyle nefes nefese, koştur koştur, her şeyi hemen ilk gördüğün yerde çöze çöze, yorulmuymusun kendi hayatından?"

İlk kez olmasa gereken hızlaanlatı:

"Tatlım ben fazla dindar bir ailede büyüdüm, başıma açmaya karar vermemle bunu yapabilmem arası 12 yılma mal oldu. İstedğim bölümden emin olmadığım için üç kere sınava girip farklı bölümler seçtim. Girmişken bitireyim demedim, sonunda bir diploma da alamadım. Seveceğim bir iş ararken seneler geçti, 17 farklı işte çalıştım, her işin sömürüsün sistematik-

Beklersen ölüyorsun, bazen bir anda bazen yavaş yavaş

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rante.org>

Çizim: Başak Aksoy

se hiçbir iş sevilmezmiş, anlayana kadar prim günüm doldu. Bir adamı sevdim, evlenecek biri olduğundan emin olamadım, o kadar uzun beklettim ki sonunda gitti, beni bıraktığımı üçüncü ayında düşününce davetiyesi geldi. Akıllanmadım, eski kocamla da evlenmek için altı sene bekledim, evliliğin kararı kendisinden uzun sürdü. Beşinci senemizde o açtı boşanma davasını. Çocuk isteyip istemediğini düşünürken o işe yattı.

Böyle bir toplulama boşanmış kadın dikkatli olmalı diye pek yüz vermedim başka erkeklerle, bir de baktım menopoz kapıyı çaldı. Birikmişlerimle hazır çalışıyorken ev alayım bir oda bir salon, başımı sokarım demiştim. Senelerce her gün satılık ev gezdim, en iyisi, en kelepiri, içime en sieni derken fiyatlar patladı, ben de emekli oldum. O defter de kapandı. 18 ay önceydi; üst katıma bir kızcağız gelin geldi. Sesterini duyuyordum, bam gülm. Bir gün kahveye çağdırdım, adı Gülcem kendi de nasil narin, nasil güzel, nasil gençyavrum, uzun uzun dertyanı.

"Dur bakalım..." dedim. "Daha çok yenievlisiniz, hele bir dur bakalım." Ben hep beklemeyi bilirim malum, daha iyisi olur diye hep beklemişim.

Bir hafta sonra adam Gülcem'i apartman boşluğuna fırlattı, hayatımda ilk kez beklememiş, ilk seste fırlatmışım kapıya, şansa kolundan yakaladım boşluğa uçmadan, çektim evime, en dipteydi yatak odam, oraya koştuk. Adam kapımı satırla kirdi, kızı dolabıma tıkmışım, o satır yanağımlı yaladı, saçımın tutamını kopardı, öyle hızlı savuruyordu ki sonunda yatışıma saplandı. Başucumda annemden kalma antika cam bir sigaralık vardı. Nasıl oldu anlamadım enesöküne çakmışım adamın. Oracığa yiğidi. Olay yatak odamda geçtiği, kapım kınldığı, yanağımdan deri kalktığı, yatışmada satır saplı olduğu ve satırda adamınkinden başka parmak izi bulunmadığı için nefsi müdafaa dan salındım. Ama karar duruşmasına kadar 7 ay da içeride geçti.

Hayatımda ilk kez ikiletmeden kapıya fırlatıldım, Gülcem'i yakaladım, hayatımda bir kere çekik oldum satır beni teğet geçti; hayatımda bir kere hiç düşünmeden ilk elimle gelene yapıştım ve Gülcem'le ben hayatta kaldık.

Bir de baktım ki üzerine düşünse düşünse yemişim gitmiş 62 yılı. Cezaevinde de 7 ay 7 sene gibi geçiyor. Bu hayatta düşünmeye ve beklemeye ayırarak tüm zamanlarımı harcadığıma kani oldum. Kadın Hareketi'nde de yerimi buldum.

Beklersen ölüyorsun, bazen bir anda bazen yavaş yavaş. Yaşayalım gitsin, üzerine uzun uzun düşünecek nevar, her saniye çalınıyor bir şeyler zaten ömrümüzden.

Hadi fondip, dibini görmeyen sevdiğini görmesin, bitir de hesabı isteyip kalkalım, vapura yetişelim, karşıda güzel bir oyun var, çıkmışken bir de tiyatro izlemiş olalım, sana da bilet almış bulundum ben."

Artık Nevziye'le oradan oraya koşarken, yorulduğumu değil yaşadığımı hissediyorum derinden.

Durursak ölecekmişiz gibi koşuyoruz, boğazımızda ukde takılı kalmış da kana kana içmezsek şu hayatı bizi boğacakmış gibi yaşıyoruz.

Işıklı, parlakmış Nevziye'nin

En güzel günlerinde yaşamana bak - yaşa ki, o güzel günlerde ölüm ve gırtlaklık hem senin hayatından hem de seninkiyle başka hayatlardan uzak olsun. Her yerde iyiliği ara. Bulunca, onu saklandığı yerden çıkar, özgür kıl, gebedenlikten kurtar. İnsana ve maddeye fazla değer verme, çünkü bunlar ölümlü, erinde sonu da bu dünyadan geçecek olan şeylerdir. Her şeyin, tsıldayın, bozulanın bir yönü vardır, onu keşfet. Erdem, dünyanın fazilliği ve korkunluğu karşısında hangil yüreğe girilip kedere bürünmüş olursa olsun, oha güç ve cesaret var. Asikar dan şeyleri boşlar, yoran gözlerde müstfik kalpleri meşgul etmeye değmez. Nla kimsenin astı, ol öne ki kimsenin üstün. Unutma ki hiç kimse senden farklı değil. Ne sahipsiz suçlar senindir ne de herhangi birinin masumiyeti. Kötülüğü ve vicdansızlığı kimsese ama vicdansızlar da kötülerini deñil. Bunları iyi anla. Müstfik ve nazik olmaktan utanma ama öldürmekten kaçma. Bir an gelirse, öldür ve bundan pişmanlık duyma. En güzel günlerinde, yaşamana bak - yaşa ki, dünyanın istiyor ve kederine toz biber eklemekteyse, onun o sonar zekelerine ve güzelliklerine gülmeye bilebilirsin.

William S. Burroughs

Annie Ernaux: Mesafeli bir yazar

CEM ALPAN

Nobel jüri tarafından yapılan açıklamada, 82 yaşındaki Annie Ernaux'nun, "kişisel hafızanın kökleri, kolektif baskılanması

ve yabancılaşması konusunda gösterdiği cesaret ve klinik duyarlılık konusundaki çalışmaları sebebiyle ödülleriyle görüldüğü" bildirildi. Ödülün bir diğer ilgi çekici yanı Annie Ernaux'un eserlerinin tür olarak kolayca sınıflandırılmamasıydı. Lauren Elkin'in gerçekleştirdiği bir söyleşide Ernaux ısrarla bir romancı olmadığını ve şahsen sınıflandırılmayan metinlerle ilgilendiğini söylüyor. Artık böyle çokmetin yazdığını, fakat satış kaygısı nedeniyle bunların roman kategorisine dahil edildiklerini de ekliyor. Booker Ödülü vakfı üyelerinden Gaby Wood, 2015'de de tanıklıkları romancı duyulduğuyla aktarması nedeniyle araştırmacı gazeteci Svetlana Aleksiyeviç ödüllendirilmişti - iki vakada da o alanda ilk kez Nobel veriliyordu. Gaby Wood'a göre Ernaux'nun da aralarında eklenmesi, kadını yazarların edebiyatın sınırlarını genişletmedeki rolü kadar bazı özel deneyimlerin ustalıklı ele alındığını da mazam etkilere yatabileceğinin de kanıtı olarak görülmeli.

Zira Annie Ernaux'nun "cinsiyet, dil ve sınıf açısından güçlü eşitsizliklerin damgasını vurduğu bir yaşamı tutarlı bir şekilde vefat etmeden önce

incelediği" yazını, otobiyografik kurmacanın yanı sıra anı, anlatı, günlük gibi yazın türlerini de kapsar. Başyapıtı *Seneler*'de farklı tekniklerle bu türlerin hepsinden faydalandığı söylenebilir. Kişi-ötesi özneye (*Je transpersonnel*) yazdığını söyleyen Ernaux total roman olarak gördüğü bu eserinde bir tür kolektif otobiyografi yazdığını belirtir. "Ben"i bir kimlik olarak değil bir yer olarak; insan deneyimiyle, kayıp, travma, yaşadığı kurtaj ya da kadınların toplum içindeki durumu gibi, insani olaylarla belirlenen bir alan olarak gördüğünü ve yazarak bu alanı aydınlatmaya çalıştığını ifade eden Ernaux, başka bir deyişle kişisel tarihe indirgenemeyecek olanı yazmaya çalışır ve bunu ancak "mesafelenmelerle" başarabilir. Bir diğer söyleşisinde kendisini, "kendi hayatının etnografi" olarak gördüğünü belirten Ernaux, 20. yy'ın ikinci yarısını kapsayan zaman dilimindeki yaşantı ve deneyimleri bir kadını olarak kendi yaşantısının prizmasına tutarak aktardığı başyapıtında, bir tür saha çalışması yaptığı izlenimini verir.

Annie Ernaux Nobel alan ilk Fransız kadın yazar. Ödülü almasından kitaplarının daha yakın dönemde İngilizce yayımlanmasının rolü olduğu söyleniyor ama bu doğru değil: Eserleri 90'lardan itibaren birbiri ardına İngilizce yayımlanıyordu. Örneğin Türkçede *Babamın Yeri* adıyla yayımlanan eseri İngilizcede *Seven Stories* Press tarafından 1992'de, *Francis Prose*'ün önsözüyle basıldı. Buna karşın Ernaux'nun buhayatçı yazarlar tarafından göz ardı edildiği, daha küçük ve bağımsız yayınevleri tarafından sahiplendiği de bir gerçek. (Türkiye'de sırasıyla 90'lar ve 2000'lerde, Cem Yayıncılık ve İletişim Yayınları tarafından beş kitabının yayımlandığını not düşelim.) Gelgelelim 2014 yılında kurulan

Fitzcarrald Editions'in *Seneler*'in İngilizcesini yayımlamasının Ernaux'nun eserler dünyada daha geniş kitlelere tanıtıldığı ve 2019 Uluslararası Booker Ödülü finalistleri arasında yer almasında rol oynadığı söylenebilir.

Annie Ernaux, özellikle 2010'lara damgasını vuran Knausgaard ve Ferrante gibi otobiyografik kurmaca türünde yazan yazarlar geleneğinin en önemli temsilcilerindendir. Bugüne, geçen yüzyılın ikinci yarısında yazan ve eserleri yakın dönemde yeniden gündeme gelen Natalia Ginzburg ve Tove Ditlevsen gibi yazarların yanı sıra, daha genç kuşaktan Rachel Cusk ve Ernaux'nun çrağı olarak görülebilecek Edouard Louis'ge eklenebilir. Bugünlerde gelindiğinde roman türünün sınırlarının giderek belirsizleştiği, özellikle 90'larda Sebald'in eserlerinin de etkisiyle kurmacanın geçirenleşip başka türleri de bünyesine dahil ettiği, fotoğraf ya da benzeri görsel malzemelerle farklı materyallerin metne eklendiği, hatta illede hikayeleştirilmelere yaslanmayan, olay örgülerine dayanmayan "sınıflandırılmaz" metinlerin öne çıktığı görülür. Bu yazarlar bir yönüyle edebiyat müessesesi ya da edebiyat olarak sınıflandırılmanın dayanaklarını irdelerken, bir yandan da hayali olan ile gerçekte yaşanan arasındaki karşıtlığı da sorgularlar.

Annie Ernaux'nun bu akıntıya dahil olmasındaki en büyük pay 60'ların sonunda sosyolog Pierre Bourdieu'nün eserleriyle tanışmasıdır. Bourdieu'nün Jean-Claude Passeron'la birlikte kaleme aldığı *Yeniden Üretim* adlı çalışması ve geliştirdikleri "habitus" kavramı, Ernaux'nun sınıfı atlamadaya adanmış büyük sarsıntıları anlamlandırmasında büyük önem taşır. Orta sınıf ideolojisi yanıtan

yaşantılarda çok dahabelirleyici rol oynadığına inandığı sınıf ve sosyal, şahsiyattan arındırılmış boyutu öne çıkarmayı amaçlar. Zira yakın dönemde bir etkinlik gerçekleştirildiği sunumda buyeni türü, "oto-sosyo-kurmaca" olarak tanımlar.

Daha 1973 tarihli ilk romanı *Boş Dolaplar*'da bu tavrı güçlü bir şekilde hissedilir. Diğerlerine kıyasla daha geleneksel bir üslupla yazılan romanda (Ennaux'nun roman olarak değerlendirilebilecek az sayıda kitabından biridir) kendinden çok şey kattığı Denise Lesur'un gözünden kendi gelişimini anlatır. Üniversiteyurdındaki odasında"deşilip karıştırılarak" tek başına yaşa dışı bir şekilde kurtaj olan ve travma yaşayan Denise, roman boyunca kendini sorgulayarak o noktaya nasıl geldiğini anlatır. Ennaux'nun kendisi gibi, birleşik sınıfı mahallesinde kafeve bakkal işleten küçük esnaf bir ailenin tek kız olan Denise, bir zorlukla gönderildiği özel okulda, gerek giyim kuşamı gerekse kullandığı dil nedeniyle sürekli aşağılanır. Çareyi başarılı bir öğrenci olmaktan bulan Denise, bu durumda da ailesine, sınıfına giderek yabancılaştığını ve bu sınıf ihanetinin uyandırdığı suçluluk duygusuyla iç dünyasının parçalandığını hissederek. Onlangeride bırakacağı bir hayat da ancak iyi bir öğrenci olarak kültürel sermaye edinmesiyle mümkündür. Kendini bir basamak, çok sevdiği edebiyatı da bir araç olarak gören Denise, ergenliğinde ailesi ve çevrenin cinselliğini acımasızca baskı altına aldığına, erkeklerde çanak tutulmuş tecrübelerin kadınlar için bir hayatı mahvedecek büyük tehlikeler barındırdığına, kısacası toplumun derinlerine sınımsı cinsiyet eşitsizliğine de şiddetli bir şekilde şahit olur. Romanın sonunda ailesinin yanından ayrılarak kendin bir ziyaretçi gibi gören Denise, erişim için çok

çabaladığı orta sınıf değerlerin boşluğunun da farkındadır. İki sınıf, iki dünya arasında artık. Ve tek dayanağı edebiyattır. Ennaux bu ilk romanını kocasına tezi üzerinde çalıştığını söyleyerek gizlice yazıyor. Roman, Gallimard tarafından kabul edilip yayımlanınca kocasıyla arası açılır.

Nitekim Ennaux 1983'te yayımlanan *La Femme gelée* (Donmuş Kadın) adlı romanında, orta sınıf değerlerin kalesi aile kurumunu çindere zarar vermemiştir yaşamış olduğunu günbegün yitiren bir kadını anlatarak ufuktaki boşanmayı işaret eder. Bundan iki sene sonra kaleme alacağı ve kendisine Fransa'nın prestijli Reanudot Ödülü'nü kazandıran *Babamin Yeri*'yle Annie Ennaux'nun üslubunun iyice belirginleştiği söylenebilir. Roman türünün büsbütün dışına çıkan, anlatılanlar kadar boşluğun da önem taşıdığı, herhangî bir dramatikliktenden özellikle kaçınılmış, duyguların sessizliklerle aktarıldığı, yazarın dediğiyle "düşmüştü yazmayı" temsil eden bu metinde Ennaux yıllardır kaybettığı babasının kısaca hayatını anlatıyor.

Ennaux, başka bir deyişle kişisel tarihi indirgenemeyecek olanı yazmaya çalışır ve bunu ancak "mesafelenmelerle" başarabilir.

Yazınına atfedilen nesnellik, mesafelenme gibi nitelikleri açık bir şekilde sergilediği *Babamin Yeri* Annie Ennaux için edebiyatın ne anlama

geldiğini gösterir gibidir: "Mesafe alabilmek için sınıf değiştirmiş olmak çok önemli, çünkü ben Bourdieu'nun 'habitus' olarak adlandırıldığıyla, yani sınıf habitusum, ilk kültürüm, işçilerininki hayatta biçimim ile edebiyat ya da edebiyat olarak deneyimlediğim şey arasında bir yerdim. Yazmakla iki dünyayı bağdaştırmaya çalışıyorum. Buradaki güçlükse,

ait olduğum ilk kültürden bir şeyleri edebiyata taşıma uğrunda yatıyor," diye ifade eder, Lauren Elkin'le gerçekleştirdikleri söyleşide.

Dört sene sonra, "bu kez ben ona hayat vereceğim," diyerekannesine ilişkinlerini anlattığı *Bir Kadın* yayımlanır. Bunu bir Rus diplomatla yaşadığı evlilik dışı ilişkisi tüm çıplaklığıyla anlattığı *Yalın Tutku* izler. Fransa'da iki yüz bin olur kitlesine ulaşan bu kısa roman, muhafazakarların tepkisini çekerken Ennaux'nun okurlarından birçok destek ve teşekkür mektubu almış nadir denir. Artık Fransa'da Simone de Beauvoir'dan sonrakı kadınlar en çok etkilenen ve üngün günün dünyaya yayılan bir yazar olarak,

kurmaca, deneme, günlük ve anı türünde birbiri ardına eserler verir.

Kişisel olandan tarihi keşfetmek için üçüncü tekil şahısların çoğul şahıs arasında da gidip gelen bir anlatıyla kurulan *Seneler*'den sonra, Ennaux'nun 2016 yılı yayımlanan *Mémoire de Fille*, *Kızın Öyküsü* adlı anlatısında yine birbirinden farklı ikisesi vardır: birinci ve üçüncü tekil şahıs. Bu kitabında yaklaşık altmış yıl önce başına gelen bir tecrübeyi, 18 yaşında çalışmaya gittiği yaz kampında kendinden büyük bir erkekle yaşadığı cinselliği anlatan Ennaux, bu travmatik ilişkiyi birincitekil şahısla anlatamayacağını, gerekli mesafeyi ancak bu şekilde sağlayabildiğini, ancak gençhalini üçüncü tekil şahısla aktararak özgürce yazabildiğini söyler.

Bugün bile hala bazı ortamlarda "ben burada ne arıyorum?" panisi yaşadığını belirten Annie Ennaux'nun eserlerinin yakın dönemde birbiri ardına filme uyarlanması, özellikle *Seneler* gibi bir eserinde ödülün en değerli kitlelere ulaşması bazı eleştirmenlerce bir devrim olarak görülmesi, artık zamanın Ennaux'yu yakaladığını ve Nobel jürisinin yazarı gördüğünün işareti olması. Yazının ayırıcılık aktivist olduğunun, başkaları seçmelerinden sosyalist Mélenchon'u desteklediğini, sömürgeci güç olarak gördüğü İsrail'e karşı Filistinlilerin yanında yer alarak BDS harekete destek verdiğini ve yakında dönemde Sari Yetkililer'in başlattığı protestolarda onların yanında yer aldığına ekleyelim.

ZEHRA ÇELENK

Yalnız Kalamayanların Yalnızlığı, Kaybolan Bağlar

Son iki üç yıl herkes için zor geçti. Bu çok katmanlı dramı tanımlamak da ayrıca zor. Hem içinde yaşıyoruz hem de henüz "film bitmedi". Başkalarının deneyimleri, birinin ettiği bir cümle birden ağımıza takılıyor, "demek o da öyle hissediyormuş" diyoruz. Bu duygu sıkça yaşansa da deneyim bir türlü ortaklaşmıyor bir yandan da.

İnsan ölümlü ve bu anlamda sınırlı bir yaratık. Tek hayatımızın içinden gelip geçen mevsimler, aylar, günler, tenimizi yakan sıcak, burnumuzu sıızlatan soğuk bizi etkiliyor. Bazen sadece her şey normalmiş gibi hissetmek için bile havadan sudan şeylere sıızlanmaya da ihtiyaç var. Daha büyük çaplı dertler öyle galebe çalıyor ki ihtiyaç duyulan bu günlük konuşma sönüyor, ölüyor. Ama sonuçta hepimiz bir ömre sığmaya çalışan birer insanız, korkularımız, kaygılarımız var. Küçük şahsi dünyalarımızın dertlerini, hava ve yol durumlarını ülkesel ve küresel dertlerle adil bir harman içinde değerlendirmeliyiz. Bu aralar herkesin en az öfke yönetimikadar ihtiyacı olan bir şey var: "Dert yönetimi". Kişisel gelişimcilerin bu başlığa nasıl olup da el atmadıklarına şaşıyorum bazen. Belki atmışlardır da haberim yoktur.

Son iki üç yılda çok fazla şey oldu. Salgın, şahsi dertler ve ülke dertleri sarımsında herkes bazen kendini çok yalnız hissediyor.

Yakınlarından ırağa düştü. Yeni yakınlıklar da kuruldu. Elimizdekilere yetemez, bazen en sevdiğimizimizin yanında olamazken kulağa garip gelse de düşününce anlaşılabilir bu da. Yakınlık çoğunlukla bir deneyim yakınlığını da içeren bir şey. Benzer dertleri, rutinleri paylaşan insanlar arasındaki ilişkiler daha sürdürülebilir oluyor. Herkes çok fazla dert altında ezildiğinde ise ne olacağı hiç belli olmuyor. O çok sevdiğin, defalarca okuduğun kitabı raftan çekip herhangi bir sayfasından okumaya devam hissi veren uzun süreli dostluklar bile etkilenebiliyor bundan. Pek çok insan son yıllarda eski dostluklarının bir kısmının koptuğundan şikâyet ediyor. İnsanlar hemen hemen aynı oranlardayalnızlıktan ve hiç yalnız kalamamaktan şikâyetçi. Kendimizi ve başkalarını anlayabilmek için bu duyguyu çözümlemeye çalışmak önemli görünüyor.

Gözümüzü açtığımız andabaşlayan, bazen bipleyen telefonlarla uykumuzda bile süren etkileşim akışı nedeniyle her gün yüzlerce insanla bağlantı halindeyiz. Ama nitelikli bağlar kurmaya varayabilen cinsten bir, duyguları ve fikirleri paylaşmak için...

kalmların korna korosuna benziyor bazen. Akmazken bile hayatın gürültüsü kesilmiyor. Doğayı geçtim, kendimizi dinleme lüksüne sahip olamıyoruz. Hiç yalnız kalamayanların, kendi iç sesini duymayanların yalnızlığı...

Pandemiyle girdiğimiz kısırlılık hali, o tehdit büyük ölçüde ortadan kalktıktan sonra da pahalılık pandemisiyle sürdü. Buluşmalar, kalabalık sofralar, ortak etkinlikler azaldıkça gündelik neşe oranı da azalıyor. Neşe azaldıkça "toksik konuşma" artıyor, sosyal medyanın da buna katkısı yüksek epeyce. Ama elimizden sosyal medya alınrsa ne yapacağımızı da hiç bilemiyoruz, pek çok açıdan haberin de, hayatın da kaynağı halini almış durumda.

Gerçek insan ilişkisinin, yüz yüze ilişkin yerini hiçbir şeyin tutmadığını söyleyebiz diyoruz. Ama çoğu kez kafa yorup arkadaşlarla öyle ya da böyle keyifli bir hafta sonu planlamaktansa vakit varsa evde üç sezon dizi devirmek daha konforlu gelebiliyor. Birbirine erişmek için fazlaca bir şey yapmayan insanlar, yalnız hissettiklerine dair tweetler atıyor, sonra herkes ekran değiştirip yalnızlığına geri...

Küçük şahsi dünyalarımızın dertlerini, hava ve yol durumlarını ülkesel ve küresel dertlerle adil bir harman içinde değerlendirmeliyiz.

Yalnızlık aslında böyle bir döngüde harcanmayacak kadar değerli ve gerekli bir duygu. Tiffany Watt Smith, "Duygular Sözlüğü"nü ilgili maddesinde, tarih boyu yalnızlığın, tek başlığın neredeyse lanetli bir duygu gibi anıldığından bahsediyor. Ancak 18. yüzyılın sonlarında isyankar bir grup Romantik şair ve ressamın bilerek yalnızlık peşinde koşmasıyla yalnızlık, duygusal itibarına kavuşmuş. 19. Yüzyıl ortalarında sözcüğün anlamı, fiziksel izolasyondan acı dolu bir hisse doğru evrilmiş. "İlk defa insanlar, başkalarının yanında olmalarına rağmen kendilerini yalnız hissettiklerini söylüyorlardı." (s. 292) Yüzyıl sonunda, insanı dört yanı kapalı kapılarla çevrilmiş gibi hissettiren modern büyükşehir bu yeni yalnızlığın kaynağı olarak belirlenmiş. 21. Yüzyıl ise artan boşanma oranları, bilgisayar kullanımının artması, giderek daha fazla insanın yalnız yaşamayı seçmesi, artan bencilik vb. nedeniyle yalnızlığın neredeyse bir salgın haline aldığı çağ olarak tanımlanıyor. İşte pandemi ve giderek kararan ekonomik, siyasi atmosfer, buna bir katman daha ekledi. Tünelden, daha büyük tünele...

Smith, ne Romantikler ne de nörobilimcilerin bahsetmediği bir diğer yalnızlık türünden de bahsediyor. "Anlaşılmama-nın karanlık ve sıkışık hissi" Japon kültürel deneyimini özgü bir yerden tanımlansa da bu son tür, sanırım bugün çoğu insanın yaşadığı his. Üstelik de deneyimin, paylaşımın, dışavurumun bu denli arttığı, herkesin türlü yolla sürekli kendini ifade ettiği bir dönemde, ironik.

Johann Hari'nin Metis'ten çıkan "Kaybolan Bağlar" adlı kitabı da yalnızlık ve bağlara dair değerli ve kapsamlı bir okuma sunuyor. Hari, depresyonu beynin kimyasal işleyişine dair bir arıza olarak kodlayan çağdaş tıbbın, hayatları antidepresana boğan yaklaşımının yerine, kopan bağları koyuyor. Bunca insanın kendini yalnız, mutsuz, tatminsiz, amaçsız hissetmesinin ardında başkalarıyla, işimizle, hayatla kurduğumuz bağların zayıflığının, "insan ısrabını hiç anlamayacak kadar kopmuş" kültürlerde yaşıyor oluşumuzun yattığını, oldukça inandırıcı biçimde anlatıyor. "Ya depresyon aslında yas tutmanın bir biçimiyse- olması gerektiği gibi olmayan hayatlarımız için tutulan bir yas ise? Kaybetmekle birlikte hâlâ ihtiyaç duyduğumuz bağlar için tuttuğumuz bir yas?" diyor. (s. 61)

Bir ömre ne kadar insan, ne kadar yakınlık sigar kestirmesi zor, herkese göre değişebilir de bu. Ama iki şeyin önemi hiç değişmiyor: Başkalarıyla ve kendimizle sahici yakınlıklara duyduğumuz ihtiyacın. Dünya nereye akarsa aksın, tek ve sınırlı ömrümüzde hem yalnızlığın hem de gerçek yakınlığın değerini bilmemiz gerekiyor.

BÜYÜK UTANÇ

ŞÜKRÜ ERBAŞ

Çaresizlik ne kadar büyükse o kadar inanmak ister insan dünyaya.

Haberlere bakıyorum. Sadece bakıyorum. Cehenneme bakıyorum. Yaşları on sekiz ile bin arasında binlerce insan. İş bulacağı söylenen bir binanın önünde. Mahşer. Birbirlerine çok az bakıyorlar. Hepsi de eksiklik kendilerindeymiş gibi sessiz. Hepsini de ötekini evinin içini görüyor. Yüzleri odalardan yapılmış. Yüzleri çocuklarının seslerinden titrek. Merdivenler öylezak, öyle yüksek ki...

Çaresizlik ne kadar büyükse o kadar inanmak ister insan dünyaya. Tutunmakla bırakmak arasında boğulmuş bir yüz. Tuhaf bir gülümsemeyle toparlandı. Acıyı büyütmekten başka bir işe yaramasa da, saçlarını düzeltti, eteğini düzeltti. Yaşı ellilerde. Gazeteci soruyor. Soruyu bin yıldır biliyor. Yanıtı da. Gözbebekleri görünmez

bir tanrıya bakıyor. Elleri evimizin içinde. Gülümsemesi merhametin ve adaletin bütün değerlerini kıyor. "Dilini dilekten çekmiş." Öğrendi. "İş yok!" Sayıların çöplüğüne dönmüş bir ülkede sadece çalışmak istiyor. Sesi ilkelimizde. Özgür diler gibi bir ses. "Çocuklar büyükler gibi konuşur sefaletten" mi diyor du şair!

Kadın içini çekti. Evini icitmemek için çırpınıyordu. Dünya dilsiz ağızsız bir uğultuydu:

Yalnızız işte
Bir umut duyamaz
Yaşıyoruz, ne yapalım!

*Karac'oğlan
** Edip Cansever

Feminist Sanat Tarihi serimizin bu ayki konuyu metropollerde yaşayan ve hayata yetiştirebilmek için hep acelesi olan insanların bile durup, doğanın eşsizliğini deneyimlemesini sağlayan zamansız eserlerin yaratıcısı olan Georgia O'Keeffe. 20. yüzyılın başında Amerika'nın modern sanat sahnesinde bir kadın olarak zorluklar yaşasa da herkesten çok çalışarak adını tarihe yazdırmayı başaran O'Keeffe herkes için ilham olmaya devam ediyor.

Çiçeklerin ve Kemiklerin Ressamı

CELINE SYMBIOSIS

Georgia Totto O'Keeffe 15 Kasım 1887'de Wisconsin'deki bir çiftlikte yedi kardeşin ikincisi olarak doğar. Çocukluğu hızla endüstriyelleşen dünyanın karmaşasından uzakta, Orta Batı'nın uçsuz bucaksız çayırlarında geçer. Macar göçmeniaristokrat bir ailenin kızı olan anne Ida Totto kız çocuklarının eğitimini en az erkeklerin eğitimi kadar önemseyen bir kadındır. Çiftlikte yaşamalarına rağmen tüm çocuklarının sanat ve kültür öğrenmeleri için özel ders almalarını sağlar. Bu dersler sayesinde O'Keeffe'nin sanata olan yeteneği erkenden keşfedilir ve Chicago Sanat Enstitüsü'ndekilere katılabilmesi için teyzesinin yanına gönderilir.

1907'de yeteneklerini geliştirmek için New York Sanat Öğrencileri Birliği'ne katılan O'Keeffe dönemin ünlü ressamı William Merritt Chase'in atölyesine girer. Başarılı bir öğrenci olmasına rağmen sanatçı olmak için ne özgüveni ne de akademik eğitimi finanse edebilecek maddi desteği vardır. Bu nedenle kariyerine öğretmen olarak devam etmeye karar vererek birkaç yıl boyunca çeşitli okullarda sanat öğretmenliği yapar. 1912'de Virginia Üniversitesi'nde öğretmenler için düzenlenen bir yaz sanat okulunda Arthur Wesley Dow'un devrimci tasarım teorileriyle tanışana kadar tekrar resim yapmak gibi bir niyeti de yoktur. Dow'un gerçeği düşünmeden tuvale kopyalamak yerine, kompozisyon ve tasarımın yeniden kurgulanmasını vurgulayan sanat anlayışı içindeki sanat aşkını körükler. Dow'un peşinden giderek kendini keşfeden O'Keeffe, formları sadeleştirir, sadece şekille çizgilerden oluşturduğu resim dilini geliştirir. 1915 yılında sadece fikirlerini almak için bu soyut çalışmalarından bazılarını New York'ta yaşayan arkadaşı Anita Pollitzer'e yollar. Anita'nın bu çizimleri Manhattan'daki ünlü çağdaş sanat galerisi 291'in sahibi Alfred Stieglitz'e göstermesi O'Keeffe'nin hayatında dönüm noktası olur. Stieglitz gördüğü cesur kompozisyonların "uzun zamandır 291'e girmiş olan en saf, en güzel ve en samimi şeyler" olduğunu söyleyerek sergilemeye karar verir. O'Keeffe'nin çalışmaları 1916'da

ilk kez karma bir sergide görücüye çıkar. Hem aldığı olumlu tepkiler hem de Stieglitz'in onu cesaretlendirmesi sayesinde gelecek yıl ilk solo sergisini gerçekleştirir.

O'Keeffe'nin öğretmenlik görevinden istifa ederek New York'ta sanatını olgunlaştırdığı ilk yılları Amerika'nın erken dönem modernistleriyle sanata dair tartışmaların yapıldığı zengin bir ortamda geçer. 1920'lerin başında Stieglitz bir taraftan O'Keeffe'nin eserlerini tanıtmak için toplumun önyargısını kullanarak cinsiyetini ön plana çıkaran bir strateji belirlerken O'Keeffe kişisel resim tarzını karakterize eden eserleri üzerinde çalışmaya devam eder. Stieglitz resimlerine siyah beyaz devam etmesi konusunda ısrar etse

de yavaş yavaş renge dönerek kendi yolunu bulur. Üzerinde çalıştığı birçok farklı soyut sanat formu arasında özellikle bir büyüteçten bakıyormuş gibi görünen yakın plan çiçek tasvirleri ona şöhret getiren eserleriydi. Yüksek fiyatlar satılmaya başlar. Ancak bu yıllar aynı zamanda Sigmund Freud'un teorilerinin Amerika'daki yükselişe geçtiği yıllar olduğu için çalışmaları pek çok kişi tarafından cinsel içerikli işler olarak görülür. O'Keeffe resimlerinin bu şekilde okunmasına şiddetle karşı çıkarak Stieglitz'in yarattığı cinselleştirilmiş kamusal imajdan uzaklaşarak kendini yeniden tanımlamaya başlar.

O'Keeffe başlangıçta Stieglitz'e bir tür akıl hocası olarak baksa da, 1924 yılında

Mehmet Ali & Aksoğretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

Alfred Stieglitz, Georgia O'Keeffe, 1920.

Stieglitz'in 1921'de O'Keeffe'nin bir dizini pozunun da yer aldığı fotoğraf sergisisansasyon yaratarak tüm dikkatler O'Keeffe'nin resimleri üzerine yoğunlaştırır. Bu sırada ikilinin arasındaki profesyonel ilişki denileşerek duygusal bir ilişkiye dönüşür. 1924 yılında evlenirler.

Gece Radyatör Binası, 1927.

O'Keeffeleştirimlerini çiçek resimleri üzerine yaptıkları Freudyen yorumlardan uzaklaşmak için farklı konulara yönelmesiyle dikkatini hızla farklılaşan New York silüeti çeker. 1910'lardan itibaren yapılan gökdelenlerigözlemleyen O'Keeffe büyük şehrin kirliliği, kasveti ve kulak çınlatan gürültüsüne odaklanmak yerine dev binaların farklı ışıklarda yarattığı etkiye odaklanmayı tercih etmiştir.

aralarındaki duygusal ilişki ilerleyerek evliliğe dönüşür. İlerleyen yıllarda aralarındaki kıvılcıma yavaş yavaş azaldığında ilişkilerine profesyonel olarak devam ederler. Hiçbir zaman resmi olarak ayrılmamış olsalar da, O'Keeffe için makineleştirilmiş medeniyet olarak tanımladığı New York'ta yaşamak

Kırmızı Canna Zambağı, 1924.

1924 yılından itibaren doğa gözlemlerindeyarak resimlemeye başladığı yakın plan çiçekler son derece özgün ve iddialı işlerdir. Neredeyse soyutlara kadar görülebilecek bu işler Amerika sanat ortamı için çok erken sayılabilecek bir döneme denk gelmesine rağmen O'Keeffe'nin devrimci bir modernist olarak ün kazanmasına yardımcı olur.

Pelvis IV, 1944.

New Mexico'nun çöl kemikleri başlangıçta O'Keeffe'nin hayal gücünü etkilemiş olsa da, kırk yıldan fazla bir süre dikkatini çeken, olağandışı jeolojik oluşumları, canlı renkleri, ışığın berraklığı ve egzotik bitki örtüsü ile bölgenin görkemli manzarasıdır.

bir yük haline gelir. Sanatı için yeni ilhamlar arama ihtiyacı hisseden O'Keeffe 1929'dan itibaren yaz aylarını New Mexico'da geçirmeye başlayarak sadece kış aylarında resimlerini sergilemek için New York'a döner. New Mexico'nun kurak ikliminin sunduğu vahşi manzaralar ve Güneybatı coğrafyasının kendine özgü kültürü O'Keeffe'nin sanatına yeni bir yön verir. Yaptığı keşif gezilerinde gördüğü coğrafya şekilleri aynen çiçek kompozisyonlarında yaptığı gibi dramatik bir şekilde büyütür. Soyutlamaya varan bu kompozisyonlara zaman içinde hayvanlara ait kafatasları, pelvisler ve

Siyah İris Çiçeği III, 1926.

91.4 cm x 75.9 cm boyutlarındaki bu anıtsal çiçek resmi, O'Keeffe'nin ilk başyapıtlarından biridir. O'Keeffe yaprakların gerçek boyutlarını büyütür hem duygusal yoğunluk hissinin arttırır hem de New York'ta yaşayan meşgul insanların bileceklerdekigüzelliği görebilmesi için izleyiciyi gözden kaçabilecek küçük detayları bile gözlemlemeye zorlar.

Bulutların Üstünde Göküzü IV, 1965.

1940'larda Chicago Sanat Enstitüsü ve Manhattan'daki Modern Sanat Müzesi'nde retrospektifte onurlandırılan ilk kadın ressam olur. Stieglitz'in 1946'daki ölümünden ardından O'Keeffe kalıcı olarak Mexico City'ye yerleşerek zamanını Ghost Ranch'te ve Abiqui'daki stüdyo evinde geçirir. 1950'lerden 1970'lere kadar dünyayı dolaşmaya başlayan O'Keeffe, son dönemlerinde üzerinde çalıştığı iki serinin ilhamını bulur. Uzak Doğu, Güneydoğu Asya, Hindistan, Orta Doğu ve Avrupa yaptığı gezilerde birçok şaşırtıcı yer görmesine rağmen uzun uçak yolculuklarında gördüğü kuşbakışı nehirleri ve bulutların üzerindeki uçsuz bucaksız gökyüzünü resimlemeye başlar. Ancak yaşamının son yirmi yılı, hastalıklar ve görme yetisindeki bozukluk nedeniyle nispeten verimsizdir. 1986'da doksan sekiz yaşında öldüğünde, külleri yarım yüzyıldan fazla bir süredir sevdiği New Mexico manzarasına saçılır. Arkasındaki hayat yolunda hızla koşanları bile durduran ve bir çiçeğin yapraklarında sadece o anı yaşamak üssünü veren resimler bırakır.

Yaşlı bir adamın gevelemeleri

GÖKHAN HORZUM

iki kutuplu dünyaya doğdum ben. Her şey siyah ve beyazdı. Filmlerde bile. Rocky bizim adamdı. İyi tarafın adamı. Drago ise kötü taraflı. İğneler filan yapıyorduk ayıya. Bir robot yetiştiriliyordu adeta. Pis komünistleri insanı insanlıktan çıkarırdı Amerikalıları yenmek için.

Ya da Rambo Afganistan'da bir anda kayanın arkasından çıkar. Koskoca helikoptere ok atar, patlatır. Oh canıma değsin pis komünistleri. Nasıl da koydu Rambo! Nasıl da korudu daha sonra da Taliban'a ve El Kaide'ye dönüp iliz Kuleler'i patlatacak mücahitlerin amcalarını babalarını!

7-8 yaşındayken dünyada nerenin neresi olduğunu aklımda tutmak zorundaydım. Elimin altında her an açıp bakabileceğim bir harita yoktu. Haritayı -arada boşluklar da olsa- kafamda taşıyalıydim. Amerika juralarda bir yerlerde. Türkiye diğdörtgene benzer. Almanya jurası. İngiltere ada. Japonya da öyle. Japonya'da çekik gözlü insanlar yaşar. Kore'nin varlığını çok sonra öğrenmişim mesele.

7 buçuk yaşındaki kızımın 4-5 yaşından beri en sevdiği yemek Suşi. Ne zaman Kore'ye gideceğimizi soruyor bana. Ben iki defa Suşi yediğimde 22-23 yaşındaydım sanırım. Evet çubukları elime alır almaz kırk yıllık Japon gibi tutunayım öğrenmişim ama zeki adamimdir olacak o kadar, bir de üstüne çekik gözlerden gelen genetik yatkınlık var. Kızım bunu 5 yaşındayken öğrendi. Ben 5 yaşındayken doğduğumu pastamın üstündeki jeker hamurundan yapılmış güllü yedikten sonra kusmuşum.

7 buçuk yaşındaki kızım ve 3 yaşındaki yeğenim bazen o kadar ağır vartoluşal sorular soruyorlar ki kilitlenip kalıyorum. Biz neden dünyaya geldik baba? Anneye baba sandılar... Yok onu sormuyorum, onu biliyorum. Neden ben dünyaya geldim mesele? Hoppala paşam Malika Kuran. 7 yaşındayken en büyük problemi alaturka tuvaletini değiştirmesi tutturarak baka yapmaya çalışmak olan zavallı baba baba buna nasıl cevap versin ki evladım? O baban ki Kibris'ta karıyadan karıya geçmek için beklerken annesinin gösterdiği, yanlarında bekleyen Perran Kutman'a "Aaa Pavlana Savaş!" demiş bir insan.

Kızım iki kutuplu dünyaya büyüymüş. Karmakaraçık ama bir o kadar da renkli bir dünyayı biliyor internetten. Hiçbir şeyi aklında tutması gerekmiyor. Akşam eve geldiğinde öğlen yemeğinde ne yediğini soruyorlar, habircilerim. Aklında tutması gerekmiyor çünkü. Amerika'nın nerede olduğunu

aklında tutmak zorunda değil. Değer yargıları daha en başından farklılıklarla göremek yerleşmeye başlıyor. Ben esas şerefsiz Amerikalı kapitalistler olduğunu öğrendiğimde ergindim. Kenan Evren'e hayrandım çocukken. Büyüyünce cumhurbaşkanı olacağımı söylüyordum. Kenan Evren'in ne mal olduğunu öğrendiğimde de ergindim. Mustafa Kemal Atatürk'ü kendi dünya görüşümle doğru bir yer oturtmam çok uzun zaman aldı. Bunların hepsi ağır şoklardı aslında. Doğru olduğuna kesin inandığımız şeyin -çünkü verili bilgiydi- aslında doğru olmadığını zamana, farklı kaynaklara ulaşınca öğrendik biz. Çünkü bilgi bir edisyondan geçiyordu. Yazan her zaman yazabilir ama onun belli bir medyada yayınlanması için edisyondan geçmesi, seçilmesi gerekir. Sen bu kağıda istediğin kadar yaz. Eğer okura ulaştırıyorsan ne anlamı var ki. İyite o okura ulaştırıyorlar, seçiler artık eskisi kadar katı değiller. Sosyal medya ve internet'in varlığı başlarında ki harekeli sonucundu. Buharlaştılar. Bunun iki farklı sonucu oldu.

Birinci ve pozitif sonuç artık dünya başkasının penceresinden görmek zorunda kalmamak. Yazının da seçenin de bir dünya görüşü vardı çünkü. Seni oradan bakmaya zorlatır bilerek ya da bilmiyerek. Uzmanlar kahvenin karcıger kanseri riskini %48 oranında azalttığını belirtti. Alla alla! Kimisi o uzmanlar? Aç Google'i sor bakalım. Gerçekten var mı böyle bir araştırma? Kendini yalanı odatırına kapatıp kalıncasız hem kendi dünya görüşünden hem de karşı dünya görüşlerinden insanların aslında ne kadar beyinsiz, ne kadar cahil, ne kadar vizyonsuz olduğunu görebiliyoruz. Dünyayı sürükli aynın renk, aynı lens, aynı aç üzerinden görmek insana müthiş bir güven duygusu verir. Ama aynı zamanda da müthiş salakçadır.

Oktaydan ediyorum varlığını ortadan kalktırmış negatif sonucu artık nerdeyse hiçbir yeni bilginin doğruluğundan, o bilgili kendi ediyon sürecinden geçmeden emin olamamak. İki üç ayın kaynakları kontrol etmek, farklı görüşleri aramak gerekiyor. Bu da ciddi bir zaman harcaması demek aslında. Paranın yemeyeceklerini öğreneceklerini meselesi mesele. Biriki çok yıllarca küldürülir'e ait olduğu söylenen o yazının aslında bir salınır şiri olduğunu söyleyiverince öpürce kalıverir belirlisin. İtadi bel Yılarcık kunduruk m bir

Biz iki kutuplu dünyada doğup büyüyenler bilginin doğruluğunu kabul etmeye çok hazırlıkızdır. Çünkü bir edisyondan geçmiştik o bilgi. Antiklopedi yazıyordu doğrudur yarı. O yüzden de doğru olduğunu düşündüğümüz bir yazının ya da bilginin aslında doğru olmadığını öğrenmek bizi çok yoruyor. Kafamız karmakaraçık oluyor. Daha da kötüleşti kafası keskinliğ tavuklar gibi oradan oraya koşuyorsak. Duvarlara çarpıp duruyoruz. Kendimizi salak hissetmemize sebep oluyor bu durum.

Yeni buçuk yazımdaki kızımın arasında kuşak farkından çok daha fazlası var. Ben başka bir dünyaya doğdum. Ben büyüyünce dünya bir daha hiçbir zaman eskisi gibi olmayacak şekilde değişti. O artık Amerika'nın yerini bilime istese sürü sepet yöntemden birini kullanarak internetten öğrenebilir. Ben ise bu ve buna benzer bir sürü bilgili hala aklımın bir yerlerinde tutuyorum. Kafam aynı. Geçtiğimiz 30 yılda bilginin çok büyük kısmı aklımızdan çıp internete kopyalandı. Artık çok daha büyük bir akl var dışarda bir yerde. Bilgin bittiği zaman markete gidip raftan süt alır gibi bilgili oradan alabiliyoruz. Bunun için inek yetiştirmen gerekiyor. Ben ve benim gibi eski kuşakların ise beyininde kocaman bir Hollanda ineği duruyor. Al mesele Hollanda ineği. Ben neden Hollanda ineğinin iyi süt verene bir cins olduğunu biliyorum Allah kalversin!

Not: Sevgili okur. Geçen ay yazdığım yazımın kırılganlığını aldım. Kim olduğunu daha iyi biliyor. Allah razı olsun. Merak çok

Rahmetli babam anlatırdı. Ne vakit "çalı hikayesi"ne uygun bir olay yaşansa, hemen, "Bi dakka susun da, size bir mesel anlatayım" derve anlatmaya başlardı. Lafın başında da ön açıklamayı yapıp, hikayenin asıl amacını rahatça kavramamızı isterdi. "Özette kimsenin ettiği kötülük yanına kalmaz, her suç ergeç ortaya çıkar ve de hersuçlu ergeç cezasını çeker." dedikten sonra da tane tane, hiç acele etmeden anlatmaya başlardı...

"Vakti zamanın birinde, aynı köyde doğup büyüyen, çocukluk arkadaşları olan iki delikanlı, iş bulup para kazanmak için gurbet ellere gitmeye karar vermişler. İkinin de sevdiğiyi var. Gurbette para kazanıp köylerine geri dönecekler, düşün dernek derken, arından çor çocuk, torun torba... Yani, sizin anlayacağınız, ihtiyarlayıp ölünceye kadar mutlubir hayat sürücekler. Bütün gayeleri, işi köpeğe, namerde vicdansız muhtaç olmadan, kendi yağlarında kavrularak, şu yalan dünyadan geçip gitmek.

İki arkadaşsabah ezanıyla birlikte uyanıp yollara düşmüşler. Arada bir kısa molarlar vererek yolculuklarını sürdürmüşler. Güneş batmaya yüz tuttuğunda, yemyeşil çayırların arasından kınırlar akıp giden bir derenin kıyısında konaklamaya karar vermişler. Aylardan Temmuz veya Ağustos, sıcak mı sıcak... Terden sırsıklam olan giysilerini, derede güzelce yıkadıktan sonra, çıkırlarını açarak zeytin, peynir ve domatesten başka bir şey bulunmayan sofranın başına oturmuşlar. Karınlarını doyururken de tatlı tatlı muhabbete başlamışlar. Tabii eski arkadaş oldukları için de konuşacak çok şey var. Aşk hikayeleri, gelecekteki hayaller, geride bıraktıkları söz kesilmiş sevdi-kayları. O kadar ortak şeyleri varmış ki saymakla bitmez. Fakat bu iki genç arkadaşın garip huyları da varmış: Her olaya, ota, boka, her ne olursa mutlaka iddiaya girerlermiş. Bu iddiaların kimi sıradan şeyler kimi de baştan sona zıvva ve akla hayale gelmeyecek saçmalıklardı. Neyse, bizimkiler karınlarını bir güzel doyurduktan sonra sigaraları yuvarı derenin kenarına uzanıp başlamışlar sohbet.

Güneşyavaştan kızarmaya başladığında, hafiften bir rüzgârçıkımsıve etrafındakikuru otlar, kümelennmiş çalılığınlarıninönüne katarak sürüklemeye başlamış. Uzaklardaki ormanın derinliklerinden gelen çalıl ummaları bu sessiz vesakin ortamıbozarak ürkünçbir havayaratı-yormuş. Karşı tepelerin ardındaki çal köylerden gelen ezen sesleri kesildiğinde, çakalları ürkütücü ummaları da son bulmuş. Arkadaş-

ÇALI

lardan biri sadece laf olsun diye "Burada insanı öldürüp gömseler sittin sene kimsenin haberi olmaz" demiş. Diğerleri alta kalır mı hemen cevabı yapırmış: "Olmaz öyle şey! Er geç olay ortaya çıkarve suçlu cezasınçeker" diyerek arkadaşasını yanıtlamış. Arkadaşı ise geri adım atmak için ısrarını sürdürerek "Ülan öyle söylüyorsun da, peki ben seni şimdi burada öldürüp gömsen, söyle bakalım kimin haberi olur kim şahitlik yapar?" Arkadaş bir cevap düşünürken, tam o sırada rüzgârın önüne kattığı, davul büyüklüğündeki bir çalı kümesi, yuvarlanarak yanlarından geçip gitmekteymiş. Cevap düşününce arkadaş, çalılı fark ettiği anda cevabı da bulmuş. Yerinden hafifçe doğrularak arkadaşına, bin bir nazla yuvarlanıp gitmekte olan çalılı göstermiş. "Bak" demiş "Mesela, sen beni burada öldürüp gömsen şu çalı şahitlik yapar ve sen de er veya geç cezayı çekersin. Mezarın üzerindeki toprakları da görelim bakalım! Arkadaşını öldürdükten sonra da ıssız bir köşeye kazıdığın mezarın içerisine arkadaşını gömmüş. Mezarın üzerindeki toprakları da güzelce düzenleyerek mezar olduğuna dair hiçbir ipucu bırakmamış. Bütün bunları yaparken de kendi kendine söyleniyormuş. "Çalı ha çalı, gelsin yapısın bakalım şahitlik" işini bitirip tam yola koyulacakları anda bir anda o savrulup giden çalı gelmiş. Ne olur ne olmaz ben işimi sağlama alayımıdiyerek, ağaçlardan birinetakılıpnazlı nazlı sallanan çalılı almış ve bir güzel oracıkta yakıp kültü etmiş. Artık ortada ne çalı ne de bir şahit öldüğüne kanaat gettirince, çıkını alarak bir başına yola koyulmuş. Gitmiş büyük şehirlerden birine bir iş bulmuş, yüz beş sene çalıyı paralar kazanmış ve memleketine geri dönmüş. Köyde arkadaşını soranlara, şehre vardıklarını da

birbirlerini kaybettikleri yalanını anlatmış, inandırmış da. Köylülerle birlikte o da arkadaşasının bilinmeyen akıbeti için gözyaşı dökmüş.

Sonra sevdiği kıza evlenmiş, hiç çocukları olmamış, on on beş yıl sonra da eş birden bire ölmüş. Aradan bir yıl geçmiş, yalnız yaşamayı beceremeyen bizim arkadaş, öldürdüğü arkadaşının sözlüsüne abayı yakmış. Arkadaşının sözlüsü, sevdiği geri döner diye asla kimseye evlenmemiş. Saçlarına aklar düşen genç kadın, her sabah uyanır ve sevdiğinin gelmesini umduğu yollardan gözünü ayırmazmış. Bizim katil allem etmiş kullum etmiş, araya aralar koyarak sonunda genç kadını ikna etmeyi başarmış. Evlenmişler, aradan yıllar geçmiş, iki kız iki oğlan çocukları olmuş. Onlar büyümüş torunları olmuş. Bu arada yaşları yetmiş çoktan geçmiş, mutlu ve mesutlarmış. Neyse, bir gün bu yaşlı kan koca, köylerinin yakınındaki dere kenarına piknik yapmaya gitmişler. Tam yemelerini yerken küçük bir esinti başlamış. Esintiyel birlikte de geçmişte olduğu gibi etraftaki bir kaç çalı kümesi yuvarlanarak yanlarından geçip gidiyormuş.

Yuvarlanarak geçip giden çalılı gören yaşlı adam farkında olmadan gülmüşse. Akına arkadaş gelmiş, içinden de, "E işte! Çalı burada ama sen de yoksun şahit de" diye geçirmiş. Adamın güldüğünü fark eden kadın, bu gülmeyi kendi üzerine alınarak adama sitem etmiş. İsrarla neden öldüğünü anlatmasını istemiş. Kadının ısrarı güldü bir noktaya gelmiş ki, adam, kadına kimseye anlatmaması için yeminler verdirdikten sonra, bütün hikayeyi baştan sona anlatmış. Sonunda da çalılı göstermiş. "Bak işte, arkadaşım o kadar saf ve salak ki, şu yuvarlanıp giden çalıdan bile medet umdu. Peki sonra ne oldu? Sen öldüğünle kaldın, çalın da yandı kül oldu" dedikten sonra da, etraftaki tüm çalılar ateşe verip rahatlatıldığını söylemiş. Bütün hikayeyi büyük bir olgunlukla dinleyen yaşlı kadın "E ne yaparsın onun da kaderi buymuş" dedikten sonra da bir daha ağzını açıp bu konuda hiçbir şey sormamış. Hava karamaya yakın evlerine dönmüşler ve erkenden de yatıp uyuşmuş. Sabaha karşı, evlerinin kapısı büyük bir gürültüyle kırılarak açılmış. Yattığı yerde neye uğradığını anlayamayan adam, dönüp baktığında karısının yanında ölmüşün fark etmiş. Karısı, kapıyı kırarak içeri giren jandarmaların yanında dikilerle öylece adamın gözlerinin içine bakıyormuş. Jandarmalar adama kelepçe takıp götürürlerken, kadınaadamınyanına yavaşça yaklaşıp ve sadece "Çalı" demiş. Ve hikaye böyle bitmiş."

Rahmetli babam anlatmıştı.

Ankara'dan Bir Yılmaz...

NECATİ TOSUNER

Geçen yılbaşından önceki günlerde Cumhuriyet'i okurken içimde bir tel titreşti. Çünkü, Barış Terkoğlu'nun yazısından Yılmaz Yalçın'er'ın öldüğünü öğrendim.

Yazıda onun "marifetleri" anlatılıyordu. Hiç de sevinç duyulacak şeyler değildi. Bunlardan hemen herkesçe bilineni, uçak kaçırmasıydı. Benim için Ankara'daki lisei günlerimin arka daşıydı Yılmaz.

1961 yılı olduğu kesin. O yaz Elgün Sokak'taki yeni yapılmış Nurgül Apartmanı'na daire sahiple-ri taşınmaya başlıyor. Kimse kimseyi tanımıyor.

Atatürk Lisesi'ne aynı sınıfta başlıyoruz. Sabahçıyız. Evlere dönülüyor ki, aynı yerde, aynı katta oturuyoruz.

Günler geçiyor, içimizde fokurtusu artan yalnızlık duygusu bizi birbirimize daha çok itiyor. Benim yalnızlık nedenim ortalıkta, çok açık! Onun yalnızlık çektiren bir eksikliği yokmuş gibi görünüyor. Yani o sırada böyle bir şey aklımdan hiç geçmiyor.

Özenilmiş bir "özgürlük" lafı öğrenmişiz. Ama tanımlanması bizim için pek de kolay olmayan bir şey bu: Bastırılmış bir gençlik coşkusu...

Yani, hiç eksilmeyen bir "öfkesi kendine başkaldırısı" biçiminde. Şöyle: Ben Çetin Altan'ı severdim, o nefret ederdi. Ben hiç gitmemiştim ama o bilirdi Türk Ocağı'nı!. Babasından geliyor- du belki.

Daha yazarak nedir diye kafa yormuş geliydim ama defter arasına kısacası bir şeyler yazıyordum ben. Hasta yatmış küçükük yıllarımda farkında olmadan almıştım kitap okumaya. Yılmaz'ın kendisine öyle kitap aldığına sanki hiç rastlamadım.

Evet, okula olan ilgimizin azalması da beklen-meyen bir şey değildi. Ne aradığımızı bilmeden bir arayışa düştük sanki. Derken, başladık okulu kırmaya.

Nurgül Apartmanı'na taşındığımız ilk zaman-larda, sık sık eski oturdüğümüz semtlerimize giderdik. Daha sonraları, yavaş yavaş Kızılay'ın çekiciliğine kapılmaya başladık. Sonra sonra da, Atatürk Bulvarı hepten tutsak almıştı bizi.

Aile yapısı olarak Yılmaz'la aramızda çok büyük fark vardı. Onlar genç bir aileydi. Be- nim iki annemin okuması yazması yoktu ama onun annesi bir devlet dairedesine çalışıyordu. Yılmaz ilk çocuktu, daha okula başlamamış bir erkek kardeşi vardı. Tuğrul muydu adı, yoksa ona Yılmaz mı öyle diyordu? Ben "altı kardeşin beşincisiydim. Büyük ağabeyimin üçüncüsü"

küçük kardeşimle yaşıttı. Babalarımız arasındaki fark da önemlidir. Babamın çocuklarına hep yumuşak davranmasına karşılık onun babası- nın hep sert olması değil yalnızca. Menderes'in devrilmesi Mustafa Beyamca'yı çok üzmüştür. Oysa, "görülen üzüm üzerine" denilerek emekli edildiği memuriyetine o sayede geri dönebil- miştir babam.

Atilla Kılıç, onun eski semtten arkadaşaydı. İmrendiğim bir "maceraperest" yan vardı onda. Daha o yaşta kendi başına Paris'e gidip gelmişti. Yılmaz'la ortak başarımız, çok sikilmaktı. Okuma hevesi de hızla azalıyordu.

Bir gün öyle aylak aylak dolaşırken, parkelerin üstünde kalınca bir ip buldu Yılmaz. "Mende- res'in asıldığı ip..." diyerek onu gelen geçene gös- termeye başladı. Gülüşmeler oldu. İlgile bakıldı Yılmaz'a. Oysa, yas tutmuş bir evden geliyordu. Sonra kapı gibi bir adam çıktı ortaya. Yılmaz'ı itti itti bir dükkân önüne doğru götürdü. Ne diyledi, ne yazıyordu, ne anlatıyordu, ne yapı- yordu...

uzaklaşmaya başladı. Sonra koşup yetiştim ona ama hiç konuşulmadı.

Şubat'ta karnemde yedi kırk vardı. İlk kez böyle bir şey oluyordu. Ortadaki masanın üstüne bıraktım karneyi, dışarı gittim. Akşam eve dön- düğümde pikapın üstünde duruyordu.

Alıp bir baktım, imzalamıştı babam.

Yılmaz sahte bir karne götürmüştü eve. Başına bir iş gelmeden atlattı şubat tatilini. Ama sonra bir gün Yılmaz'ın annesi benim yedi ders- ten kırk aldığını öğrenince, kışkılanıp okula gitti ve öğrendi durumu. Neyse ki, babasına söylenmedi...

Kendimizi toparlamak artık kaçınılmaz olmuştu ama hadi kolayla gel sen toparla! Hele ilkyaz da başlayınca...

Çankaya'ya doğru çıkarken yorulunca bir duvarın üstüne çıkıp oturmıştık. Sonra bir şey oldu ve hemen yere atlayıp hazır ol'a geçtik. Yo- lun karşısından Cemal Gürsel üstü açık arabada öne öne geliyordu ve geçerken biz okul

kaçkınlarına el sallıyordu.

İkimiz de çok güldük. Türkiye'İ Hindistan'a kovaladı diye Gürsel'i hiç sevmeyiz Yılmaz. Ama onun böyle el sallayışında bir olgunluk bulmuştuk ve bu bizimutlu etmişti.

Sonra da bütünlemeye kaldık elbet. Güz gelince yapılan sınavlarda ben bütünleyemedim. Tek dersten borçlu olarak sınıfı geçti Yılmaz. Okullar açılınca ayrı sınıflardaydık ama bu birlikte olmamız engel olmadı. Birbirimizi ayrıptan bir sevinç duyduğumuz çok açıktı.

Öğlenciydik, sinemalar bizimdi.

★★★

Öylelikle z sınıftakılınca,üzüntüden yatağa düştüm. Avcularımın derileri hep soyuldu. Me zamandır bir yazı makinesi istiyordum babamdan. Baktım, alıp getirmiş bir gün. Kullanılmış bir şeydi ama benîçok sevindirdi.

Yazar olmak için çıktım yataktan, yazdıklarımı temizle çekmeye başladım.

O zamanlar Ankara'da aşkamları çıkan bir gazete vardı: Resimli Posta. "Hikâye" yayımlıyordu. Kalınca bir dosya gönderdim oraya. 1 Şubat 1963'te ilk öyküm çıktı.

Bir süre sonra, Yılmaz'ın çizdiği bir karikatür de birinci sayfanın sağ alt yanında yayımlandı. Erdoğan Tokmakçoğlu, "dört dörtlük gazete" diye sevinmişti.

Evete, para vermiyorlardı ama yazmayı çizmeyi sürdürdük biz.

Sonra bir gün şöyle bir şey oldu: Yılmaz'ın çizdiği karikatürde, uçan bir nesne aşağıdaki insanlardan komünist olanları belirliyordu. Erdoğan Tokmakçoğlu karikatüre bakınca kıpkırmızı oldu ve yırtıp savurdu odaya.

"O benim eserim..." falan dedi Yılmaz ama olan olmuştu. Bir daha da gitmedi Resimli Posta'ya.

★★★

Bir gün elime birkaç dergi tutuşturdu Yılmaz: Orkun.

O zamana kadar benim okuduklarımdan başka şeyler vardı: o dergide. Onları okuyunca, Yılmaz için bir sürpriz olsun diye hemen bir öykü yazıp gönderdim dergiye. Bir ses çıkmayınca bir öykü daha...

O dergide yayımlanabilir havada öykülerdi ve yer yer Yılmaz'dan çizimler taşıyordu. Ama olmadı. Ben de başarısızlığımı Yılmaz'dan gizledim, öykü gönderdiğimi ona söylemedim.

1963 yılı. Okul açıldığında Atatürk Lisesi Gazetesi'ni çıkarmaya başladık. Arkadaşlarımız Metin Ersoy'un ailesinin Necatibey'de bir basimevi vardı. Böylelikle, gerçek bir "gazete" havasını kazandırık ona.

Ben de sınıf arkadaşım Erman Canatan'dan Varlık diye bir dergi olduğunu öğrendim.

Okul gazetesiinbaşlığını yazmak için evde çok emek harcamış Yılmaz. Onların evlerinde ilk kez gördüm "rapido" denilen kalemi.

Çalışırken yazının düzgünlüğünü denetlemek için -sanıyorum sok- gözünü eliyle kapatıp bakıyordu Yılmaz. Aramızda hiç görüşmemişti ama o gözünde kırık bir anı gördüm.

Mehmet Ali & Arkasından

askere gittiğini de duydum.

Neyse, o gazete başlığı özgün biçimiyle çok beğenilen bir çalışma oldu. Benden de bir "Hikâye" vardı ilksayfa da. Sonrakı yıllarda Ankara Sanat Tiyatrosu'ndan Asaf Çiyltepe ve Milliyet'ten Mete Akyol ile yaptığım söyleşiler yer aldı.

Şunu da söyleyeyim, Elgün Sokak yalnızca üç beş adam uzaktaydı AST'tan. Yılmaz bir kez olsun gitmemişti o tiyatroya. Oysa, okuduğum kitaplardan daha çok etkilemiştir beni orada izlediğim Godot.

★★★

Çekip gitme düşüremiz vardı Yılmaz'la. Okullar kapanmaya kalmadan ben İstanbul'a gittim. "Sakin gelme, iş falan yok..." diye Yılmaz'a yazdığım bir yazıyı annesi buldu. Gidip annemi avuttum biraz "Necati yakında döner, merak etme..." diyerek.

O yıl babam beni anladı, bana güvendi, destek oldu. Ben kaydımı Pertevniyal'e aldım, Ankara'da kaldı Yılmaz.

★★★

Özellikle de ilk zamanlar, "Kral Arkadaşım" diye başlayan mektuplar yazardım Yılmaz'a.

Ondan gelenler hep "İtacetisi" diye seslenirdi bana. Tersinden okuyunca içinde Necati geçiyor ya... Olsun, ben hiç kızmazdım ona.

Milliyet'te başlayan ve Varlık'ta süren yenibir yazırlık çizgisi edinmişim. Kendimi anlatmayı çok istiyordum. Ve o öyküler birikiyordu. Bir Ankara'yı çizmişim, beni Mehmet Özdemir ile tanıştırdı Yılmaz. Orkun'a gönderdiğim ilk öyküm meşere yayımlanmıştı ve o sayıları böylece edindim. Yokluğumda beni aralarından konuşmuşlardı. Ayrıca o öykülerde kendini bulmuştu Yılmaz. Bu bellioyluydu.

★★★

1965 güz zamanı, ilk kitabımı çıkaracaktım. Kapağında -elbet- Yılmaz yazıyacaktı.

Bir eczanenin önünden geçerken oradaki bir reklâmı görünce duraksadı Yılmaz. Sonra içeri girdikve eczacıdan o "f" reklâmını kopya etmek için izin istedi. Adam reklâmın kendisini verdiğine, sevinçle çıkıyordu.

Birkadın yüzünün yalnızca sol yarısı...

Kitabın adını aldığı Özgürlük Masalı öyküsünde geçerdi Kral Arkadaşım. Ve kimlik sayfasında, Kapak: Yılmaz YALÇIN ER diye yazmaktaydı. Özgürlük Masalı adının kapaktaki yazılışında özgün bir beceri vardı.

Yine o sıralarda, Büyük Sinema'nın balkonundan siyasi bir olayı izledik birlikte. Bölükbaş'ın Partisi diye bilinen CKMP, Türkiye'nin adamlarınca ele geçirildi.

Yılmaz çok mutlu oldu.

★★★

Kıbrıs olayları herkesin sinirlerini geriyordu. Karanfil Sokak'ta partinin bahçesine bir havuz yapmıştı Yılmaz. Başbuğ da çok takdir ettiğini bildirmişti ona. Çünkü, Kıbrıs Adası biçimindeydi havuz.

Ankara'ya bir gelişimde benîgötürdüy havuzu gösterdi bana. Ama ben çenemi tutamadım: Kıbrıs'ın dört yanı denizle çevriliydi ama orada

Yılmaz bu düşünceme çok kızdı: Bende ki milli şuur noksanlığıydı...

Artık yer geldiğini söylemekten kaçınmıyordum baki, hemen bir şey daha ekledi sonra: Arkadaşları onun benimle görüşmesini hoş karşılamıyorlardı.

Yıl

Nişince, ben ona söylemedim: Yazdıklarımı topladığım dosyayı İstanbul'da yazar arkadaşım Zühtü Bayar okumuştu ve orada anlattığım Yılmaz'ı -tahtadan bir kurtbaşı oyan adamı- nasıla diline dolamıştı...

1966 güzünde ben Pertevniyal'ibitirdikten sonra birkaç hafta Almanya'ya gitmiştim ve Paris üzerinden dönerken bir küçük Eyfel Kulesi getirmiştim Yılmaz'a. Sevindi ama biraz büyüğün bizim evde olduğunu öğrenince çok kızdı. Yani, armağanı kabul etmediği kaldı.

★★★

Sonra benim İstanbul'da Basın İlan'a girdiğim yıl, onun Siyasal'da yarattığı olaylar gazetelerde yer aldı. Bilinen bir oldu Yılmaz.

Başka bir zaman, santriflü ve merkezkaç bilgisinden yararlanarak bulduğu üç hilal biçimini, zevkle anlattı bana. Aman neyse ki, onun gamalı haça benzediğini ben den önce söyleyenler olmuştu. Bir de Güven Park'ta bir gece oturduğumuzu anımsıyorum. Evlenmek üzere olduğunu söylüyordu.

★★★

1976 yılında bana "Dostum Necati Tosuner'e gençlik yıllarının hatırası" diyerek, bir kitap imzaladı Yılmaz: Yokuşlarda Susamak. İki yıl önce yayımlanmıştı ama ben Almanya'daydım.

Sonra bir gün, Çağaloğlu'nda çıktı karşım. Daha bir iki gün önce yine birilerini öldürmüşü faşistler. Ben öyle lafı dokundurunca, "Yok, bizim çocuklar yapmaz öyle şey..." dedi Yılmaz. Türkiye'li bırakmıştı. Değişmişti ama 163'ten yargılanıyordu.

O yıllarda İran'a döndü Humeyni. Ertesi yıl Kenan Evren'in yaptığı darbeden bir ay sonra, İran'a gitmek için uçak kaçırdı Yılmaz. İnsanlar öldü ama Yılmaz da hapishanede sözü geçen biri oldu sonra.

★★★

Çok yıllar geçti aradan, E-5'in yanında bir AVM'de Yılmaz ile rastlaştık. Sulhi Dölek arabasıyla götürmüştü beni oraya. Üç beş konuştuk, ben Bostancı'da oturuyorum falan bilgisine... Sulhi'nin kalemiyle avcuna benim telefon numarasını yazdı Yılmaz, ayrıldı.

"Kim bu?..." dedi Sulhi. "Şair mi?..."

Yılmaz aramadı.

Birkaç yıl sonra, Frankfurt Kitap Fuarı'na gidilirken uçakta Gündüz Vassaf sözlü Atilla Kılıç, Yılmaz, Gündüz, ben bir yaz günü Büyük Sinema'ya gitmiştik birlikte. Hemen anımsadım. Sonradandüşününce, çıkışta Atilla'nın durup durup Belando'nun şaşırışlığını taklit etmesi geldi aklıma. Ne çok gülmüştük buna!..

Böyle.

Kırkbeş yıl sonra yenibaskısı yapılan Yokuşlarda Susamak'ın arka kapak yazısında ilginç. Ama kimlerin ölümüne yol açtığından, kimlere hangi

Saz sarayda çalınmaz

MURAT ETEL

Müzik anılar
üzerine
anılar

biriktirerek
budaklanıyor
sanki. Bir plağıma
bakıp dokunup
kokladığımda anlar,

kişiler, yerler giriyor gönlüme. Müzik aletleri
de benzer duygular doğuruyor ister istemez.
Fabrikadan çıkıp gelmiş ve dükkandan sıfır
alınmış bile olsa yapıldığı yer, markası, ustası,
mesajlar, hikâyeler bombardımanına tutuyor
her müzik aleti beni.

Talking Heads grubunun muhteşem beyni
David Byrne'un dilimize 'Müzik Nasıl Çalışır'
deyu çevrilen ölümsüz eserinde müzik, mekan,
mimarî ilişkisini irdelediği bölümde Wagner'i
anlamak için o dönemki opera binalarında
dinlemek gerektiğinden bahsediyordu
bestecinin eserlerini... Afrika kabile
müziklerinin Avrupa konser salonlarında nasıl
da eğreti durduğunun altını çiziyordu.

Enstrümanlar da böyle hakikaten, hepsinin
bir geçmiş ve hikâyesi var, hatta bazı
elektronik efektlerin bile; örneğin bir "wah
wah" pedal sesi distortion ile birleştiğinde
kimin aklına Jimi Hendrix gelmez ki? Ya da
kocaman modüler bir Moog synthesizer ile
karşılaşınca ilk Keith Emerson'u, güzel bir Ney
gördüğümde ise Neyzen Tevfik'i anımsarım.

Boş bir sahnede bir Hammond org, bir
kontrbas ve kalın kasalı elektro gitar görsem
aklıma 1950'lerin günümüz asit cazına
öncülük eden trioları gelir, metal çalarlarsa
şok olurum.

Afrika müziği nasıl Afrika'ya aitse saz da
belirli bir coğrafyaya aittir. Asya'dan başlarız.
Kuzey Afrika'daki akrabalarını ziyaret eder,
Balkan'larda dolaşır Bozuk Düzen'den ismini
alan Buzuki'ye selam çakar, karşıya geçip
Türkiye'ye döneriz.

Küçük olur Cura derler, kokusu bize
Ege'yi, Akdeniz'i hatırlatır en çok. Cem
törenlerinde düzenin adı artık müzik aletinin
adına dönüşüp Bağlama olur dört bir yanını
dolaşır Anadolu'nun. Meydan Sazı olup
meydanlarda, Divan Sazı olup divanlarda
duyulur sesi, nefesi. Ancak saraylar ruhuna
uygun değildir.

Kısaltması TSM olan Türk Sanat
Musikisi'nde pek öyle curaymış, kısa sapmış
saz olmaz, 'ince saz'lar arasında da sayılmaz.
Halk müziğine, halk kültürüne aittir.

Sazın sözü vardır bir de, ona yarenlik eden,
hikâyesini dillendiren... Aşkın sazi, sözünü
esirgerse ona Aşıklık payesini bahsetmez.
Örneğin ne kadar muhteşem bir sanatçı olsa
da gerçekleri dile getirmekten kaçınması
yüzünden Neşet Ertaş'ın Aşık dendiği söylenir.

Turhan Selçuk'un Aşık İhsanı çizimi.

anılmayacaktır. Aşık dedin
mı Mahzunı ya da İhsanı
gibi olur. Zalime, zulme
karşı durur.

Halk müziğinde
en önemli özgünlük
ölçütlerinden biri de
tavirdir. Yöresel özgün
tavır her ne kadar 'Yurttan
Sesler' anlayışı ile birbirine
geçip bulamaçlaşsa da halen
saygı ve hayranlık uyandırır.
Kişisel tavrın özgünlüğü ise
sanatçının en değerli kılan ölçütlerden biridir.

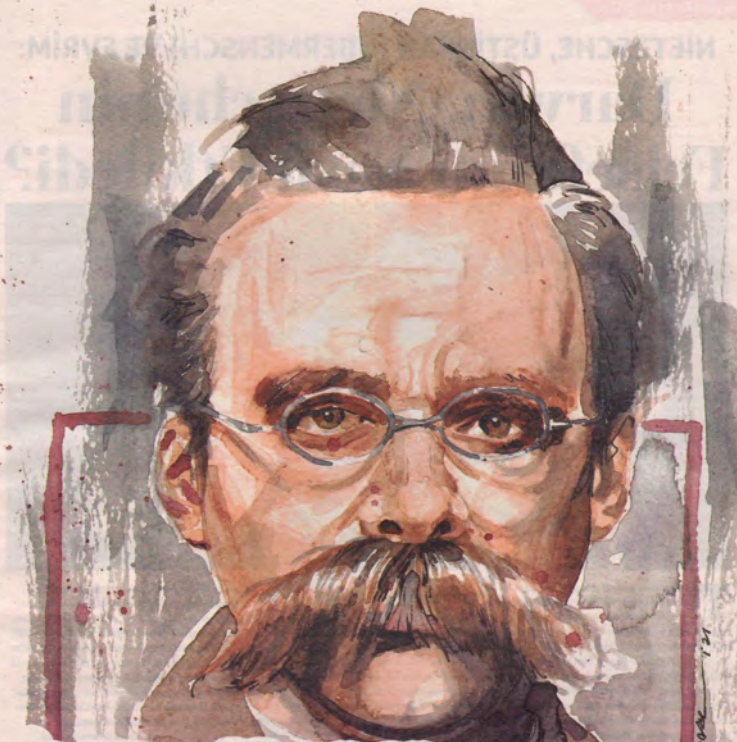
Kopyalayan değil kopyalanan esastır,
hastır. Tavrı, dik duruşu, kendi sözü olmayan;

**Sazın sözü vardır
bir de, ona yarenlik
eden, hikâyesini
dillendiren...
Aşkın sazi, sözünü
esirgerse ona
Aşıklık payesini
bahsetmez.**

açan, yol gösteren müzisyen
çıkamaz.

Sarayda saz çalınsa da
yakışmaz, eğreti durur,
çok iyi çalınsa bile sedası
hemen kaybolur. Utanır,
yakışmaz zaten.

Saz Aleviliğe,
Bektaşiliğe, solculuğa,
yoldaşlığa, hapishaneye,
Şamanlara, İsyan'a,
Cem'lere, atlara, ovalara,
kahvehanelere, Baksılara,
batakhanelere, dağlara, nehirlere
aittir; oralarda kendini bulur, dile gelir.
Saz sarayda çalınmaz, çalınırsa saz saz

Ötedünyalılar üstüne

Bir zamanlar Zerdüş'te, bütün ötedünyalılar gibi, insandan ötesinin kuruntusuna kapılmıştı. O zamanlar dünya, acı çeken ve işkence edilen bir Tanrı'nın eseri gibi gelirdi bana.

Düş gibi gelirdi bana dünya ve bir Tanrı'nın masalı gibi; bir hoşnutsuz Tanrı'nın gözleri önündeki renkli dumanlar.

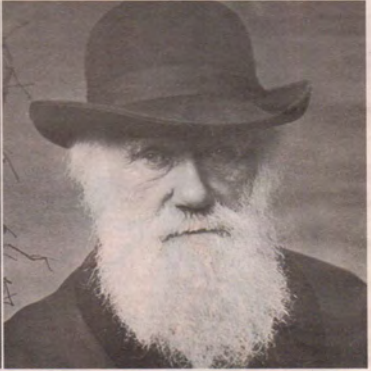
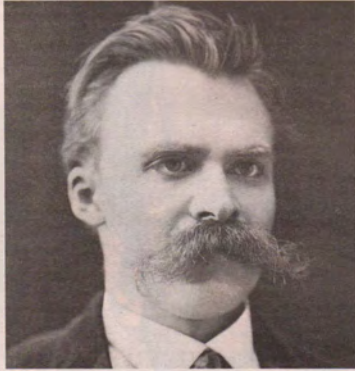
İyi ve kötü, sevinç ve acı, ben ve sen, yaratıcı gözler önündeki renkli dumanlar gibi gelirdi bana. Yaratıcı kendinden uzağa bakmak istedi, bunun üzerine dünyayı yarattı.

Acısından uzağa bakmak ve kendini yitirmek, esritici bir sevinçtiracı çeken için. Esritici bir sevinç ve kendini unutup gibi gelirdi bana dünya bir zamanlar.

Bu dünya, sonrasızca eksik, bir sonrasız çelişmenin örneği ve eksik örnek, eksik yaratıcısı için esritici bir sevinç: Böyle görünürdü bana dünya bir zamanlar.

Böylece ben de, bütün ötedünyalılar gibi, insandan ötesinin kuruntusuna kapılmışım bir zamanlar. İnsandan ötesinin mi sahi?

NIETZSCHE, ÜSTİNSAN (ÜBERMENSCH) VE EVRİM: Darwin, Nietzsche'nin Felsefesini Nasıl Etkiledi?

Tarih boyunca bilim insanları filozofların düşüncelerinden, filozoflar ise bilim insanlarının düşüncelerinden ve keşiflerinden etkilenmiştir. Bu filozoflardan biri de **Friedrich Wilhelm Nietzsche**'dir (15 Ekim 1844 – 25 Ağustos 1900). Friedrich Wilhelm Nietzsche; Alman filozof, şair ve aynı zamanda bestecidir. Yazılarında genellikle din, ahlak, felsefe ve bilim üzerine eleştirel yazılarıyla sıkı sıkıya metafor, ironi ve aforizma dolu bir üslup kullanmıştır. Nietzsche, Batı felsefesi ve entelektüel tarihi üzerinde muazzam bir etki yaratmıştır.

Nietzsche'nin etkilendiği düşünürlerin başında Schopenhauer, Plato ve Descartes gelir. Aynı zamanda, belki direkt olmasa bile, biyolog Charles Darwin'den (12 Şubat 1809 - 19 Nisan 1882) ve Darwin'in Evrim Teorisi fikirlerinden bir hayli etkilenmiştir. Nietzsche; doğadaki evrim yasasını, felsefesini oluşturan yapıtaşlarına getirmiştir. Bazı kaynaklar Nietzsche'nin gelecekte "Darwinci" olduğunu, bazıları ise öyle olmadığını savunsa da, Nietzsche'nin canlılığın oluşumuna dair fikirleri Darwin'in Evrim Teorisi sayesinde oluşmuştur. 19. yüzyılda evrim tartışmaları, diğer filozofların olduğu gibi Nietzsche'nin de kafasını yorduğu konulardan biriydi; Nietzsche tannı, din ve yaratılışçılık üzerine sorgulamalarında bu tartışmalardan yararlanmıştı.

Nietzsche'nin Tanrı, Din ve Üstinsan (Übermensch) Üzerine Görüşleri

Nietzsche, insanların bağlı oldukları ahlak ve değer yargılarının ussal bir dayanağı olmadığını savunur. İnanılan bu mitlerin Yahudi-Hristiyan ve eski Yunan gelenekleriyle temellenmiş, yıkılmaya mahkum mitler olduğunu söyler. Bu mitleri yıkmayalıhızırda var olan değerleraldırarak başlar. İsa ve Sokrates gibi ahlak görüşleri benimseyen kişileri, güçsüzleri güçlülere karşı korudukları için eleştirir. Zamanının değerlerini eleştirip Tanrı'nın ölümünü ilan eder.

Nietzsche'nin en çarpıcı fikirlerinden biri Tanrı üzerinedir. Nietzsche birçok eserinde "Tanrı öldü." diye yazar. Nietzsche geleneksel din ve metafiziğin yok olması gerektiğini öngörüyordu. Nietzsche'nin yorumcularından bazıları, onun yaşamı yeniden canlandırmak için pozitif olduğunu ve bu nedenle insanın varlığının, bilgisinin ve doğasının doğal bir şekilde yeniden düşünülmesini istediğini düşünüyorlardı. Nietzsche, örneğin insanın kendini gerçekleştirme yoluyla kendi kimliğini yaratması gerektiğini ve bunu, Tanrı veya bir ruh gibi hayatı aşan hiçbir şeyi güvenmeden yapması gerektiğini iddia ediyordu.

Nietzsche'ye göre Tanrı aslında hiç var olmamıştır ve Tanrı olmadıkça göre, değerler, ahlak ve felsefeler de yok olurdu. Nietzsche'nin

ahlak yok edilmelidir ve yeni ahlaki insanlar yaratmalıdır. Ancak Nietzsche'ye göre, mevcut değer sisteminin çöküşü, modern insanın tolere edebileceği bir durum değildir; dolayısıyla ahlaki çöküş ile insan, hiçbir derinliklerine batmadan kendini kurtaramayacaktır. Pek tabii burada insanın gelişmesi, kendini tamamlaması, daha üst bir seviyeye, yani "üstinsana" ulaşması gerekmektedir. **Üstinsan**, yeryüzünün anlamıdır ve Tanrı öldüğüne göre, artık üstinsan yaşamalıdır.

Bir zamanlar insanlar uzak denizlere baktıklarında, Tanrı derlerdi; ben size şunu demeyi öğretiliyorum: üstinsan. Tanrı bir varsayımdır; fakat ben istemim ki varsayımınız yaratıcı istencinizin önüne geçmesin. Bir Tanrı yaratılabilir misiniz? O halde bana hiçbir Tanrı hakkında bir şey demeyin. Oysa üstinsanı, yaratılabilirsiniz.

Üstinsana Genel Bakış

Nietzsche'ye göre duygusallık, merhamet, acıma, alçakgönüllülük, eşitlik ve dürüstlük gibi kavramlar, köleahlakının dayattığı, halkın kendini büyük gösterme, seçkin kişilerle eşit seviyeye erişme çabasıdır. Oysa insanlar eşit değildir, kişiler arasında devasa bir nitelik farkı vardır. Bazı insanlar üstinsanayakinken, bazılarının hayvanlardan farkı yoktur.

Nietzsche'ye göre üstinsan davranışlarının arka planında, insanın ahlak anlayışı, güç istencidir.

Üstinsan, acıve işkenceyikendi çakarına çevirmeli-
di, yaşamın bir gün daha acıyla dolu olması emi-
diyle geleceğe bakmalıdır. İnsanlık gerek refahı
arzuluyorsa, zayıfları değil üstinsanı kutsamalıdır.

Üstinsan bir idealdir,yeryüzünü anlamlandır;
ancak bu ideal, ebedi değildir. Nietzsche'nin
umudu, bir tan kızılığ değil, hiç bitmeyen yeni
tan kızılıklardır. Üstinsan modern insanın
ufkudur,üstinsanın da elbette bir ufku ola-
caktır. En nihayetinde üstinsan da insan ve
onu insan-kaşıtı bir figür olarak görmek doğru
değildir. Cro-Magnon, Neandertal gibi özel bir tür
de değildir; sadece bir insan, eksiklerini tamam-
lamış, Tanrı'nın yerine geçebilecek bir insan.

İnsanınamlıklıanbirek değil, köprü
olmasıinsanı sevebilirlik alanisebir karşıya geçiş
ve bir batış olmalıdır. Günümüzün aykırı düşü-
nenleri, yalnızları günün birinde bir halk olacak-
tır, kendi kendini seçenlerden seçilmiş bir halk
ve bu halktan da üstinsan doğacaktır. Doğan
bu insan, özgürdür, geleceğin taşıyıcısıdır,
rastlantısalmutasyondur. Üstinsan, iyilerin ah-
lakından üstündeolmalıdır;çünkü
o, iyileroranla üstinsandır.

Gerektensiziyilerve adiler-
de gülmekce çok şey var. Hele
şimdiye kadar şeytan dediği-
ni şeyden olan korkunuz
yok mu? Ruhunuz büyük-
lüğü karşı o kadar yabancı
küstinsan bile iyiliğiyle size
korkunz gelecektir.

Nietzsche'nin Evrim Hakkındaki Görüşleri

Nietzsche'ye göre insan, tamamen
doğal bir şekilde maymunumsa atalarından
evrimleşmiştir. Hatta insanın zihinsel yeteneği
de atalarından evrimleşir bir süreç sonucunda
elde edilmiştir. Ona göre evrim, organik tarihin
en doğru açıklamasıdır. Tanrı'nın evrenin yaratıcı
ile veya tarih öncesi hayvanlardan türümüzün
ortaya çıkması ile ilgisi yoktur. Darwinci evrimin
geneleneysel değerlerinköküne yol açtığı, ma-
nevi amaçların gerçekleştirilme ortadan kalktığı
savunuyordu.

Nietzsche, Evrim Teorisinden haberi ol-
mayan Platon, Aristoteles, Kant ve Hegel gibi
düşünürlerin felsefi sistemlerinin evrim konus-
u ile uğraşmaları için yetersiz olduğunu biliyordu.
Doğal olarak, dünyaya tamamen yeni bir felsefe
gerekliyordu. Böylece Nietzsche; doğa, türler,
fikirler, inançlar ve değerler değişikliğini kabul
eden bir gerçeklik yorumu sundu. Evrim sürecin-
de hiçbir şeyin sabit ya da sonsuz olmasından
kaynaklı, evrim geçeriğinin bir din gibi öğretile-
meyeceğini düşünüyordu.

Nietzsche doğa seçeksionun açıklayıcı me-
kanizmasını anlamıştı, biyolojik evrim boyunca
yaşam formlarını geliştiren bir güçti. Nietzsche-
'ye göre doğa, doğa aslında güc istenciydi. Nietzsche-
'nin yaratıcı güç fikri, Darwin'in adapte olma
uygunluğuna ile yer değiştirmişti. Nietzsche'ye
göre evrim, geçmişteki maymundan gelecekteki
üstinsana yönelmiş bir ok gibiydi. Evrim süre-
cinde entelektüel anlamda üstünleşen

ama bu, tamamen şansa bağlı ve rastlantısal
bürsüreççiyani insanı diğerhayvanlardanüstün
kılan bir durum değildi.

Darwin'e göre canlılığın oluşumu için doğal
seçim ve adaptasyon gibi bazı ilkeler geçerliydi.
Nietzsche içinise canlılarıiçin kuvvetlerin mü-
cadeseli ön plana çıkıyordu. İkisnin fikirleri bu
konuda örtüşmese de insanın diğer canlılardan
üstünolmadığı konusunudaşkanı diğer canlılar
gibi evrim sürecinden geçtiği konusunda aynı
fikirdilerdi.

Nietzsche, insanın hayvan ve üstinsanarasın-
da kalmış bir varlık olduğunu savunmuştu. İnsan-
lığınsonrakıadımı olarak üstinsanı görmüştü.
İnsan, maymun için neyse, üstinsan için de insan-
nı o olacağı söylemiştir. Darwin'in teorisinde
yer alan doğal seçim, Nietzsche'de benzer bir
biçimde güçlü olanın üstinsana ulaşması, zayıfın
ise yok olması olarak kendini göstermiştir.

Nietzsche'nin insandanönceki basamak
olarak maymunu görmesi Darwin'den etkilen-
diğini kanıtlar niteliktedir. Çerek insanın üstinsana
ulaşmasıgerek güçlüünün yaşıarken zayıf-
nın elenmesi görüşleri, Darwin'in
evrimgörüşiyle aynıdoğrultu-
da görüşlerdi.

Nietzsche'nin Darwin Hakkında- ki Görüşleri

KaynaklaragöreNietzsche,
Darwin'inkıtaplarını okumamıştı; ama Basel'deki
çeşitli profesörlerle Darwinci
fikirleri sıklıkla tartışmıştı. Dolay-
ısıyla Nietzsche, Darwin'in evrim hak-
kındaki görüşlerini genel olarak biliyordu.

Nietzsche aynı zamanda, Darwin'i okuyarak değil
de İngiliz filozof ve sosyolog Herbert Spencer'i
(27 Nisan 1820 - 8 Aralık 1903) okuyarak evrimi
anlamaya çalışmıştı. Spencer, Sosyal Darwincim
kuramını geliştiren sosyologlardan biriydi. Nietzsche,
Spencer'in fikirlerinin Darwin'e ait olduğunu
sanıyordu; dolayısıyla Nietzsche'nin Darwin için
yaptığı eleştirilerin aslında Spencer'a yönelmesi
gerektiği düşünülebilir.

Sosyal Darwincim, Darwin'in kuramının
genişletilmesi ile sosyal alanda uygulanmasıydı.
Yani bireyler, gruplar veya uluslar arasındaki
rekabetin, insan topluluklarındaki sosyal evri-
me neden olduğu kuramıydı. Yalnız bu kuram
Darwin'in adını içerse de bu kuramın oluşması
ile Darwin'in hiçbir ilgisi olmamıştı. Darwin'in
kıtaplarını okumayan birçok insanın yaptığı
hata, Spencer'in Darwin'e attığı "Survival of the
fittest" yani güçlü olanın hayatta kalması fikrinin
Darwin'e ait olduğu fikridir. Spencer bu terimi
Darwin'in "Türlerin Kökeni"ni okuduktan sonra
ortaya atmıştı. Halbuki Darwin'in fit derken
bahsettiği kas gücü veya bedensel üstünlük gibi
özellikleri değil; evrimsel adaptasyon becerisi
idi. Leon C. Megginson, Darwin'in bu sözcüğü
kullanırken kastettiğini şöyle düzeltir:

Ne en güçlü olan tür hayatta kalır, ne de en
zeki olan... Değışime en çok adapte olabilendir,

Nietzsche'nin biyografilerinden biri olan,
Nietzsche: İnsan ve Felsefesi'nde (Nietzsche: The
Man and His Philosophy) R. J. Hollingdale şöyle
yazar:

Darwin, daha gelişmiş hayvanların ve insanın,
bireylerdeki tesadüfi değişimlerle evrimleşmiş
olabileceğini gösterdi. Doğal seçim Nietzsche
için, temel olarak evrimin bütün meta fizik imar-
lardan kurtulmasıydı. Darwin'in basit ama temel
keşfinden önce, dünyanın bir yönlendirme ocağı
tara findan belirlenen bir yönegeyi takip ettiğii
gibi göründüğünü inkar etmek zordu. Darwin'in
keşfinden sonra, böyle bir yönlendirici ajanın
gerekli olduğu ortadan kalktı ve düzen gibi görünen
şey rastgele bir değişim olarak açıklanabilir.
Nietzsche, Die frohliche Wissenschaft ft'a şöyle
yazar "Dünyanın doğası, tüm sonsuzluk kaosun-
un içindedir ve bu düşünce doğrudan Darwin'in
yorumundan doğmuştur.

Sonuç

Nietzsche'nin canlılığın oluşumuna dair
fikirleri ve yapılandırıldığı felsefe Darwin'in Evrim
Teorisine ile temellenmiştir. Darwin'in fikirlerini ve
keşiflerini okuyı bilmeden fakat aldayıllardan
olanın fikirlerinden etkilenerek evrim ve
canlılığın oluşumunadair düşüncelerileşkillen-
miştir. Bu düşünceler, onun Tanrı ve din felsefesi
konusundaki fikirlerinin sağlam temeller üzerine
oturtmasını sağlamıştır.

Kaynaklar ve İleri Okuma

1. H. J. Bix, Nietzsche & Evolution. (24 Ekim 2000).
Alındığı Tarih: 7 Temmuz 2019. Alındığı Yer: Philo-
sophy Now | Arşiv Bağlantısı
2. D. Wilkerson. Friedrich Nietzsche. (7 Temmuz
2019). Alındığı Tarih: 7 Temmuz 2019. Alındığı
Yer: IEP | Arşiv Bağlantısı
3. Santi Tafarella. What Did Friedrich Nietzsche's
Take From Charles Darwin?. (26 Aralık 2009).
Alındığı Tarih: 7 Temmuz 2019. Alındığı Yer: Santi
Tafarella's blog | Arşiv Bağlantısı
4. Wikipedia. Survival Of The Fittest. (7 Temmuz
2019). Alındığı Tarih: 7 Temmuz 2019. Alındığı
Yer: Wikipedia | Arşiv Bağlantısı
5. Wikipedia. Sosyal Darwincim. (7 Temmuz 2019).
Alındığı Tarih: 7 Temmuz 2019. Alındığı Yer: Wiki-
pedia | Arşiv Bağlantısı
6. C. H. Pence. Nietzsche's Aesthetic Critique Of
Darwin. (24 Ekim 2011). Alındığı Tarih: 7 Temmuz
2019. Alındığı Yer: Louisiana State University LSU
Digital Commons | Arşiv Bağlantısı
7. F. Nietzsche, et al. (2011). *İşte Böyle Buyurdu Zerdüş*.
ISBN: 9789754685404. Yayınevi: Say Yayınları.
8. F. Nietzsche, (2021). *İşte Böyle Buyurdu Zerdüş*.
ISBN: 9789759971144. Yayınevi: Kabala Yayınları.
9. F. Nietzsche, et al. (2009). *Ecece Homo: Kişi Nasıl
Kendisini Olur*. ISBN: 9789944887335. Yayınevi:
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
10. C. Deleuze. (2021). *Nietzsche Ve Felsefe*. Yayınevi:
Norgunk.
11. B. Magee, et al. (1999). *Felsefenin Öyküsü*. ISBN:
9789758457045. Yayınevi: Dost Kitabevi.
12. J. Young. (2021). *Nietzsche*. Yayınevi: İş Bankası
Kültür Yayınları.
13. B. Russell. (2016). *Batı Felsefesi Tarihi 3: Modern
Felsefe*. Yayınevi: Alfa Felsefe.

*Meltem Çetin Sever, Damla Şahin ve Okan Yeşil
tarafından hazırlanan bu yazının orijinali Evrim
Ağacı'nda 17 Şubat 2021'de yayınlanmıştır ve
şu bağlantıdan erişilebilir:
<https://evrimagaci.org/s/7856>

Friedrich Nietzsche: Şiir ve felsefe arasında

ATAOL BEHRAMOĞLU

Kıtaplığında Friedrich Nietzsche'nin kendi ürünü ya da hakkında yazılanlardan birkaç dille çok sayıda kitap olmasına karşın birkaç gün önceye kadar okuduğum tek kitap kimilerince baş yapıtı sayılan "Zerdüşt"üydü...

Okuduğum kitapların son sayfasına genellikle, son satırını okumuş olduğum tarihi atarım...

Bu kez böyle yapmamış olduğuma üzülüyüm.

Söz konusu kitap (*Zerdüşt Böyle Diyordu/ Varlık Yayınları/Cev. Osman Derinsu*) 1972'de yayımlanmış.

Benim okuduğum tarih de yaklaşık olarak o yıllar olmalı. Özdeyişler (aforizmalar) ve yer yer meseller toplamı olan bu kitabı bir kez daha okur muyum, emin değilim.

Hemen her sayfasında altlarını çizmiş olduğum özdeyişlerin, bu gün pek fazla ilgilmi çektiklerini söyleyemem...

Örneğin rastgele açtığım bir sayfada karşına, ikinci kişiyeyenelik dilek ya da emir kipine dönüştürerek söylersem şu cümle çıkıyor: "Asla sürünme kuvvetinin önünde; ve yalan söylemiş olursan eğer sevgiden söylemiş ol." (s.207)

Güzel bir düşünce. Örneğin Hayyam bundan harika bir rubai yapabilirli. Fakat bu haliyle ne şiir ne de felsefi bir üründür. Bütün özdeyişler gibi doğruluğu yanlışlığı tartışılabilir, her yönden açılabilir salt ilginç bir düşünce...

Yine rastgele açtığım bir başka yerde, felsefesinin temellerinden birini, hatta başlıcasını oluşturan cümlelerle karşılaştığım için uzunca bir alıntı yapacağım:

"Cesaretiniz var mı, ey kardeşlerim? Yiğit misiniz? Şahitler önünde cesaret değil. Fakat Tanrıların bile artık göremedikleri yalnızların ve kartallların cesareti hari! Soğuk ruhlarla, katırlarla, körlere ve sarhoşlara yiğit demem ben. Korkuyu bilende, ama onu yenende vardır yürek; uçurumu görende, ama ona gururla bakanda, kartal pençeleriyle uçurumu kavrayanda, onda vardır cesaret." (s.339)

Romantizm akımının belirgin etkilerini taşıyan, güzel, ilginç, iyi söylenmiş, şiireyaklaşmış, ama yine de şiir olmuşt diyemeyeceğim sözler. Örneğin "Tanrıların bile artık göremedikleri yalnızların ve kartallların cesareti hari!"

ya da oyunda kahramanlardan biri ötekine söyleyebilirdi bunları. Peki felsefe ürünü müdürler? Öyleyse eğer, oyunlar bu gibi cümlelerle dolup taşan Shakespeare'li, ya da örneğin Schiller'i, Byron'u filozof saymamız gerekmez mi?

Byron derken, az sonra sözünü edeceğim, bir kaç gündür elimden düşürmediğim bir kitapta edindiğim bilgiyle, 20'li yaşların Nietzsche'si Byron'a hayranmış ve kendini onun "Manfred"inin kahramanıyla özdeşleştirmiş...

Özetle, Nietzsche'nin 1883'teyazılmış, 39. yaş ürünü bu yapıtı, (şiir, anlatı vb.) her hangi bir yazınsal türe ait olmamakla birlikte güçlü üslup özellikleri ve metafor zenginliğiyle şiire yaklaşan özgün bir yazınsal ürün, özgün ve güçlü düşüncelere vurgularıyla da özgün bir felsefi ürün, ama tek başına ikisinden biri olmayan bir yapıt saymak gerektiğini düşünüyorum....

Bavul'un ölöl sayısı için (Nietzsche konusunda zihnimde ona ilişkin olarak her par olan yukarıdaki başlıkla) bir yazıya karar verdiğimde, birkaç gündür okumakta olduğum kitap, Rusçaya İspanyolcadan çevrilmiş (yazarı Teodoro Gomes), 2006'da Moskova'da "biyografi ve yaratıcılık" başlıklı dizide yayınlanmış kitap oldu (21.3.2015'te Bakü'da satın almışım!).

Açık, yalın bir dille yazılmış kitabı şu ana kadar yaklaşık olarak ancak yarımış olma kabirlikte, bu kusursuz büyük akıl ve ruhun, "küçük papaz" diye adlandırıldığı çocukluğunda, sonraki yılların habercisi çalkantılı gençlik yıllarını yakından öğrenmiş oldum. Klasik filoloji ve felsefe, öğretim üyeliği ve serbest yazarlık, besteci olmatutkusu ve başarısızlık, yalnızlık ve

tapınırcasına yakınlık ve kuçumseme arasında acı, sarsıcı geliyor... Sağlık özlemi ve hiç dinmeyen bir baş ağrısı, hastabiklar ve uğursuz kazalar...

Bütün bunlar bir filozoftan çok bir sanatçının (şairin, müzisyenin, ressamın) yaşama bakımından, yaratıcılığına ışık tutacak olmaları nedeniyle ilgi çekici olabiliirdi... Bir filozofun yaşama bakımından ise sadece üzüntü verici oluyor...

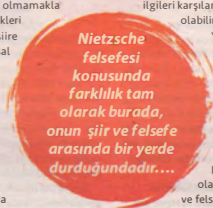
Örneğin Platon'un, Kant'ın, Descartes'in, Hegel'in, Marx'ın kişisel-özel yaşamları, başkaları için, felsefi kuramlarını anlama bakımından değil, ancak özel kişisel-özel ilgileri karşılama bakımından ilgi çekici olabiliir...

Yine aynı filozofların özdeyiş türünde sözleri varsa eğer, bunlar kuramlarının kendisi değil, ancak öznetleri olabilir ve şiirsel olmaları da pek gerekli değildir...

Nietzsche felsefesi konusunda farklılık tam olarak burada, onun şiir ve felsefe arasında bir yerde durduğundadır....

T. Gomes'in merakla okumayı sürdüreceğim yapıtının yanı sıra okumaya koyduğum bir başka kitap, Nietzsche felsefesinin baş yapıtı sayılan "Deccal" oldu. Çok yakında yitirdiğimiz çok değerli Oruç Arioba'nın muhteşem çevirisinden okumakta olduğum (Kırmızı Kedi, 2017) yapıtında Nietzsche daha en başlarda "insanlık", "üstün insan", "acıma duyğusunun gelişmeyi engelleyciliği" vb. konularda, çok önemli, çok tartışılabilir ve bence Hitler'in (nazizmin) oportünistçe sahiplendiği felsefesinin ana fikirlerini, görebildiğim kadarıyla bu kez şiirle fazlayakınlaşmaksızın dile getiriyor...

Fakat bu bir başka yazının (yazıların) konusu...

BABA ve OĞUL

ENES TURAN

Güneşin altında durulamayacak kadar sıcak bir gündü. Çınarın altında bir kahvehanenin yanından geçerken durdum. En uzun dalının altına oturdum. Burada bulununan herkes, güneşin kavurucu sıcaklığından kurtulmak için kendisini bir kenara, çınarın serinliğinin altına atmış gibi, bezgin bezgin oturmaktaydılar. Bunaltan bir sıcak olmasına rağmen, genç gönlüm sıcağın bunalmamış ve bu kahvede böylesine diri oturan bir ben varmış gibi hissediyordum. Etrafımda gereksiz bir mırıltı, bir uğultu vardı. Bu uğultuyu rüzgar alıp götürüyordu uzaklara. Kafamda hesapla-şacağım hiçbir şey yoktu, gençtim, diriyydim ve dünya alabildiğine güzeldi. Böyle günlerde insan hiçbir şey yapmak istemez. Ellerimi başımın arasına alırım, rüzgarın götürdüğü uçulutlara şen çocuklar gibi bakarım. Dudaklarımın kenarında bir gülümseme takılı kalır. Rüzgar saç-larımı okşar, ruhumu, tenimi okşar, ben hiçbir

derdim yokmuş gibi insanlara bakarım. İçimde hiçbir hesaplaşmanın olmadığı bu güzel günde karşıma bir oğlan çocuğuyla babası oturdu. Baba kendisine ve oğluna çay söyledi. Çocuk boyuna heyecanlıheyecanlı bir şeyler anlatıyordu. Anlatırken oturduğu sandalyeden zıplayıp, arada bir çayına üflüyüp sonra yine heyecanlı bir şekilde babasına bir şeyler anlatmaya devam ediyordu. Baba, sandalyeye yan oturmuş, dalgın bir şekilde uzaklara bakıyordu. Başta bir derdi mi vardır diye düşündüm adamı o halde görünce. Çocuk boyuna anlatmaya devam ediyordu. Denizden, kuşlardan, rüzgardan bahsediyordu. Pamuk şekerinden, helvadan, limonatadan bahsediyordu. Babanın dünya umurundaydı, bu halinden pek belli, yalnız çocuk umurunda değildi. Çocuk boyuna anlatıyor, çocuk bir şeyler anlattıkça, baba ve oğulun ruhları birbirinden kopma derecesine geliyordu. Çocuk, heyecanlı heyecanlı, kedilerden, çiçeklerden, yazdan bahsederken, babası birden fotoğrafını çekti. Sonra baba kendi alemine geri döndü. Etraftan geçenlerle selamlaşmaya, çayını içmeye devam etti. Çocuk, babası onu dinlesin diye zaman zaman, elleriyle babasının yüzünü kendisine doğru çevirmeye kalktı. Başaramadı, baba dönüp bakmadı. Çocuk boyuna anlattı, çam ağacını, çınarı, ilk sevdalarını, işini, hayallerini, terk edilişlerini, umudunu, yaşamını anlattı. Baba, bana mısın demedi. Baba kalktı, çocuk kalktı gitti. Çocuğun ruhu masada oturmuş hala heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyordu. Kimse bana mısın demedi.

İşlerin bilindiği ve daşınıldığı gibi olmaması.

Kazının bu davranışlarını bilmesi

'Kazın ayağı öyle değil' deyiminin orijinal hali 'Kazıye-i anha öyle değil'. Arapça kökenli 'Kazıye'(hüküm, kesin yargı)'ve 'Anha'(o, onun) sözcüklerinden oluşan bu deyim dilimize ses değışime uğramış. 'Onun yargısı öyle değil' anlamını korumuş. Bu deyim bir de NasrettinHoca ile o zamanınAnadolı Seluklular hükümdarı Timur arasında geçen komik bir hikayesi de var:

Hoca bir gün Timur'a kızarmış bir kaz götürürken yoldancı cekmiş, hemen kazın bir bacağıni midesine indirivermiş. Hacıyı huzuna kabul eden Timur, bakmış ki kendisine sunulan kızarmış kaz, tek ayaklı Kendisi de malum topal Hoca bunu bilerek, hakaret olsun diye yaptı sanarak, ona çok kızmış. Hoca durumu hemen sezerek: 'Ulu hakanım, bizim Akşehir'in kazları hep tek bacaklıdır. Bakın çesme başındaki kazlara.' Çesme başında tek bacaklarını atlatırmış uykulayan kazları göstermiş. Timur, Hacıya bakarak gultmuş: '700, Hoca, kazın ayağı öyle değil' demiş. Adamlarına çesme başındaki kazlaradeğnekle dokunmaları için emir vermiş. Kazlar, uykularından uyanırılıncaktı ayaklarıüstünde kaçışmaya başlamışlar. Hocanın yüzüne alaylı alaylı bakan Timur: 'Hani Akşehir'in kazları tekyakalı idi' diye sorunca Hoca: 'Yallahı hakanım, eğer o değnekleri size vursalardı, tövbele olsun, dört ayaklı olur kazardınız,' diye cevap vermiş.

Yakın: 'Kalıp Zepilerin Kullanımı: NasrettinHoca Fıkraları'-Doç. Dr.Seima ELİYILDIRM

Bu hastalığı sen çağırdın!

ARZU ERKAN

Her şey! Acımız, yasınız, anılarımız; birer tüketim nesnesine dönüşüyor. Sevilen bir kişi öldüğünde -ya da medyaya yansıyan ilgi çekici bir ölümde- medya ve

sosyal medyada, kişisel mesajları; mektupları, günlükleri, özel fotoğrafları, kartopu etkisi yaratarak, basmakalıp bir şekilde paylaşıyor. İçlerinden en dramatik olanlar seçilerek, ille de o "acıklı" fon müziğine bezenerek.

Hem bu paylaşma biçimi hem de aslında paylaşılan içeriklerin kendisi, kültüremiz; davranış kalıplarımız (paylaşma geleneği), bakış açılarımız, temel inançlarımız, tutumlarımızı şekillendiriyor; sorgulamaksızın kabul ettiğimiz "doğrular" olarak ortak hafızaya yerleşiyor ve aslında mitler de böyle üretiliyor.

Öyle ki, bu paylaşım biçimini, içerikleri eleştirmeye kalktığınız anda insanların değerlerine, kimliğine yönelik bir saldırıda bulunmuşsunuz gibi reflekslerle karşılaşabiliyorsunuz. (Eğence mekânında öldürdükleri müziyenin ablası, yeğeninin; Bartın'daki maden faciasında geride kalan ailelere çocuklarının fotoğraflarının paylaşılmasını rica ettiğinde -ve biz bu konuda toplama bilgi veremeye çalışan bir avuç ruh sağlığı uzmanı, hukukçu, basın mensubu ve hak savunucusu bunu yaptığımızda- ne nankörlükleri kalıyor, ne müstehaklıklar, ne vurdumduymazlıkları... Acı ve matem içindeyken ailelerinin mahremiyet haklarını korumak için de mücadele yetenekli olanamadenciyakınlarına sırf: "Lütfen görüntülerimizi paylaşmayın" dedikleri için, "Nehaliniz varsa görün, biz size dikkat çekmek için paylaşıyoruz, ölmeye alışmışsınız siz", yazanları gördü bu gözler. Nasıl bir yaptığını, kendini haklı görme ve -sözde- hakkını savunduğu kişiyi yerine dibine batırma halidülbir! Eksik kalsınız yalancandancınızın, haksavunuculuğunuz, dedirten.) Bırakın tiraz etmeyi, siz de aynı şekilde paylaşma refleksi göstermiyorsanız yadigarınız, duyarsızlıkla suçlanıyorsunuz.

Bu kartopu etkisinin bir başka biçimi de hastalığı ya da ölümle ilgili dikkat çekici anekdotların paylaşılmasıyla ortaya çıkan bir "gerçeklik illüzyonu". Örneğin bir kişinin ölüm sebebinin kullandığı *Jalanca* ilaç olduğunu söylendiği bir video, binlerce kez paylaşıldıktan sonra o ilaç *sakıhalı* hale gelebilir. Kişinin ölüm sebebiyle uzaktan yakından ilgisi olmasa bile, artık halkın o ilaça ilgili bakış açısını değiştirmek için çıkar kuyudaki taşı çıkarabiliriz. Paylaşım

Duygularımız pusulamızdır. Onları yok edemeyiz, onlarsız da olamayız. Ama onlara kulak verebiliriz

birlikte ayyuka çıkan *sahte bilim* de en çok böyle yayılır. Bundan en çok nasibini alan diğer disiplinlere; *ruh sağlığı* ve *kişisel gelişim*.

Bireylerin ve sağlık hizmetisunucularının medya/yeni medyayı (Sosyal medya, podcastler, YouTube vb.) yoğun biçimde kullanmasıyla çığ gibi büyüyen bir bilgi bombardımanı altındayız. "Dünya Sağlık Örgütü" sadece Covid-19 pandemisi ile değil, "infodemi" ile de karşı karşıyayız, diyor. *Infodemi*, -bilginin içeriği doğru olsun olmasın- olağanüstü yoğunlukta "enformasyon salgını" demek. Aynı infodeminin *sağlıklı yaşam* konusunda da olduğunu söylemek mümkün. *Sağlıklı yaşam* da *satılan ürünler* arasındayernin alımdır. Mutlu, başanlı, *asması*, "sapaşğlam" olmamız gerektiğine, sonu gelmeyen ihtiyaçlarımız olduğuna inanıyoruz. "Paylaşımların, kampanyaların; indirimler, reklamlar ve modanın da yön verdiği çığın tüketim davranışlarının, birbakmışsınız esiri olmuşuz.

Bireylerin bilgilere izlenimlerle, sağlıklıları hakkında karar veremeye uygulamaları süreçlerine etkin ve bilinçli katılabilmesini önemlivermekle buluyoruz. Ancak sınırsız ve denetimsiz bir dijital çağda, temel *sağlık-medya okuryazarlığı* olmaksızın yanlış yönlendirilme ve zarar görme riskimiz yüksek. Bireyin bilinçlenmesi, sorumluluk alması destekleyici sistem, bir yandanda yaptıkları ya da yapılmadıkları ile bireyi sorunların merkezine yerleştirmekte. Telkin edilen sağlıklı yaşam tavsiyeleri dönüp dolaşıp bir ürün ya bir hizmet ya da eğitimin satın almak, ciddi bir mesai harcama ile ilişkiliymi.

Evrene pozitif f mesaj gönder, iste olsun, bu

kontrolünde, moralini yüksek tut, duygularını kontrol et, pozitif düşün, kötü enerjileri kov, ... Sen, sen, sen... Ben, ben, ben... (Ya bizim düşümdaki etmenler? Onlar da *kader planı*, *fıtrat*!!)

Elbette ki belli ölçüde bu telkinlerin geçerli olduğu yerler vardır. Hangi bağlam içinde nasıl kullanıldığı önemli ve belirleyici. Kişinin ruhsal bütünlüğüne benliğine, işlevselliğine olumlu da olumsuz da etki edebilir. Örneğin bizler duygularımızı kontrol edemeyiz. O nedenle üzücü bulduğumuz bir şey üzülmemize, *moral bozucu* bulduğumuz bir şey karşısında moralimizi yüksek tutmamız, *duyguları* olduğumuz bir konuda *sırf* öyle niyet ettik diye *duyarsız* hale gelmemiz, aklımıza bazı düşünceler gelmesini engellememiz, sadece *olumlu* şeyleri düşünmemiye başlamamız, *her şeyi* kontrol etmemiz mümkün değildir. İnsan zihninin çalışma prensibine, duyguların nörofizyolojik işleyişine aykırı bunlar. Duygularımız, iç ve dış uyanlar, inanç sistemlerimiz, düşüncelerimiz, davranışlarımız, algılarımız, yorumlarımız ve deneyimlerimizle şekillenirler ve aslında bu saydıklarının hepsinde şekillendirirler. Bizler içsel ve dışsal uyanlara göre kendimizi akort etmeyi, yorum, düşünüşü, inanışı ve davranış biçimlerimizi değiştirmeyi öğrendiğimizde buna uygun biçimde duygularımız, bununla beraber de düşünce biçimlerimiz değişir. Örneğin kedii fobisi olan biri için korku duygusu, panik tepkisi; kontrol-düşün bedensel belirtileri ve deşetli bir kaçınmaya neden olurken, kişi evden çıkamaz hale gelebilir. Bilgişel Davranışçı Terapide uygulanan tekniklerle, kedinin korkulu bir uyararı olarak kodlanması ortadan kalktığına, çeşitliştirmelerle ya bilisel değişikliklerle kişiyeniden hayata karışabilir, hattaisterse birkedileli yaşamaya başayabilir. Korku duygusu değişmiş, yerini nötr bir duyguya

ya da *kedi sevgisine* bırakmıştır. Artık kediler tehlikeli değildir (Düşüncesi değişmiştir.) Sokağa çıkabilmeye başlar (İnanç değişmiştir). Kedilerden kaçmaz (Tutumları değişmiştir.) Kedi görünce bedeni artık panik tepkisi vermez (İşsel uyarınları ve kişinin bunlara tepkisi değişmiştir.) Bunlar ne kadar çok tekrarlarsa o kadar pekişir ve benimsenir (Deneyim ve alışkanlıkları değişmiştir). Kişinin -bir nedenle değişen- değişen *gerçekliği* artık budur (İnanç sistemleri değişmiştir). İşte bunlar genelde gecenin sabaha olmaz. Uygun koşullar, yeterli zaman, bilgi, çaba, emek, destek; kimi zaman da bunlarla beraber profesyonel yardım almayı gerektirir. Kaldı ki yaşamın genelindeki pek çok mesele kedi fobisinin oluşumu ve çözümünden çok çok daha karmaşıktır.

Oyle; "moralini yüksek tut" demekle olmuyor, iştel kaldı ki *üzüntü* yararı da bir duygudur. Tipki *öfke* gibi, diğer duygular gibi. Duygularımız pusulamızdır. Onları yok edemeyiz, onarsız da olamaz. Ama onlara kulak verebiliriz. Mirkelam bir şarkısında*** şöyle diyor: "Çeçip giden zamanlar, bir yerlerde bulsam. Sonra üzülsem. Üzül düğümüne üzülsem. Gözyaşıma dalıp dalıp, seni hatırlarım." Üzül düğümüne üzülmemeyi öğrenerek, *üzüntünün* bize ne söylediğini bakarak, şefkatle yolumuzu çizebiliriz.

Bu yazıya ilham olan nevi şahsına münhasır, sevgili Billur Kalkavan geçtiğimiz günlerde aramızdan ayrıldı. Yavani kendi doğrularınca, dolu dolu yaşamayı; arzularına, değerlerine sahip çıkmayı; erkul normlara aldırmaı, tabulara meydan okumayı, pek çok yerde dile getirdiği üzere *anamlı* bir hayat sürmeyi başarmış; pek çok kişiye, kadına çeşitli bakımlardan ilham olmuş biriydi. Saygıyla anıyoruz.

Kanser nedeniyle tedavi görmekteydi. Kemoterapi aldığı dönemde kendisiyle yapılan bir şeyleşen** alınır, o *bildik acıklı* fon müziğiyle editlenmiş kesit** zihinlerde karşılığı neyece bulmuş olmalı ki ölümünün ardından çokça yaşlandı. (Sadece bu nedenle değil, yazının girişinde sözünü ettiğimiz, karpotu etkisinin de bunda payı olduğu zannediyor.)

Editte özetle şöyle diyor: "İçime gömdüğüm çok şey çıktı. Çok öfkeler çıktı. Hep vermeye çalıştım bir şeyleri. Alma-verme dengesi kaybetmişim. Bu bir kibir ve ayıp. Ben bu kibri bilmediğim için kuvvetliyim sanmışım. Ormanlara, kadınlar, hayvanlara yapılanlara çok üzülmiş, şefelleştirmişim. Çare olamayacağım şeyi üzülmeceksin."

Hâlbuki Kalkavan şöyleşide, hastalığı karşılayışının, anlamlandırmasının; göğüsleyişinin pek çok başka boyutuna da değinmiş, meseleyi salt kendine/yukarıdaki sözlerle indirgememiştir. (Acıklı müziklik bir durum yoktur.) Ouldakça yapıcı ve destekleyici, direngen ve ımtızar bir tavır içindedir. (Öyle bile olsa, tedavi süreci boyunca ve eğer atlatıysaydı sonrasında onun için neler değerlektiği, yeni inanç ve değerleri neler olacaktı, yaşam hikâyesini bu kez nasıl yazacaktı bilemiyoruz.) Bu editte bir araya gelen cümleler, sözler...

kopuk halde paylaşılınca bende, pek çok kişiye yarattığıolumsuz etkiyekindantınlık ettiğim bir olguya işaret etme ihtiyacı uyandırdı: "Kendini suçlama", "hastayı suçlama" tavrı; bir çeşit *gaslighting*.

Bunu son zamanlarda sıkça görmeye başladık. Bireyin kendi hayatının, sağlığının sorumluluğunu alma gerektigine inanmak (ki katılıyorum) başka, "Kendini çok yoruyorsun ondan, çok duygusalsın, çok takıyorsun, çok kontrolçüsün, tüm güçlüsün, ... ondan", onların hedefi haline gelmek, getirilecek başka. Hastalıkların genetik, biyolojik, çevresel, sosyal, ekonomik, politik, psikolojik, pek çok kök nedeni var. Birkaçı güçlü bir etki yaratacak biçimde bir araya geldiğinde vücut da baş edemediğinde, hastalık/ölüm tablosuyla karşılaşıyoruz.

İşte bazen ne yaparsak yapalım, hayati bildiği bigibiliyor; "öyle" oluyor.

Elbette ki, "bu neden benim başıma geldi" sorusunu sormak; hastalığın ortadan kalkması ve yinelenmemesi için önlemler alınabilerek, kontrol edilebileceğimiz alanlarda değişiklikler yapabilmek için gerekli. Deprem gerçeğini, genetiği değiştiremeyiz belki ama bunların etkisini en aza indirecek bir yaşamı benimsayabiliriz. Kendimizi daha iyi tanıyıp bize iyi gelen/gelmeyenleri, ihtiyaçlarımızı, değerlerimizi keşfedip yola, yeni alışkanlıklar ve yol arkadaşlarıyla ile devam edebiliriz. (Geride bıraktığımız ilişkiler ve özelliklerimizize bugün *bizi biz yapan şeylerdir*.)

Bunu yaparken (ama kendimizi, ama hasta olanı) suçlamadan, hastalığı bireysel etmenlere indirgemenin yapmaktır önemli. ÖZ/şefkatle, yargısızca, yapıcı bir şekilde. Çünkü bunun kendisi *de stres verici* bir süreç (üzül düğümüne üzülsem)-veşiddet!

Yardım al(m)amak, kimseden bir şey ist(ey)e memek konuşuna gelince, sırf onun nedenleri başlıca bir kitap olur. Ama şunu bilelim isterim ki, salt kibirinden değil, bu, *alma ihtiyacının* farkında olmaktan, bunu ne zaman nasıl yapacağını bilmekten de kaynaklanır. Kaldı ki, *kibirden* bile olsa, acaba o hangi ihtiyacı denkleştiriyor, neyi sağlıyor, ne'den koruyor, oraya bir bakmak lazım ki, o da bir başka kitap eder. Psikoterapi seanslarındaaylarcasürer karşılıklı emeğin ve/veya yaşam içindeki deneyimlerimizin sonucunda nelerle keşfettiğimiz farkındalık ve anlamları, birkaç keskin yorumla ortaya koyma iddiasından uzak durmamız gerek.

Hep insan ve hikâyesi biricik, hikâye de son nefesimizi *alana* değin biteviye yeniden yazılıyor. Verdikten sonra da işte, insanlar bizi *hikâye* ediyorlar.

Kaynaklarveöneriler

ArzuErkan. PsikartDergisi,Tüketim,Sayı80, Sürekli öledığımız bir âlem, 2022.
Arzu Erkan. Bilişsel Davranış Terapiyi anlamak ve anlatmakta metaforlar. Hangi Terapi? içinde, 2022.Nobel Yayıncılık.

* <https://www.youtube.com/watch?v=09lJmx57cdM>

** <https://www.instagram.com/reel/CjztzYMOES7qgshid=YmMyMTA2M2Y=>

ZEYNEP ÖZKAN

VAN GOGH'UN "SON" HEDİYESİ

Hey sen,
Çılğın bilinen ressam
Hayatı senin fırça darbelerinin
Senin renklerinle
Yaşıyorum sanki
Ne oldu bana,
Sen de yaşadın
Hayal kırıklığını
Hüzün dolu sevdaları.
Mutsuz sonsuzluk açıyor
Mutlak sevgi çiçekleri
Bu yüzden değil mi
Zihnim ve yüreğim sakinleşsin diye
Huzurlu zeytin bahçelerinde
Hep gezmekteyim
Ama yine de karşı koyamam
Senin yıldızlı gecene çıkar
Sonra düşerim,
Sözcüklere sığdıramam
Avcularımdaki yalnızlığı
Yaldızlarla parlatırım,
Sonsuzluğun boşluğundan
Kayıp gelen o yıldızla
İsterim ki
Mutlu olsun

Çizim: Mustafa Cüstan

Duvardaki gülümsemeler

ERDAL GÜNEY

sonra buluşmuşlardı. Aradan geçen zaman her birinibaşka şehirlere, başkahayatlatarışımı, kimi göbekli, kerliferli olmuş; kimi çocuk çocuğa karışmıştı. Hasbıhal edip anı tazeleme önerisi Niyazi'den gelmişti. Buluşmaya gelenler çokkuyula kucaklaşıyor, yüzlerde dinmek bilmeyen bir gülümseme sağanağı yaşıyorlardı. Beyaz örtülü uzun masanın üzeri öğrencilik yıllarınınöcünü alırcasına rengarenk lezzet denizi ile donatılmış, 100'lükler masasının her iki ucuna güvenli liman olarak yerleştirilmişti.

Niyazi gırtlığını temizleyip ayağa kalktığımda masa sessizleşti. Kadehini masaya doğru uzatıp bir yudum aldktan sonra konuşmaya başladı. Geçen yıllara, değişen hayata rağmen arkadaşlığın, dostluğun kıymeti üzerine değindi. Gülmenin de hüznün de hafızanın kokusu olduğunu söyledi.

demvurup acısıyla tatlısıyla o yılları yâd etti. Her yılın sonbaharında buluşmaküzere söz aldı masadan. Konuşmasının sonuna doğru sesinde hüzne çalan bir ton belirmeye başladı. "Arkadaşlar, Tarhan Abi..." diye söze başladığımda masadan gülümsemeler eşliğinde çoğalan rabarba, lafını ağzına tıkadı. Öylece kalakaldı Niyazi. Hüseyin gülerik bir anda ayağa kalkıp, "Beyler bunu size anlatmam lazımlı" dediğinde mecburen yerine oturdu. Hüseyin olduası bir şey anlatacaksa öyküsünü de yazıyormuş gibi anlatır, yazı diliyle konuşurdu. Bazen dedikleri anlaşılmasa da böyle konuşması renkli gelirdi dinleyene.

"Deniz Gezmış ölümsüzdür! Deniz Gezmış ölümsüzdür! Telefon..."

Tarhan Abi'nin katlardaki cızırtılı hoparlörden duyulan anonsuyla bizim odanın ki de dâhil katlardaki birçok kapı artarda koridora açıldı. Yüzlerdeki muzip gülümsemeler soğuk savaş mimarisinden kalma duvarlara çarpıp sessiz kakhahalara dönüşüyordu. Üçüncü blokta anonsu duyup fark edenler odalarından çıkıp bloğun

Abi'ye bakış atıyor ardından da bahçeye çıkıpçimlere dağılıyordu. İkinci katta kalan mimarlıktan Erol, hukuk Taner'den Jeton aldktan sonra ayağa kalkıp bahçedenyurdun ana giriş kapısına yönelğinde gülümsemeli bekleyişe başladı. Çok geçmeden Tarhan Abi'nin yeni anonsu duyuldu. 'Mahir, Hüseyin, Ulaş, Kurtuluş, Savaş... Ana giriş kapısındaki danışmada bekleniyorsunuz, danışmada bekleniyorsunuz'. Koridor duvarlarına çarpan yüzlerdeki muzip gülümsemeler açık havada özgürleşince bu kez gökyüzüne yükselen sesli kakhahalara dönüşüyordu. Bahçedeki şamatayı fark edip danışmadan dışarı çıkan Tarhan Abi, 'Gençler hayırdır böyle! Keyfiniz gıcır anlaşılan... Hüseyin! Kim oğlum bu çocuklar, soy isimleri de yok. Yeni kayıt mı? Haber edin de ana kapıya gitsinler, danışmadan bekleniyorlar! İşte o Hüseyin benim beyler.'

Hüseyin'in son cümlesiyle masada bir kakhaha koparken Niyazi kadehinden bir yudum alıp zoraki bir gülümsemeyle arkadaşlarına bakındı. Masadaki kakhaha dâvayı duyan çocuk ayağa kalkıp kadehi

Mehmet Ali & Akşinler, DF Kitap Arşivi - <https://raney.org>

masaya doğru uzattıktan sonra, "Bir anı da benden," diye anlatmaya başladı. "Üniversitenin giriş kapısındaki kontrol noktasında her sabah aranıyorduk. Çantalar açılıyorkitaplarave yüzlere dikkatlice bakılıyordu. Resmî olanlar ara ara kenarda öylesine duruyormuş gibi dikilen sivililerin bakışıyla karakola dönüştürülmüş küçüktarihi odaya çekiyordubazılarımızı. Onlardan biri de bendim. Marx'ın bir kitabıydı hatırladığım. Resmîlere iktisat okuduğumu öğrenci kimliğiyle kanıtlandırıyorduk, "Ders için bu kitap, hoca okuyun dedi," açıklama imkânı edici olamıyordu bir türlü. Kitabı biraz karıştırıp benî bırakmadan önce, "Bak bu işler böyle olmaz,okuma bunları, karıştırsın kafanı, sonra böyle olmasına biz de üzülüyoruz, dikkat ett'i" uyarılan odanın içinde sessizsessiz nakşediliyordu.

O andan sonra uzun sürearkama taktığım bir sivilite dolıştım. O sivil herkes olabilmekteydi. Simitçi, otobüsteki şapkalı donuk yüzlü adam, hatta yurdun karışındaki büfeyi işleten Osman... Bazen de Beyazıt'tan Aksaray'a Laleli'de yürüyen kalabalığın yarısı. Yaşı ilerlemiş,afla gelen yurttaki öğrencilerde o potansiyele dâhildi.Akşamın ilerlemişsaatinde yurtdaşındaki tek konfor alanı olan yatağa uzanmış bir şeyler okurken siyasaldan olduğunu tahmin ettiğim, uzaktan göz aşınalığımız olan biri kapıdan kafasını uzatıp içeriyi kontrol eder gibi bakındı. Dört adetyatağın karşılıklı ve yan yana durduğu, aralarındansayıyla geçebildiğimiz kadar dar boşluktan olduğuy odayı neden süzdüğünü anlamayaya çalışarak doğruldum. Diğer üç oda arkadaşım lamba ışığından kaçınmak için battaniyelerinin içinde kaybolmuşlardı. Başıyla işaret edip kapının ağzına çağırdı. Elime beş, altı sayfalık bir broşür tutuşturup hızla koridorda uzaklaştı. "Özerk... akademik demokratik... Halk üniversitesi... YÖK..." başlığa bakıp sayfaları hızızla kolaçan etmemle birlikte Laleli'de yürüyen potansiyel sivillerin yarısının bahçeye,yarısının koridora dağılmış olabileceği kaygısıyola olduğum yerde sıçradım, kapıdan kafamı uzatıp koridora bakındım. Kimse yoktu. Hızla karar vermem gerekiyordu. İlk aklıma geleni yaptım. "İlk akla gelen doğrudur" sözü o an çalışmadı niyeyse. Bence o sözü "Panik halde ilk akla gelen hariç" diye düzeltmek gerekir. Uzun koridorda sessizce yürüdüm. Buruşturup yırtmaya çalıştığım broşürü ucundan yakıp, içine geç atmadan ağzına kadar dolu olan büyük çöp tenekesine attım. Ardına

bakmadan hızla odaya döndüm. Erkek yurdu olunca işler doğasında akışına bırakılıyordu. "Aman canım sen de, yaparız, değiştiririz, temizleriz, bakarız" yaklaşımındaki kamusal sorumluluğun çöp tenekelerini gecikmeli boşaltacağını unutmamam gerekirdi. Yaktığım broşür çöp tenekesindeki kağıtları, kağıtların altında kalan parçalanmışplastik dosyaları da yanına katıp alevli bir boyuta sıçrayınca koridoru bir anda duman kapladı. Kendine bile hayrı olmayan, tepedeki asılı ampullerden yayılan cıltır sarı ışık, duvarlardaki boydan boyaya uzanan gri boya ve dumanın fûme, kül rengiylekesifkokusu birleşince ortalık siyah beyaz film setine döndü. Dersin ki Bergman sinematografisi bizim koridorda kol geziyor. Koridor boyunca sıralanmış onlarca odanın kapısı açıldığında etrafa dağılan duman sanki hacimleniyor, oradan oraya dolayıyordu. Kapılarını açıp koridora çıkırlar, telaşlı bağırışlar, panik halde koşuşturmalar bir çöp tenekesindeki alevi büyüttükçe büyütüyordu.

Biz erkek çocukları işte; kendimiz dışında her şeyi büyütürüz. Benim yüzümden o gün telefon açıp on bloklu yurdun önüne itfaie konvoyunu yğan TarhanAbıydı..." Selçuk'un konuşmasının ardından tekrar kahkahalar yükseldi masadan... Tarhan Abi'nin haftada üç gün gece nöbeti olurdu bizim blokta. Sessiz sakın, ebeveyn tedirginliği üzerine çökmüş biriydi. Her koridor dolaşmasında etüt odalarının kapısını açıp, "Çalışın, çalışın çocuklar, okumaktan gayrı çareniz yok," derdi. Geç saatlere kadar derşalışanlara danışmaodasındaki elektrikli ısıtıcıda yaptıgı haşlama çaydan ve evden getirdiği çöreklerden ikram ederdi. Bizim ondan değil de onun bizden çekmişliği bir değil on değildi.

Niyazi, gülüşmelerin sona ermesiyle birlikte ayağa kalktı. "Beyler neşemizi bozmak istemem ama laf ağzımda yarım kalmıştı. Tarhan Abi'nin küçük oğlan geldi geçenlerde büroya. Bir yıldır hastalıklı boğuşuyormuş. Üç ay olmuş toprağa verileli..." Ortalığa derin bir sessizlik çöktü. Atılan kahkahaların mahcubiyeti yüzlerden okunuyordu. Yıllar öncesinde yurt koridorunun duvarlarına çarpan muzip gülümsemeleri yerini buruk biracıya bırakmış,güvenli limandan çıkartıp dalgalı denizinortasına fırlatmıştı masadakileri. Niyazi'nin sözleriyle bozuldu sessizlik. "Şimdiayağa kalkalım. Buluttaki yağmur damlaları gibi anılarını üzerimize serpiştirip gidenlere saygımızı sunalım; sevgileri gülüşlerimizde saklı kalsın..."

HAYVA UZUNER

ADIM

Koridor köşelerinde başlıyor
Şimdi yaşamak...
İki ileri bir geri koşarcasına
Biraz suskun, biraz hoyrat.
Her parçasını içine gömdüğün
O kuyuya hapsettin
Düşlerini,
Çıkılmaz bir sokakta
Yine kendine çıkıyor yolun...
Türküleri özgürlüğe hapsettiğin
O kuyuda
Mola verir kırlangıçlar şimdi
Tatlı bir mayıs rüzgarı estiğinde
Bulut salkımları
Çoğalıyor havada.
Sana sesleniyor
İçim
Adım adım.

AŞIKLAR CEMİ

“SEN BENİM
TÜRKÜLERİMSİN!”

Ne çoksunuz, iyi ki çoksunuz, İlhan Şeşen'in güzel şarkısını "Sen benim türkülerimsin" diye söylüyorum sizinle. Daha da çok söylemek istiyorum. Can Yücel'in "Yalnızlığım benim, oğul türkülerim" deyişini de unutmuyorum elbet, unuttur muyum hiç, çünkü hemen ardından "ne kadar yalnızsa yaşarsak o kadariyi" diyecektir, doğru söyleyecektir, ne kadaryalnızsınız türküler!

"Türküleri yakanlaryasaları yapanlardan daha güçlüdür" sözü, Miletli Thales'e, sonrada Shakespeare'eyakıştırmış, son olarakda Neşet Ertaş'ın söylediğini okudum. Hepsini söylemiş olabilir, ben de söylüyorum işte, siz de söyleyin, daha güz söyleyelim!

Türküleri yakanlar, insanları yakanlardan daha güçlüdür demeyi de unutmadan ama! Öyle ya ıkrarımı da yolumuz da bellidir, yakmak ne kelime, kem gözle bakmak bile bağışlanmaz bir kabahattir!

Türküler debundan vardır, şenliği insandandır, kederi de insandandır, ne gam demenin de hem yeri hem zamanıdır, türkü olsun da "Şen ol Bayburt sen ol sendemem kaldı?" diye sorsun, "Şu uzugecenin gecesi olam" diye efkar duyursun, hatta "ahbıra taş ver cigaramı yakayım / sen salın gelben boyuna bakayım" diye de arzu buyursun! Arzu arzuya karşın, "Arzu ettim sana geldim / Hünkar Hacı Bektaş Veli / eşine yüzüm sürdüm" derken kocaman mahabbietiyle bir ses, yeni yanlışmış sözleriyle "Sabahın şehravinde / Ali'yi gördüm Ali'yi / kırk mum yanar birköşede" derken bir gönül kuşu, "Sabahın şehri'nde ötüyor kuşlar / bal ile yorulmuş o sırma saçlar" diye, aşka da geceye de doyamamış bir ses günümüzü güldürüyor.

Sesin güldürdüğü, üzdüğü, düşündürdüğü şiirlerdir türküler, yalnızca sözden oluşmazlar, onları söyleyenin dilinde, gönlünde, içinde bir zaman eğlenirler, dururlar, ve kavuşmavakti geldiğinde kimi bayramlıklarını giyer kimi karalar bağlar, kimi hasretinden kavrulmuş bir dal gibi kırıldı kırılacak yola düşerler.

Ses onlara yoldaşlık eder, dertlerine ortaklık eder, "mızıkı calındı düğün mü sandın?" der, kanlı gözyaşı döküğü de olur sevinçle çıktığı yerden düştüğü de, "minarenden at beni / in aşağı tut beni" diye oyun yapan da olur, "deli memet ağa aklını şaşırır / aralıkta boş kese düşürür" diye sarakaya alan, dalga geçende!

Cemimizde yalnız onların gülüşleri, kederleri, sesleri, sözleri vardır ki her dilde, her yerde ve dahi her vakitte söylenir, dinlenir, halimizi hal yolumuzu uyol eylerler. Haylı zamandır süren Aşıklar Cem'i'ni artık yavaş yavaş toprakken, unuttuklarımız bizi bağışlasın, muradımız onları da bir başka cemde ağırlamaktır diyerek, bu cemî sözüyle sesizleyle, şiirbestesiyle, yorumuyla kuranlara önce selam edelim, sonra da onların sözünün üstüne söz söylemeyeceğini de unutmadan dilimiz döndüğünce daha birkaç kelim edelim!

Adını bilmediğim ama türkülerini iyi bildiğim, gönlümde dinlediğim adlardan birisi Kerküklü **Abdülvahit Küzecioglu**. Muaz Ergün'ün hisli ve içli mızık yazılarından oluşan deneme kitabı *Anadolu'nun Kadim Sesleri*'nde (Ötügen, 2022) rastladım adına. "Klasik Kerkük müziğini modern zamanlara en otantik biçimiyle ulaştırın kaynak" olarak anılıyor kitapta. Diyarbakırlı Celal Güzelses'e müzik bağlamındaki kanlığına da

tarzını "Güzelses'in makam, hoyrat ve manileri ile" buluşturduğunu belirtiyor. Halk müziğimizin kitlelere ulaştırılmasında Ahmet Kutsi Tecer ve Muzafer Sansöz'en le birlikte anılan Nida Tufekçi de pek çok Kerkük türküsü, hoyrat ve gazeli, Küleçioğlu kanalıyla derleyip kazandırmış. Irak Türkmen müziğinin en kıymetli türü olan hoyratlar onun sesinin rengiyle olağanüstü bir güzellik olarak dinleniyor. Onu dinlerken meğer ne çok türküsünü bilirmişim diye düşündüm, bilmeden bilirmişim ki, şurda söylemeye başlasam, tamam sesim Kerkük'e dek ulaşmaz ama hayli yol alır o cihette! Tabii benden değil Abdülvahit Küzecioglu'ndan dinleyeceksiniz, ben de öyle yapıyorum şimdi. "Ay kız tavus kimisen" türküsünü dinliyorum, ilk duyduğum bir türkü, adı ilgimi çekiyor, "ne güzel bezenmişsen / lalesen süsen misen" diyetatlı Azerbaycanşivesiyle devam ediyor. O unutulmaz "Baba bugün dağlar yeşil boyandı" türküsünü de o yazmış, yüreğimiz ateşi o salmış meğer, "kim yattı kim uyandı / kalbime ateş düştü / i'çinde yar da yandı / su serpim ateş sönsün / serptiğim su da yandı", devamı da varamagerektir ki bilemem bu sözlerden sonra?

"Evlerinin Önü Yonca" vardaha sırada, ardından "O Yana Dönder Meni", derken en sevdiğim türkülerden biri, "Kar Etmez Ahım Sen Güllüzar" geliyor ki devamı dilimde, "onulmaz işler güzelim, dilde bu yâre / olam da yetmem bin pare pare / sevmiş bulundum güzelim, gayn neçare!" Ne ahtır, ne figandı, çekmesiaı, sölenmesi ayrı, ahl Bukadardığı türküler, hepsinibirakın söylemeyi, adlarını buraya yazmaya kalksam, gece 12 olur, müzik yaşağına

Abdurrahman Kızılay'ı da bu vesileyle, dem bu demdir diyerek analizim. Kerkük türkülerinin has ses. En bilineni de "Altın kuş mülayim" elbette, "seni haktan dileyim/yaz günü temmuzda/sen terle ben sileyim" diye akıp giden, gönlümüze yazık giden türkü.

Mükerrem Kemertaş TRT'de dinleyp sevdiğimi sanatçılarımdan, 'uzunhavalının babası' diye anılıyor bir yazıda. En çok da "Huma Kuşu"yla biliniyor kuşkusuz. Ben de öyle biliyorum, Erzurum türküleri söylediğini bir de. Unutmuşum zamanla, ama unutmayanlar da var ki şair inceliği de böyle bir şey işte, Eray Canberk o inceliğin adı. Kime sorsanız şiiriyle birlikte inceliğini de söyleyecektir muhteremini ya da bu İstanbul efendisinin. Eray abiyile konuşurken söz Mükerrem Kemertaş'a geldi, geçmiş zaman, yanlış söylemiş olmayayım, beşme CD'si olduğunu söyledim galiba, onda da kasetleri varmış, "ikimide sevinbeliriz" durumuhastalodubirkez daha arızamda.

"Mükerrem Kemertaş'ın "Huma kuşu yüreklerden sesleri"ren, "Kar mı yağmış Diyarbakırda" diye ezgin bir sesle sorması, ardından o gönülçelen türkü "Dün gece yar hanesinde/yastığım bir taş id'i" diye başlayıp, yine gönlümüze hoş eden bir yorumla sürdümse, sonolarak da şiirlerin ve türkülerin piri Şükrü Erbaş'ın masasındaki arkadaşları tandırken 'Tuncay Kemertaş' demesi... Benim şaşkınlıkla 'Mükerrem Kemertaş...' diye söze dabanın, Şükrü'nün 'oğlu' diye bildirmesi, bannın geleneğini oğlunun devraldığını öğrenmem ve Tuncay Kemertaş'ı da dinlemeye başlamam... Sümmam'ın "Ben razı değilim hicranı gama" türküsündeki yorumunu dinledikten sonra da bu güzel sürpriz için teşekkür etmem... Böylece Kemertaş efsanesinin babadan oğula sürdüğünü dünya gözüyle görüp, can kulağıyla duymam, güzel bir durum kıyasında olduğum da delilidir vesseleml!

Şekip Şahadoğru, adıyla soyadının uyumu dikkatçektici. Aykırı çolansoyadına şikâket döneminde Şahadoğru yapıyor, bu seçim de söyleyeceği türkülerin, havalandracak eserlerin, paylaşıcağı değişlerin neliğini işaret ediyor. Çorum'da yetişen Şahadoğru, sazıbabası Hasan'dan öğrenir. Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan'la aynı pınardan son şiirleşse detanyanlonarlıkmadık olmamıştır. Bunu belki de daha çok uzunhava, bozalk söylemesine yormak gerekir. O da Orta Anadolu ve civarındaki aşık larve abdallar gibi Alif'den, Ehl-i bey'ten, 12 İmam'dan dem vurmuş, ayrıklı derinden şikayet etmiş, günlük olaylara, siyasal konulara biraz uzak durmuştur. Şahadoğru'nun türküleri de kendisinin çok TRT sanatçıları, örneğin Yılmaz Ökten gibi türkücüler tarafından okununca daha çok bilinmiş, ünlenmiştir. Bundan şikayetçi olmuş mudur bilmiyoruz ama en ünlü yaptında da "Şikayet Olmasın" diyecektir: "Şikayet olmasın da bak ne haldeyim/yoksa unuttum mu da bilmem beni el gibi/gece gündüz de durmaz ahuzardayımı/sazımda sazlayan da arada tel gibi". Enler yolundan geldiği nerden belli türkü.

şikayet etmeyeşinden, gamdan uzak olmayı öğütleyişinden ve derdi içine atıp, üstüne alıp, ezilmeye yüklenişinden. Bir anlamda kendini dert sahibi yapışından. "Neyegamlarınırı dwane gönlüm/elbet bir gün bu kış gider yazı/ben derdimi diye etme şikayet/aşık lara böyle cefa az gelir". Şikayet değil ama hal-i beyan sayıslası türküsünün adı, "Dert bende kaldı" dır. "Bu aşka düşene delidir derleme yazık Şekip'e kapalı sıray/elele yer de gezdğimiz yerler/terketti sılay yar yurt bende kaldı". Tevazuş türkülerin sözlerinden başlar Şahadoğru'nun: "Yüce dağın da mağrurluğu boşuna/bahan görince kar ağlamaz mı?" Soyadıyla ilgili tevaturleşe grla, Şah İsmail yanlış olduğu için bu soyadın aldığını söyleyenler var! E bu durumda "Ali bizim şahımız" diyen türküler ne oluyor? Şah bir imge. Alevi- Bektaşî-Kızılbaş kültüründe Tanrıdan Ali'ye, Şah İsmail'e kadar pek çok varlıkla ilintilendirile, hatta zaman zaman bunlardan bazıların imlesede, Şah'deyince akaası olarak bu kültürün, yolun mistik, ilahi önderi, belki de bir kupa Şah geliyor.

Neriman Altındağ Tüfekçi deyince akla Perihan Altındağ Sözeri de geliyor, kardeşisi. İki türkücü, ikincisi şarkıcı. Tabii Tüfekçi soyadından da Nida Tüfekçi geliyor akıma zıka ki o da eşi. Kendisi kadar çevresi de şöhretti bir türkücü Neriman Altındağ. Yalnızca bu kadar değil, o ilk Türk Halk Müziği kadını solisti ve ilk şef. Fazlasıyla hak edilmiş bir ün onununki. Amasya'da 'plak dinlemeliydi'olaran bir aile'deyetişmiş. Ablası Perihan Altındağ Ankara Radyosu'na girdikten sonra, radyoda görevli olan, 'Garip' şairi Mustafa Orhan Velî'nin babası Veli Kankı onun sesinin de güzel olduğunu söyler, sınavı kazanır, radyoya girer. Hocaları Mesut Cemil, Muzaffer Sarısözen olur, ilk eşi de o olur. Yurttan Sesler topluluğu kurulur, adını da Veda Nedim Tör bulur. Yurttan Sesler'in kalbi deannesinde olan Neriman Altındağ'ın en ünlü ezgisi de bir uzunhavadır ama ne uzun havadır, öğünden bugünehala söylenipdurur. İlk söyleyende Urfa Nizipili Deli Memet'tir, "Kışalar Doldu Bugün" düşün uzun havanın adı, okudukçağlaltır, ağlattıkça söyler: "Doldu boşaldı bugün/gel kardaş görüselim/ ayrıklı oldu bugün". Vay vay ki ne vayı! Bu Urfa Hoyratını o söylerken saz da Nida Tüfekçi yapıyor, Yozgat Sürmelileri ortaya çıkaran adam aynı zamanda. Onu en iyi okuyup yorumlayan da Neriman Altındağ'dır, ilkerinden biri de radyoda ilk Azeri ezgisini okumasıdır, "Çeyran". Kadınlar Korosunu da 1957'de o kurmuştur, kiböylece kadınağızı türküleri çekek ağzıyla okumaktan da kurtulmuştur. "Erkek çağ kaç kapamak" deyimi pek çok şey için kullanılıyor, halk müziğinde de Neriman Altındağ'ın "Kızlar Korosu"nda da kullanılır.

bu deyim. Sınavla radyoya ses sanatçıları'nın seçildiği, türkülerin radyodan dinlendiği ve hepsinin adını da türkülerini de ezberle bildiğimiz bir çağ bu. Saygının, hürmetin, emeğin, değer vermenin, kadir kıymet bilmenin güzel çağı. Onunla birlikte Aliye Akkılıç, Nezahat Bayram, Muazzez Türüm, Muzafer Akgün, Sanıye Can, Nurettin Camıdağ, Turhan Karabulut...

Kendi deyimiyle 'Samah'ları da TRT'de ilk söyleyenlerden oldu Neriman Altındağ Tüfekçi, "Yine dertli derti iniliyosun" dedi. Güzel çağ demiştik ya radyo zamanlarına, altın çağ da demeliyim aslında, radyonun ailece dinlendiği, sanatçıların ailece sevildiği bir çağ çünkü bu. Hepimiz severdik sevmesime Neriman Altındağ Tüfekçi'yide, sanırım Hüseyin Demirdem biden birazcık daha fazla severdi! Adında türkülerini de dilinden düşürmezdi çünkü!

Abdullah Papur, gariplerden, yaşamı da çok kısa sürdü, 43 sene. Hep gariban bir görüntüsü vardı, öte ya'ndan Anadolu'da Ürgüplü Refik Başaran'ın, Elbistanlı Aşık Mahzuni Şerif'i aratmayan bir kitlesi olduğu söylenir. Yereldekaldıdiyelim ya da Anadolu'nun doğusunda. "Türk varoş tarihinin hak ile yeksan en acılı uzun havalarının ozanı" yazılmıştır ki onun için, hem kitlesinin hem müzisinin hakkını veren, onu layığıyla dile getiren bir tanrıdır bu. Eski zamanların İzmir Fuarı'nda İbrahim Tatlıses ya da nam-ı diğer İbo'dan daha kalabalık bir dinleyici-izleyiciye de türkü söylediği de rivayet sanılır ama, doğrudur. "Bugün görüştüğün/dür çift camlardan ses geliyor" diyerek

mapusedebiyatınayaptığı katkıınıyasır, "Birküş konmuş da ziyaaren başına" türküsüyle, içinde yetiştigi kültürün simgelerine, alışkanlıklarına, değerlerine saygıda kusur etmeyeceğini de göstermiştir. "Yaratıcı bir canı var demeseydin/ inan ki ben sana tapardım anam/seni bir kez rüyamda ayık ilim/gözüm kapardım anam" türküsündeki sözleriyle de şaşrtıyama sürdürmüştür.

Özellikle "Çift Camlardan Ses Gelmiyor" şarkısı, konuşmalı, hicrîkırıklı, hicranlıteatral yapıylaşık vaktinde epey gözyaşı dökürmüştür. Hapisandenede yolu geçenerden olmuştur o da, ama ne mektup ne de yannakımsıyê istemiştir. Muhallif halk ozanları geleneği içinde de garip ve aykırı bir kişilik olarak yaşamıştır Abdullah Papur: "Fukaralığın vücut bulmuş halı", o vücutta bir ses bulmuş halı. Anmadan geçmek olmazdı. Üstelik şimdiki deyimele, tıpkı ünlü rockçılar gibi "tan'ları olmuş bir isimdir Abdullah Papur. 'Ezgi yönünden kuvvetli, teknik yönden zayıf' bulunsu da, ölümlü, yoksulluk, gariplik, gurbet, mapusane türküleriyle çok tanınmış bir aşık olarak yaşamışse ölmüştür. Oğlu Ercan Papur babasının türkülerini çalıp söylemeyi

AYDILGE

NEREYE GİDEBİLİRSİN?

Havada küf, lağım ve balık kokusu. Gece gece umutsuzluk kuşağı açmış gökte. İnsanimsılar, yanımdan geçenken çarpıp, iteliyorlar beni. Ara sokaklardan gelen gıcirtı bir keman sesi... Alacakaranlık silüetlerle dolu daracık sokaklardan geçerek hızla yürüyorum. Ben gittikçe, karanlık ağız dolusu emiyor sanki beni. Sırtıma dikenlen gözler olduğunu hissediyorum. Kasvetli geçitlerde gizlenen kötücül bakışlar, aşığılanmaktan yıpranmış yüzler, çaresizlik sinmiş omuzlar, bela arayanlar, kendinden ve başkasından kaçanlar... Saat gece on bire geliyor. Ağzımdan buhar çıkıyor. Ağaç dalları rüzgarda çırpınıyor. Meyhanelerden şarkı sesleri geliyor. Keyifle, efkarla, bulamak gibi yalpalayan armonisiz sesler yükseliyor. Havada soğuk tüttüyor. Ama içime bir türlü işlemiyor. Alev alev yanıyorum. Yağmur yağsa tenime düşen her damla, buhar olup uçacak. Çünkü korkuyorum. Ayaklarıma suların en karasını iniyor. Yürüyecek halim yok. Ama yürümek zorundayım. Bir kararlı beni takip ediyor. Kuruntu değil bu. Gittikçe de yaklaşıyor. Kalbim, ağzımdan kaçmaya çalışıyor. Zorla geri yutuyorum kalbimi. Koşarak kaçmam gerekir ama koşarsam, arkamdaki gölge daha da azip saldırıya geçer diye korkuyorum. Tıpkı saldırgan köpeklerin yaptığı gibi. Yoksa koşmalı mıyım? Ben karar verene kadar o çoktan yanıma geliyor. İlgrenç bir içki kokusu akyor sarı dişlerinden. "Yavrum gel geçeyi beraber geçirelim," diye hırıltıyor. Tüm göçümle koşmaya başlıyorum. Arkamdan bağıryor:

"Orospu!"

Bir fotoğraf karesi gibi donup kalıyorum. Demir bir çekik göğsümü döviyor, ağzım tamamen kurumuş nefes alamıyorum. Bir damla tükürümle muhtacım. Görünmeyen bir şeytan boğazımı sıkarak beni boğmak istiyor. Nefesalmaya çalıştıkça daha da panik kusuyorum. Elim ayağım tutkalanıyor. Kıpırdıyamıyorum. Bütün bu çaresizliğim yetmezmiş gibi, kafamın içinde gürültülü bir ralli şampiyonası düzenleniyor. Bütün

damarlarımı yol diye zıpzıpzı, tozu dumana katan, arada bir spin atan, motoru patlayan ya da birbirleriyle çarpışan binlerce araba, kafamın içinde son sürat vinliyorlar. Dinamitle patlatılan bir gökdelen gibi yere yığılarak ön ufak oluyorum.

Kabustan fırlayıp geçeceğe uyandığımda, önce bir rahatlama yayılıyor içime. Çok şükür, çok şükür, bir bardak su, biraz hava almalı, pencereyi açmalı... Bugün öldürülmedim, bugün yakılmadım, tecavüze uğramadım. Çok şükür... Şükür mü? Gerçekten mi? Mutlu olmaya yeter mi? Yetmeli, yetmeli; çitanı düşür, biraz daha düşür diyor şeytan. Yaşıyorsun işte, daha ne istiyorsun? Peki gerçekten de indirmek zorunda mıyız çitanızı yaşıyabilmek için, iletişim kurabilmek için, katlanabilmek için? Ama nereye kadar, nereye kadar? Peki ya çitanı gerçek yüksekliği ile indirilmiş yüksekliği arasındaki boşluk ise bizi asıl öldüren? Boyunun uzun kaldığı bir yaşamda sürekli eğilerek dolaşmak? Diyorklar ki doğrulmaya çalıştığınız anda, beton tavan patlatır kafanızı. Ama eğilmeye alışsınız da sonunda omurgasızlaşmaz mıyız?

Çoktan omurgasızlaştık mı yoksa? O yüzden mi bu kadar artistiz hepimiz? Evet artist hepimiz biz. Birer performans makinesiyiz. Sosyal medya sahnesinde dans ediyorsunuz, kavgaya ediyorsunuz, şarkı söylüyorsunuz, komiklikler yapıyorsunuz, ağlıyorsunuz, mağdursunuz, eğleniyorsunuz. Kendimizi pazarlıyorsunuz, pazarlıyorsunuz, pazarlıyorsunuz... Kirilenmiş iç dünyamızdan, kalbimizden kaçmak için sürekli dışarıyı parlatıyorsunuz. Depresyonumuz bile pembe. Eskilerin gönül yorgunluğu dediği depresyonu, artık genç pop yıldızlarının bilem kaç bin liraya çektiği reklamlardan öğreniyoruz. Tabi o markayı giyersek depresyonumuz hafifleyeceğini de

marka eşofmanımızı, modumuzu yakalıyoruz. Depresyona da haff bir göz kırıp, haydi aşko sana bay bay diyorsunuz. Ama o bize bay bay demiyor. Kalpteki kambur, bata bata, pataklıyor derimizi.

Derimizin kapısı yok ki çekip çıkalım. Yardım istesek? Kimsenin kimseyi duymadığı bir manevi göçüğün altındakaldık sanki. Düşün diyorum kendime, nereye gidebilirsin? Gitarların tellerinin altına saklansam, acaba onları çalarken beni de duyar mı birileri? Yoksa tellere her bastığımda, altlarında kalıp ezilir miyim? Notalar, benim gibi bir yabancıyı aralarına kabul ederler mi? Amoniyi bozar mıyım?

Ya da ağızda bozuk diye çalmaz mı eller beni? Yoksa melodilerimin şiddeti, kendi ruhumun tellerini gerip koparır mı? Hayata güven, olana güven, akısa bırak, ya da yeni moda tabiriyle "sal" diyorlar... Bazen de "çal" diyorlar. Başkasının hayatını çal...

Çalamıyorum. Kendi şarkılarım var benim. Bestelerim ve sözlerim... O zaman öl diyorlar, bira şişesini kırıp boğazımı kesiyorlar. Sesimi kesiyorlar.

Ne istersek o ol, diyorlar. Kendin olmak istediğin her anını sansürlüyorlar. Ne telgrafın, ne sesim tellerine kuşlar konmuyor artık. Sadece donuyor. Ve insanları bunu da zevkle izliyor çünkü hepimiz birer performans işçisi, menajerli, izleyicisiziz. Kesintisiz şov zamanı... Beğenilmeye muhtaç, izlenilmeye bağımlı, kendimize yabancıyız. Yazımı okuyun, şarkımı sevin, konserime gelin, postumu like'layın, klibimi izleyin, sen bana at, ben sana atayım, atalım tutalım, çoşalım çoşalım... Ya da gidelim...

Gidelim... Başzaten gelebilelim için bazalarından gitmek gerek. Bazen kendini kazanmak için başkalarını kaybetmek gerek... Çünkü çoğu zaman kurtulduklarımız, kurtulduğumuzdan ibaret...

**Çoğu zaman
kurtulduğumuz,
kaybettim
sandıklarımızdan
ibaret...**

Boşluk

Neden bu her şeyde anlam arama çabam? İnsan bazen boşluğu özlemeye mi? Öyle bomboş bir ev, bomboş bir arazi, bomboş bir zihin... Saatlerce durmak böyle, hiçbir şey yapmadan, hatta düşünmeden. Doğanın ortasında, denizin ortasında, insanı anımsatan her şeyden uzakta... Bir duygudan kaçır gibi değil. Bir duyguyu bulmak için hiç değil. Bir toz zerresi gibi umarsızca rüzgarla savrulur, en anlamsız yerde kalır gibi. Anlamsız yer? Düş peşimden anlam kaygısı.

Oluverse keşke her şey, kendiliğinden... Öyle güçlü duygular, arzular, tutkularla değil. Öyle denk geldiği için... Bir yere gidersem mesela, ama öyle planlarla, biletlerle, rotalarla değil. Canım yol çektii diye, yolda olmak için, önüme yol çıktığı için...

Otobüs gelirse, binirsem... Nereye olduğunu bilmeden bir yolculuk başlayırsa... Bir müzik gelse kulağıma, ritimsiz, ezgisiz bir müzik... Bir yakarış gibi... Yol boyu müziği dinlesem.

Sonra haritanın neresine düştüğünü bilmediğim bir yerde insem... İklimden çözsem, insanların konuşmasından tahmin etsem nerede olduğumu. Öyle otogar gibi değil, bir köy pazarında indirse otobüsü beni. Yolum pazardan geçse. Yüzünden sağlık akan, al yanaklı teyzelere gülümsesem en yabancı halimle. Domates, biber, salatalıktan sonra keçi peyniri çikşakarışıma; böyle anlasam pazarın sonunda olduğumu. Ceri dönme-

den çıksam kalabalıktan. Öyle haritadan değil kokusundan, sesinden bulsam denizi. Saatten değil; güneşten anlasam akşamüstü olduğunu. Sakin bir deniz, uzupun bir kumsal karşılasa beni. Yürüsem ayaklarım suya çarpa çarpa... Öyle bir yere ulaşmak için değil; önüme yol çıktığı için, canım yürümek çektiği için yürüsem. Bir igde ağacı çıkıverse karşıma. Kızılığın ortasında olgun igdeye dayasam sırtımı. Kızılığın ortasında eriyiverse zaman, mekan...

Çıplak ayaklarım turuncu olsa ilk, sonra ellerim, sonra yüzüm... Dünya turuncudan ibaret bir renk olsa bir süre... Ben bu boşluğun ortasında sadece rüzgarda salınan igdenin hışırtısının dalga sesleriyle düetini dinlesem gözlerimi kapatıp. Bir müzik sesi ile aralasam gözlerimi; derinden gelen, buğulu bir etkisi olan... Yanımda bir omuz bulsam; ağacın gövdesine sırtını dayamış, çıplak ayaklarını kuma gömmüş, kafasını ağaca dayamış, gözleri kapalı bir adam... Kulaklığının birini çıkarıp verse bana. Önce müziği, sonra igdenin gövdesini paylaşıp, hiç konuşmadan, hiç merak etmeden saatler geçse böyle. Ezgisiz, ritimsiz müziği dinlese saatlerce, bir yakarış gibi. Buğulansa tüm görüntüler; deniz, kum, igde, ayaklar... Ait hissetsem kendimi; bu köye, denize, kuma, bu igdeye, adama... Bir omuz, bir müzik, bir ağaç yetse biz olma.

Müzikten görsem adamı, boşluğumu, kaybolmak arzusunu... Kaybolmak arzusu, bir müzik, bir igde yetse biz olma...

bizim masaya bir kol uzandı. Kendi sigarasını alır gibi, benim Samsun paketinden bir sigara aldı. Bunuyaparken hiçbimiz tarafabakmadan, yanındaki kıza konuşuyordu. Şu demin metroda gördüğüm çocuktu. O gün işler iyi gitmiş. Neşeliydiler. Epeyce para toplamışlar çalgıcılıktan. Hattabirkaç dakikasonra, ikinci kez bizim masaya uzandığında, kız arkadaşına, o kadar paramızvar cebimizde, nasıluuttuk yedek sigara almayı, dedi. Kız da, olsun, diye teselli etti onu. Samsun paketi dolu daha.

Doğru, doluydu benim sigara paketim. Zaten günde 8-10 tane den fazla içmiyordum. Birkaç yıl sonra hepten bıraktım. Neyse, çocuk bizim masaya üçüncü kez yöneldiğinde, masanın uzak tarafındaki paketi gördü. A, diye bağırdı, Birinci sigarası! Yahu arkadaşlar, Birinci varmış, hiç söylemiyordunuz.

O zamanlar Birinci diye bir sigara vardı. Filtresiz, zehir gibi bir şey. Levent içiyordu onu. Bizim müzisyen, içinden sigara almadan benim Samsun'u bıraktı, Birincipaketine uzandı. Bir de arkadaşına ikram etti. Neyse ki sigarasını aldıktan sonra paketi her seferinde geri veriyordu. Hiç de ağzolu değildi, stokçu değildi.

Bir süre sonra kalktılar, bize iyi akşamlar deyip gittiler. Oysa kalabilirdi, daha bir sürü sigara vardı bizim masada. Bu arada Fidan, birer bira daha söyleyelim dedi. Siz için dedim, ben fıstık yerim. Fazla gecikmeden kalkalım diye de ekledim. Köprünün sallantısı gittikçe daha fazla rahatsız ediyordu beni o akşam. Bizimkiler biralarını bitirince hesabı istedik. Saadece son üç biralının hesabı geldi. Önceki biralara ve çerezler ödenmişti. Vay be! O müzisyenler!

İş görüşmesinden çıkınca, derginin kapısından tekrar Taksim tarafına yöneliyorum. Bir saat önce geldiğim tarafa, bu sefer daha canlı, daha neşeli adımlarla yürüyorum. Diğer tarafa gidip Şişhane durağından binseydim ya metroya. Ha, şuradan bir de pasta alayım diye... Buradakiler pahalı, ama olsun. Kızın yarınki gezi parası tamam. Düzenli gelecek editörlük işleri da tamam. Hem de beklediğim birim fiyatla anlaştık. Fazla bir bolluk yok tabii, ama ayda yıldı bir pasta...

Pastaneye girerken, vazgeçip yandaki büfeye yöneldi. Müzisyenler gitmeden yetişmek için, adeta koşarak yürüdü. Cezi Parkı tarafından metroya ilerlerken bir duvar yazısı gördü: Söyleyin diktatöre, sonbahar geldi! Üniversitelerin yaz tatilı bitiyordu artık. Halkın bir kesiminde, Cezi İsyanı'nın devamı için bir beklenti vardı. Yürüyen merdivenlerden koşarcasına indi.

Oradaydılar. Gitmek için toparlanıyordum müzisyen gençler. Buz gibi iki bira şişesini poşetten çıkarıp önlerine bıraktı. Müzisyenler birbirine bakıp gülümsediler. Delikanlı, yani eski arkadaş, başıyla hafif bir selamverdi. E, sevinç gösterisine girişecek değil ya. Doğal bir hakkını kullanırgibi uzandı şişelere.

Müzisyenin selamina başıyla karışıklıkerip aynı hızla tren levhasının gösterdiği yöne ilerledi. Bir süre sonra, Çav Bella sesleri peşinden gelip ona yetti!

Mehmet Ali & Akşın Serisi

ALİ DENİZ ULU

Mevsimi geçmiş

Yaşadıklarımız, nüshası bu hayatın Bozguncu bir ürperti ensemde Gorgonların kasiyer olduğu bu markette, Şairlerin delillğini kanıtlayanlar tünüyor. Mevsimi geçmiş meyveleri yerken siz, Ellerini ovuşturuyor köşedeki şeytan.

Ben daha az insanla içerken Kelimelere düşüyor talan.

Bu bir bozgundur içime sığdıramadığım, Nedendir her suç mahallinde benim parmak izim

Ve gece uykusundan çalarken huzursuzların Şiirime mısraları sürüyorum.

Ölüp ölüp dirilen hayallerimden ördüğüm hırkam Gözün de dokunamadığım umutlarımı taşıyor.

ALMULA TÜREDİ

Yeni Yıl Düşünceleri

**İçinde yaşama umudun
yoksa en keyif verici
ortam bile ağırlaştırıyor;
sadece uyumak istiyorsun.**

Kadın

Elinde daha bitiremediği mandalınanın kabukları, televizyonun karşısına yayılmışıyölece ekrana bakıyordu. Durgun bakışlarında, başının koltuğun minderine ters şekilde konumlanışında olağan dışı bir hal vardı. Tam mutlu olacakken fışılacakranabakmaktan felç olmuş gibiydi. Yenibir yıl, yeniumutlar demek, diyedüşündü. Ya da köşeyi dönerken karşınanenin çıkacağını bilmediğin belirsizlik. İçinde yaşama umudun yoksa en keyif verici ortam bile ağırlaştırıyor; sadece uyumak istiyorsun.

Ama uyuyamıyordun da... Çocuğunun okul takisitidüşüyörnceaklına. Yenidönemde alınacak kitaplar, kıyafetler, spor ayakkabısı (ah bunu hep erteliyor), servis ücreti. Artık hesap yapmak istemiyordun. Yine de beyninin tavanınakazılı yıldızlar gibitektek sayılar düşüyor önüne. İyi ki ikinci çocuğu yapmamışız.

diye seviyor. Sonra oğlunun ilerde bu hayatta tek başına kalacağına, onun yanına bir yoldaş getiremediğine üzülüyor. İkinci çocukların hep kaderi değil midir birinciyi yoldaş olmak? Banabirşey olursa oğlumakim bacakak? diye dahakorkunç bir soru geliyor sonrasürüne sürüne. İslak yapışkan elleriylekazağının kenarını çektiştiriyor. "Ne olacak?" "Ne olacak?" Çoktan ayrıldığı kocasının yenieşi geliyor gözünün önüne. Yapmacık gülümsemesi, aklı beş karış havada halleriyle oğlunubağınna bastığını düşünüyor. Yok diyor, hayır olamaz. Şu ertelediğim meme kontrolüne gitsem iyi olacak. Şimdi hastalanamam ya da ölemem. Hırsla elinde kalan mandalina dilimlerini atıyor ağzına. Çekirek denk geliyor, en sevmediği şey. Koltuğa geri yaslanıyor. Yeni yılda kontrolüne gettimelim ilk fırsatta, diyyeineliyor. Muayene ücreti ne kadarolduacaba? Bu saatte hastaneyiarayıp sormak olmaz. Yine bir takım sayılar düşüyor altına virgüllü noktali. Neyse diyor, sağlık bu

sonuçta. Kendi kendini teselli ediyor.

Televizyona bakıyor. Anlatacak hiçbir şeyi olmayan insanların anlatacakları bir şey varmış gibi yapmalarına bakıyor. En sevdiği komediyen şovunadenk gelincekeyfiyerine geliyor biraz. Onunbile anlattıklarıkekremsi birtat bırakıyor. Komik aslında. Ama ondabile dilini sakınmanın verdiği huzursuzluk var gibi. Yaptığı tespitler, aman kimse alınmasındiyeyincelte incelte tatsızlaşmış gibi. Konuşsa şöyleorta yerinden. Bangır bangır anlatsa ya korkmadan çekinmeden. Korkmayan çekinmeyen var mıydı artık?

Sözlerin tadı kaçtı. Her şakanın ardından anlamayana açıklama yapar gibi soğudu neşeler. Azık güldüğümüz anlarda ise korkular geldi

Mehmet Ali & Akın Öz

çöktü. Çok güldük, belki de ağlarınız yakında yine. Belirsizlikler, yenilgiler, reddedilişler... Kapkara birtül gibi örtülüştümüzü Sahl, gülünecekne kaldı, sefaletimizden başka?

Adam

Yeni yıl, yenilik mi demek?

Yoksallık kanlıklarımız zinciralanmış yeni isimlerle kapımızı çalması ve değişiklik diye kendilerini yutturması mı? Hayatımın en büyük değişikliğini, 2 yıl önce yaptım ben aslında. Yeni bir hayat arkadaşı seçtim. Çok iyi oldu bu değişim. Gözlerimin feri gitmişti; yeniden bulandım. Merdivenleri ikerişer çıkıyorum eve giderken. Oysa eskiden böyle miydi? Yıpranmış ayakkabıların yerde sürünmesi gibiydi eve dönüşlerim.

"Haksızlık etmiyormusunες karına?" diye soruyor içimdeki doğrucu. Çok lazımmış gibi keyfimi kaçırır ne zaman içime dönsen. İçime dönmeyeli ne çok oldu... Yılbaşlarında, takvimlerin ilerleyişleriyle her şeyin şahane olacağını düşündüğün o sayılı şaşkın dakikalarda kafanda komik bir şapka, boynunda yılbaşı süsleri, ağzında neşeli düdükle, iğne olurlen canı yanmasın diye şaklabanlıklar yapılan çocuk gibi kendini kandırıyor insan. Bak çok neşeli girdin yeni yılı. Bundan sonra da her şey neşe içinde geçecek... "Neden öyle olsun ki?" diye sırtıyord doğrucu. Sen kimseye karşı dürüst olmazken, kendine de yalan söyleyeceğin aklına gelirmiydi?

"Ne düşünüyorsun aşkım?" diye aniden boynuma sarılıyor karım. Şaraptan net göremiyorum yüzünü. Hâlbuki tam burnumun dibinde. Belki de fazla yakın duruyorum. "Kelime oyunu yapmadım bu sefer!" diye itiraz ediyor doğrucu. İçimdeki doğrucu genç karıma içten içe sinir oluyor, biliyorum.

Yok, diyorum karıma, bir şey düşünmüyorum. Abartılı mimiklerle üzgün surat yapıyor karım. Onu teselli edip, dikkatini dağıtacak laflar bulmam gerek, kahretsin. Sürekli bir uğraş hali bu. Bıkmayan, usanmayan, hep ilgi isteyen ve nedensiz yere hep çok neşeli yanımdaki. Eski karım ne yapıyor acaba? Yıpranmış ama rahatlığıyla vazgeçmesi zor olan ayakkabılarım gibiydi o. Üzerindeki her bir izde anılar vardı. Mutluluk gerçekten var mıdır? Varsa eğer kalıcı mıdır?

Eski karıma daher şey bir sürü heyecanla bağlamamış mıydı? Yeni karım ayaklarını yerdene kesmedi mi? Hepsi oldu bunların. O anlardaki mutluluğu şışeşeledim eğer. Sürekli yenisinin peşinden koşmazdım.

Yeni yıl... Yeni heyecanlar bir yerlerde bekliyor mudur beni?

Ağzına mandalina tıktırıyor, yerken çenesinin öne doğru fazlaca uzamasına takılıyorrum... Elbette bir de dayanamadığım ağız şapırtısı var. Afiyet olsun aşkım, deyişip arılamaya zorluyorum kendimi. Sırlımsa uzayan çenesini görmem. Seni çok seviyorum, diyorum gözlerinin içine bakıp. Gözleri doluyor gibi; pırlıl pırlıl ışıktan ışıları.

Yeni yıl, yenilik demek; belki de de değişim.

ÖNDER ABAY

Riyakâr

Düşüncelerimiz ve davranışlarımız her zaman birbirleriyle örtüşmez. Başkalarına zarar vermek istemediğimizi söylerken sigara içsek bile birilerinin havasını gasp ederek kendimizle çelişiriz. Sorsalar hayvanları seviyoruz ama bu onların ölümüne sebep olan besleme alışkanlıklarımızı değiştirmemize sebep olmaz.

Meydanlarda bağıra bağıra hak isteyebiliriz, eve gidip babamızın isteklerini karşıladığımızda sinirinde çıkıp ben doğruyu söylüyorum derken kendimize hiç inanmayabiliriz. Sizinki candır, diğer milletlerinki?

Riyakârlık; özümüzle sözümüzün bir olmamasıdır, halk içinde aşığılanır. Fakat iki yüzü bir olan kaç madalyon vardır?

İnsan, yalancı cezadan korunmak, ödül kazanmak veya utancı engellemek için kullanılabilir. Hepimiz çeşitli motivasyonlarla gerçeği gizleme ihtiyacı duymuşuzdur; duyuyor. Benimizin defolarından biri olan kolay seçme eğilimimiz, istediklerimizi almak uğruna süreci manipüle etmeyi daha beklemeden öğreniyor olmamız her birimizin yalanla ilişkisini haklı çıkarabilir. Herkes arada bir madalyonu çevirir. Bu durumda derdimiz yalanla değildir, gerçeği saklama yetimiz için minnettar olduğumuz anlar bile olmuştur. Hayatta kalmanın koşullarından sadece biridir. Gerçeğin işe yaramayacağını düşündüğümüzde yalan söyleriz. Bazen o kadar kolay ve tatlı söyler ki gerçeğimiz olusun istiyor, veterinerce dinlersek inanır; doğ-

**Riyakârlık;
özümüzle
sözümüzün bir
olmamasıdır, halk
içinde aşığılanır.
Fakat iki yüzü bir
olan kaç madalyon
vardır?**

rusunubile unuturuz. Olmak istediği kişiye yalanla gösterebiline gerçekten onu oluşturma zahmetine girmeyi bırakırız. Sorun burada başlar; yalandan gerçekleştirebiliriz. Sözümüz, özümüzden ayrılır.

Biz yapabiliriz, fark etmeden olmuştur ama bir başkası yaparsa riyakârdır, alçaktır; bizi nasıl aldatır? Biz kendimizi nasıl aldatabiliriz, başkası da öyle aldatır.

İfade ettiğimiz prensiplerimize uymak, olduğumuzu söylediğimiz kişiye gerçekten dönüşmüşsek mümkündür. Arada bir tutarsızlık varsa, saklanan bir gerçeğe işaret eder. Tutarlı olmak zordur, değerlerimizi bilgiyle ve seçimlerle beslemeyi gerektirir. Bu eforu sarf edecek miyiz?

Yalansöylenmenin konforuna alıştık çagerçekleşme cesaretimizi kaybederiz. Ezbere konuşan, olduğunı sanan, yapmış gibi görünen ama kendine inanmayan insanlara dönüşürüz. Belki inanmamak için haklı bir sebebimiz vardır. Bu gerçeğe yüzleşebilir miyiz? Sözümüzden önce özümüzde bakabilir miyiz? Yoksa hepimiz riyakâr mıyız?

TİRAŞ FIRÇASI

Tıraş fırçasını sabuna sürterek köpürtürken tuzdanyalımış gibidağıldı, birkaç saniye içinde elimde ağaç gövdesinden başka bir şey kalmadı. Lavabodan tüylerini toplayıp uzun süresçaşkınlıkla baktım; iç için şehirdışnaçtıktığım günlerde kullandığım traş köpüğüne bulup avucuma saktım, soğuk suyla yüzümü iyice ıslatıp sürdüm, sol favorimin altından böylece jileti boğazıma kadar zorlukla indirdim, derim üç yerinden kanamayabışladı. Tıraş fırçası için hazırladığım sıcak suyla yüzümü yıkayıp sağ yanağıma geçtim; derim yüzülüymüş gibi hissediyordum, küfrederek jileti lavaboya fırlattım.

İş çıkış bir süpermarkete girip reyonların arasında uzun süre dolaştım; birbirlerine benzeyen üç farklı marka satılıyor, rastgele birisiniatan alpeveyürüdüm. Sabahsıcaksuyu hazırlayıp yeni fırçayı içine bıraktım, tüyleri birleşip parmak kalınlığında bir şeye dönüştü, suyun içinde eğilip bükülüydü. Sudan çıkıp köpürmeye çalıştım, bir türlü olmuyordu; sahteydi, kandırılmış gibi düşünerek çöpe fırlattım. Tıraş köpüğünü yüzüme yarken eski fırçamı görmek için çöp kutusuna göz attım, hiçbir iz bırakmadım diye olmuştum. Derim yine birkaç yerinden kanamaya başladı, jileti lavaboya fırlatıp söylenerek çöpü kapının önüne çıkardım. Tıraş fırçası bulmak için bilgisayarın karşısına geçip yarım saat uğraştıktan sonra işimşansa bırakmamak için en pahalısını sipariş ettim.

Kargo fırçayı açamıştı işyerime getirdi. Sabah heyecanlı kutusunu açıp umutla sıcak suyla içine bıraktım, kızmış bir kirpi gibi tüyleri dikildi, yeni olduğunu düşünerek kurulayıp yine suya soktum; hiçbir şey değişmiyor, suyun içinde kirpi gibi kabarıp açılıyor, kılcakları suya kırakeriyor. Makasla birkaç santim kısaltmayı denedim, yine bir şey değişmedi. Bir hafta boyunca mücadele ettim, yüzümden garip kızıkankıllık oluşmaya başlayınca daha fazladayanamayıp çöpe fırlattım.

İş çıkış iyi bir traş fırçasını nereden bulacağımı düşünerek Kordon'a yürüdüm. Önüden geçtiğim bir eczanenin vitrininde temizlik malzemeleri görekerek traş fırçası sormak için girdim. Fırça sorduğum son eczanı başkışeşeyarsatıcılıkla bakmamı tavsiye etti. Basmame ye yürütiyip birkaç şeyyar saticezğahına baktıktan sonratraş fırçası bulma umudumu yitirecek eve döndüm.

Huzursuzbirkaçgün geçirdim; yalışbandanönceki son cumartesini günü her hafta sonu yaptığımı gibi altıyı yazıp ganyan bayine yürüdüm. Kuponu ve parayı uzatırken uzun zamandır kaybettığımı, altından son parayı traş fırçası dağılmadan önce kalemleğim hatırladım. İlk yarışın sonucunu bekledim içinganyanbayisininönündeiki banka otururken, karşısındaki berber dükkânını gördüm; iyi bir traş fırçasının neredeniacınacağı berberler bilirdi, bunu daha önce nasıldenedimeğime şaşarak yolun karşısına geçtim. Berber elinde traş fırçası, müşterisinin yüzünü tıraş ederken

Karşısındaki televizyonda başlamak üzere olan at yarışına göz atıp bana döndü.

"Saç mı, sakal mı?"

Gülümsemeye çalışarak konuştum.

"İkisi de değil."

Koltukta uyuyan müşterisinin yüzünü köpürtmeyi bırakıp vereceğim cevabı duymak için beklemeye başladım.

"Tıraş fırçası kırıldı, birkaç aydır arıyorum ama bulamıyorum; iyi bir traş fırçasını nerede bulacağımı soracaktım."

Yüzünde ne anlama geldiğine karar veremediğim bir ifade belirdi, yorgun gözleri önemli bir şey duymuş gibi açıldı, işini bırakıp karşıma geçti, eliyle oturmama işaret ettiği sandalyenin kıyısına iltiştim.

"Tıraş fırçasını kaç yıldır kullanıyordun?"

Sorulum anlamadığını düşünerek cevap verdim.

"Kırılan fırçayı mı soruyorsunuz? O ne şeyil."

"Ne zamandır yeni fırça arıyorsunuz?"

"Bekler aydır."

"Ben de yıllarca aradım; bulamazsın..."

"Tıraş fırçası mı aradınız? Yeni fırça mı bulamam?"

Yüzüne yerleşen kendinden emin ifadeye şaşarak sordum.

"Neden?"

Elleri yaşlarında, kel, traş uzağı, alkol yüzünden erken yaşlanmış bir adamdı. Uykusuzluktan gözlerinin altındaki torbalar daha şimdiden sarkmış, yüzü kıpkırmızı olmuştu.

"Bulamazsın, ben iki yıl aradım bulamadım."

Sözü yarım kaldı, bağlayan yarışı takip etmek içindükkânın bir duvarını kaplayan televizyona döndü. Ganyan bayının önünde bekleşen kalabalık yarış izlemek için berberin önünde ki kaldrımın sıralandı. Altınlın ilk aydağına beşdişi İngilizatayı koşuyordu; atlar son yüze kadar kopmadılar, üç at birlikte finişe girdi, aralarındaki birkaç santim farka rağmen kazananı herkes görmüştü; kaldrımındaki kalabalık foto finiş bekledim keyifli kahkahalar atarak, şakalaşarak dağıldı. Kalabalığın altısı yürüyordu, cebimden kuponu çıkarıp buruşturdum, sehpanın üstündeki kul tablasına bıraktım. Berber kuponu bir bakıştıp koltukta uyuklayan adamın yüzünü yine köpürtmeye başladı. Bir süre sustuk, berberin yüzünde beliren gülümsemene nedenini düşünerek konuşmasını bekledim. Fırçayı bırakıp usturan jiletini değiştiren bana döndü.

"Çıraklığa bu dükkânda on yaşında başladım, yirmi yaşma geldiğimde bu mahalledeki herkesi defalarca traş etmiştim. Askerden gelince ustamdan izin alıp bir sokak leriye dükkânını açtım. Makaslar, fırçalar, taraklar, havluların kaliteli markalardan ustam aldı; her şey uduğum gibiydi, kırık, hafızta sonra dükkânım dolup taşıyordu."

"İki, üç ay sonra müşterilerim azalmaya başladı; birer ikiser ustamın dükkânına geri dönüyorlardı. Şaşkınlık içindeydim, nerede hata yaptığımı bir türlü bulamıyordum. Ne olduğuna anlamıyama çalışarak birkaç ustamındükkânının çevresinde dolaştım; benim yerime on beş yaşlarında bir çırakalmış, onu çalıştırıyor, her zaman yaptığımı gibi yine at yarışları izliyordu. Yıllarca traş ettiğim birkaç müşteriimin önüne geçip nenden gelmediklerini anlamaya çalıştım; hiçbirisi inandırıcı bir şey söylemedi. Benim yerime on beş yaşlarında bir çırakalmış, onu çalıştırıyor, her zaman yaptığımı gibi yine at yarışları izliyordu. Yıllarca traş ettiğim birkaç müşteriimin önüne geçip nenden gelmediklerini anlamaya çalıştım; hiçbirisi inandırıcı bir şey söylemedi. Benim yerime on beş yaşlarında bir çırakalmış, onu çalıştırıyor, her zaman yaptığımı gibi yine at yarışları izliyordu. Yıllarca traş ettiğim birkaç müşteriimin önüne geçip nenden gelmediklerini anlamaya çalıştım; hiçbirisi inandırıcı bir şey söylemedi."

"On yıl beni çalıştırıp yarış izlemiş, şimdi de başka bir çocuk bulmuş, onu çalıştırtıyıp yarış izliyoruz; ustam için dönmediklerini biliyorum, dükkânında başka bir şey buluyorlardı. Benim dükkânında olmayan, görebildiğim tek fark traş fırçasıydı; on yıl aynı fırçayı kullanmıştım, yeni çırakda aynı fırçayı kullanıyor, ustamındükkânında başka fırça kullanılmıyordu. Bu garip durumu yıllarca fark etmemiş ya da bunun önemli bir şey olduğunu anlamamıştım. Ustamın dükkânında kullanılan bu fırça için geri dönüyorlardı, tek fark bu yağı, kırılıcı traş fırçasıydı."

"Ustamındükkânında kullanılan yağı, kırılıcı traş fırçasının hatırladığım kırık özelliği, benzeri marka bile yoktu; benzerini kolayca bulup dükkânında kullanabileceğimi düşünerek aramaya başladım. Berber malzemeleri satan hiçbir yerde bulamıyordum; aylarca toptancıları, tanıdığım berberlere haber bırakıp arattırđım, benzeri yoktu. Mahalledeki berberleri dolaşıp traş fırçaslarını incelemeye başladım, İzmir'de ne kadar berber dükkânı varşıp gördük; sıradan, hiçbir özelliği olmayan fırçanın benzerini bulamıyordum. İki yıl şehrişehir dolaşarak, gittiği yerlerde birkaç ay berberlik yaparak aradım; bulamayacağımı, çalmaktan başka çare olmadığını anlayıp otuz yıl önce geri döndüm, ustamın yanında yeniden çalışmaya başladım."

"İlk günün başında ustamındükkânınahtarını bırakıp hiçbir şey söylemeden çıktı gitti, her şey çök kolay oldu, yıllardır aradığım fırçayı alıp kapıya yürüdüm. Dükkândaçıkıkmak üzereyken ustamın fırçasını iki yıla incelediğim, dokunduğum binlerce fırçadan ne fark olduğunu düşünerek incelemek için durdum; kırılıcı tüyleri daha da yıpranmış, gördüğüm fırçalardan hiçbir farkı yoktu; hatma hepsinden daha düşün, daha yaşıldı. Bu görünüşüne rağmen sırrın bu fırça da olduğunu biliyordum, hiçbir şüphem yoktu; çünkü tek fark bu fırçaydı, kavrayamadığım başka bir neden olmadıydı; fırçası gün çalışıp çalmadan önce ustamdan birkaç sını öğrenebileceğimi düşünerek yerine bıraktım."

Musluk tayıkkadıktan sonra fırçasını elleri terlere yekuezattı.

"Bu fırçanın sırrını öğrenme isteği beni bu dükkâna hapsetti, her gün çalıp gitmeyi hayal ederek otuz yıl daha çalıştım. Ustam geçen yıl, senin oturduğun sandalyede, at yarışları izlemeyi, kul kırızı geçirip öldü. Yerde kıvranırken parmaklağı elimdeki fırçayı gösterip "Yavuzhan'ın yeleinden..." diye başlayan son cümlesini tamamlamamıştı..."

" "

"At yarışları oynar mısın?"

"Evet."

"O zaman Yavuzhan'ı bilirsın, doksanlı yılların şampiyonu... bütün yarışları burun farkıyla kazanır, on yıl boyunca altıtların bankası atıydı." Ustam "Bu fırça Yavuzhan'ın yeleinden yapıldı..." mi diyecekti? Tıraş fırçasının sırrı bu muydu? Çok düşündüm ama bir sonuca varamadım; onun için mi benzeri yok? Bazen buna inanmışım oluyor."

"Fırça aradığım iki yıl saymazsak ölene kadar ustamın yanından ayrılmadım, Yavuzhan'ın yarıştı yıllarda da bu dükkândaydım ama bu fırçanın Yavuzhan'ın yeleinden yapıldığını konuştduğumu hiç duymadım. Ustamın son nefesinde fırçayı Yavuzhan'ın yeleinden..." dediğini

müşteriler öğrene ne düşünürlerdi? Ustam öldükten sonra anladım; bu dükkânda tıraş olmanın altıda şans getirdiğine inandıkları için buradan ayrılmıyor, bunu önemli bir tüyoyumuş gibi birbirlerinden bile gizliyorlar. Yıllardır yarışlar başlamadan dükkânın önünde bu yüzden tıraş sırası olur..."

Sözünü bitirip yüzüme merakla bakıp daldı, gözlerinde sadece hüznü anlatılamayacak garip bir ifade belirdi.

"Hayatım boyunca butıraş fırçasıyla uğraştım, bu yüzden evlenemedim, bu fırçadan başka bir şeyim olmadı; başka birinin tıraş fırçası arayacağı aklıma gelmezdi."

Bir şey söylememi beklemeyen usturayı alıp koltuk tayarım saatir uyuyan adamın yağlı yüzünü yakaladı, parmakları etinin içine gömüldü; aceleyle, uymasınal dırmandan favorisinin altından başlayıp boğazına kadar usturasıyla adamın yüzünün kıvrımlarını takip etti. Pembe, dumani tüten bir deri ortaya çıktı, köpüğü bir kırkış parçasının üstüne alırken yüzüme bakmadan sordu.

"Tıraş fırçasını nereden almıştın."

Bir süre düşündükten sonra nasıl unuttuğuma şaşarak, babamdan kaldığını hatırladım; öldükten sonra hiçbir şey düşünmeden kullanmaya abışlaştım.

"Babamın fırçasıydı..."

Uzanıp berberin tezgahın üstüne bıraktığı fırçayı aldım, fırçamdan hatırladığım tarifisz kokuyu burnuma çektim; kırçılı, yağlı tüylerine dokunurken fırçama benzediğini fark ettim. Berber işini bitirip gözlerini kırıştırtarak elinden aldi.

"Bu fırçayla tıraş olma kistermisin?"

Döndürdüğü koltuğa oturdum, fırçasını sıcak sudan çıkırap sol yanağına köpürtmeye başladı, ölümünden yıllar sonra babamı hatırladım; kırçılı fırçasıyla yüzünü köpürtür, tıraşını olur, her hafta sonu giyinip kuşanır ganyan bayisine gider, hiçbir altılıyı kaçırmazdı. Çok az konuşan bir adamdı; on beş yıl önce uykusunda ölmüş, hayatımdanses-sizce çıkmıştı. Belki ganyan bayının karışındaki bu berbere geliyor, ölen üste ile tanışıyor, fırçanın sırrını da biliyordu. Çöpe attığım fırçamın da Yavuzhan'ın yelesinden yapıldığını düşünerek gözlerimi açtım. Berber işini ezbere yavurdu; sağ yanağına geçti, bir kaç aydır unuttuğum duyuyula gözlerimi yumdum; sol elyle yüzümü ezbere çeviriyor, sağ elindeki ustura hiç durmadan çalışıyor.

Berber yüzümü yakıyap kuruladıktan sonra elinde fırçasıyla birkaçadın gereyecektirdi, ne söyleyeceğimi gözlerimi kırıştırtarak beklemeye başladı. Televizyonda altınlın ikinci ayağı başla-mak üzereydi, atlar padoktaki yerlerini alıyordu. Yarış başlamanın yetmişik için koltuktan kalkıp üstümü temizleyerek ganyan bayisine kostüm, cebimdeki son parayı bayiyeeuzatıp rastgele birata tek oynayıp yarış izlemek için berberin önünde toplanan kalabalığa karıştım.

Altınlın ikinci ayağında on iki dişi Arap tayı yarışyordu; atlar sonuzyekadar toplukoşup finişe de hep birlikte girdiler, yazdığım at burnunu uzatıp yarış; Yavuzhan gildi kazandı. Kaldırmda homurdanma r başladı, kalabalık söylenerek dağılırken dükkânın arkasından berber tıraş fırçasını sımsıkı tutmuş, beni bekliyordu; göz göze geldik, birkaçadın gereyecektirdi, son yarışta kazanana-tı ikimizde tek yazmıştık.

Y. EMRE CEREN

Kartacalı Dido ve Truvalı Aeneas

Tyros Kralı Mattan'ın iki çocuğuvardı. Bunlar Pygmalion adında küçük bir oğla ve ablası Elissa. Mattan ölünce krallığı çocuklarına bıraktı. Ancak halk henüz çocuk olmasına rağmen Pygmalion'u tanıyarak kralları yaptı. Herakles rahibi amcası Acerbas ise kral naibi olarak seçildi. Pygmalion, Elissa'yı ise amcasıyla evlenmeye mecbur bıraktı. Acerbas'ın gizli serveti olduğu rivayeti üzerine Pygmalion amcasını öldürttü. Ancak serveti bulamadı.

Ablası Elissa ise bu esnada dehşet edüşerek Tyros'tan kaçmaya karar verdi. Acerbas'ın servetini gemilere doldurarak Pygmalion'u sevmeyen soylularla birlik teşehderken çatı. Deniz yolculuğu esnasında Pygmalion'u yanıltıp oyalamak için denize içi kum dolu quvallar attırdı. Yolları üzerindeki Kıbrıs'a uğrayan kaçaklara kadar bir Zeus rahibi de katıldı ve Elissa'nın yoldaşları Aphrodite Tapınağı'na kendilerini adamış 80 adet genç kız kaçırarak eşleri yaptı. Ardından Kuzey Afrika kıyasına çıkan Elissa ve beraberindeki yerli halk tarafından hoş karşılandı. Yerli halk onların yerleşmesine müsaade etti, ancak bir şartları vardı.

"Bir öküzdü derisinin kaplayacağı kadar yer" almalanına müsaade edildi. Elissa ise bir öküzdü derisini o kadar ince şeritler halinde kesti ki bir kent kuracak kadar toprağa yerleşmesine müsaade edildi. Yerli halk ise onlara yerleşme-leri ve şehir kurmaları konusunda yardım etti, hediyeler gönderdi. İlk seçtikleri yere kurulan kent kazdıkları yerden bir sığır kafası çıktı. Bu kötü bir alametti. Ötede bir yer kazdıklarında ise bu kezat kafası çıktı. Bu savaşçı bir toplu-mun işaretiydi. Oraya kuruldular. Tyros'tan kaçan başka kimselerle birlikte birşehri güçlü kılaçak kadar insan toplandı. Civar kentlerden birinin kralı ise Elissa ile evlenmek istedi. Ne-zaketlerinden ötürü bu teklifi geri çevirmeyen Elissa korkuya kapıldı ve ölen kocasını baha-ne ederek 3 ay biryas süresi istedi. Sürenin bitiminde ise odun yığınının üzerine çıkarak intihar etti. Roma'nın en büyük yazarlarından Vergilius'un uyarılamasından önce anlatılan hikâye böyledir.

İşte bu kent zamanla Roma'nın en büyük düşmanlarından Kartaca'ya dönüştü, Elissa ise aşk hikâyesi ve dramatik yaşamıyla Dido'ya. Truva Savaşı'ndan canını zor kurtaran Aeneas ve beraberindekiler, bin bir badirenin ardından fırtınanın sürüklediği gemisiyle Kartaca kıyısına çıkar. Şehrin sakinlerince dostça karşılanıp buyur edilirler. Onunruza ziyafet tertip edilir. Bu ziyafetle Aeneas Truva'nın düşüşünü, savaş ve kendi serüvenlerini Dido'ya anlatır. Aeneas'ın yoldaşları gemilerini onarırken, Kraliçe Dido ise Aeneas ile ilgilir. Sonra bir av partisi tertip edilir. Av partisi esnasında birden fırtına

Sébastien Bourdon-Death of Dido

mağaraya sığınır. Sığındıkları mağarada Venus [Aphrodite] adeta öç almak istemesine Eros'ta aşık eder bu ikiliyi birbirine. Sonra Fama adındaki bir tanrıça dünyaya Aeneas ile Dido'nun sevgi-tili niyayer. Bu esnada Venus ile Iuno [Hera] Dido ile Aeneas'ı kıskırtır ve Dido Aeneas'ın metresi olur. Gel zaman git zaman bu söylenti daha önce Dido ile evlenmek isteyen krala ulaşır. Kral İrbas Dido'nun kendisiyle değil de bir yabancıyla birlikte olmasından rahatsız olur, öfkelenir ve Tanrıların ve İnsanların Babası Iuppiter'den [Zeus] Aeneas'ı göndermesini ister.

Aeneas'ın verilen görevi bilen Iuppiter, ona görevini hatırlatır. Görevi Afrika kıyılarında dolaşmak değil İtalya'ya giderek tanrıların gösterdiği yerde yeni bir şehir kurmaktır. Bu yüzden ona Afrika'dan gitmesini ve Dido ile olan ilişkisini bitirmesini emreder. Aeneas ise emre itaat ederek beraberindeki Truvalılarla birlikte gecelerin Kartaca'yı terk eder. Terk edilen Dido ise bu aşk acısına dayanamaz. Aeneas'ın anımsatı anher nesneyi toplar. Büyükçe bir odun yığını hazırlar, Aeneas'ın anımsatan her şeyi atar yığının üzerine. Sonra Aeneas ve yoldaşlarının yelken açmasını bekler sarayından. Onlar yelken açınca kederinden dövünür. Dido "Hınçla, bir adak olsun küllerim size: Ne sevgi ne barış iki topluluk arasında. Dilerim bir yığit doğsun kemiklerimizin, öç alsın. Kılıçla gitsin ardından Dardanos köylülerinin, kovalasın" der. Ardından Aeneas'ın kılıcını görür kenarda, atar kendini üstüne. Kardeşi Anna yıkılır, lanetler savurur. Sonra da kurduğu odun yığınını yakılır Dido. Aeneas ile yoldaşlarınsa gelecekte Roma olacak diyarı kurnaya doğru yol alırlar. Dido'nun bedduyası karşılık bulur yıllar sonra. Onun soyundan gelenler, Aeneas'ın soyundan gelenlere kan kusturur. Neticesinde Aeneas'ın soyundan gelenler yele

FULYA ÖZLEM

SONSUZ ÇİÇEK

Dağ yollarında
 Sonsuz çiçeğe doğru giderken,
 Bir yanım uçurum;
 Korkuyorum.
 Ay doğuyor
 Korkunun yamacına,
 Kekik kokuyor;
 Çingirak sesleri,
 Çan sesleri,
 Rüzgar,
 Başım dönüyor
 Korkunun salıncağında
 Bir bulut alıyor
 Beni kollarına
 Kalbimdeki güvercin
 Kanat çırpıyor
 Sonsuzluğa
 Ay yükseldi
 Kapısı açıldı
 Sonsuz çiçeğin
 Bahçesinin;
 Korkumu yolda bıraktım,
 Çığlığı şarkımdır,
 Örtüsü deniz;
 Onu bu bahçeye
 Ekeceğim
 Herkesin karanlığında
 Açsın diye
 Sonsuz çiçek,
 Kaderime gülümse.

Anlatamamak değil ölüm,
 ölüm artık anlaşılammak.
Pier Paolo Pasolini

İnsanların
 nandıkları
 şeyleri yazma
 cesaretleri
 olsaydı, kimse
 bir kelime bile
 yazmazdı

Henry Miller

- İmtiyaz Sahibi: Birgün Yayıncılık ve İletişim Tic. A.Ş. adına İbrahim Aydın
- Yayın Kurulu: Önder Albay, Ümit Bektaş
- Editöryal Danışmanı: Haydar Ergülen
- Editörleri: Oğuz Altın, Mustafa Kırmaş
- Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Sefir Selçuk Özbek
- Reklam ve İletişim: 0546 2883326 - bavul@bavuldergi.com
- www.bavuldukkani.com
- Kapak Tasarımı: Yusuf Akınoğlu
- Grafik Tasarım: Barış Can Sankas
- Adres: Gülbahar Mahallesi, Avrı Diliği Sokak, Özden Apartmanı, No: 14/3, Mecidiyeköy/Şişli İstanbul
- Baskı: İleri Basım Mat. Amb. Reklam Tanıtım/Yayın ve Teknik Hiz. Tic. A.Ş.
- Adres: Yenibosna Merkez Mh. 29 Ekim Cd.A1 Apt. No:5/902 Bahçeşehir-İstanbul (Vizyonpark 2 Plaza B-1 Blok Kat:9 No:81-82)
- Tel: 0212 454 32 90 - 0212 454 34 83
- Genel Dağıtım: Tunkuvar Dağıtım Pazarlama A.Ş.
- ISSN: 2149-8113 Aylık yaygın süreli yayındır.

AŞIKLAR
BAYRAMI

SU BAĞLAMANLA BÜTÜN DÜNYAYA LAF ETTİN,
BÖRTÜ BÖCEĞE SÖYLEDİN, DAGA BAYIRA SÖYLEDİN,
YAVUKLULARINA SÖYLEDİN...
ŞİMDİ BANA GELİNCE
SÖYLEYECEK Bİ TANE
KELEME YOK MU YAA!

BEN BURAYI UKSUZ BUCAKSIZ BİR DENİZ
ZANNEDİYORDUM. KOCAMAN BİR DENİZ.
ŞİMDİ SUYU AZALMIŞ
TİPKİ ZAMAN GİBİ...

AÇLARLA AŞIKLARIN UYKUSU
GELİR Mİ HİÇ!

OLAN OLDU GEÇEN GEÇTİ.
HEPİMİZİN PAYINA DA
AYRI BİR HİKAYE DÜŞTÜ...

BABA DEĞİŞİN
ZATEN YAKIN KALMIŞ
BİR KELEMEYER.
BABALAR HEP
YAKIN KALIR...

SONUNDA BİR GÜN HEVES ALI ŞU KÖY YOLUNDA BELİRİNCE ZERE KADININ YÜREĞİ YÜREĞİNE SİĞMADI.
DERKEN HEVES ALI, BESBELLİ YENİ YAKTIĞI ŞOK GÜZEL AMA KEDERLİ BİR TÜRKÜYÜ OKUMAYA
BAŞLADI. LAKIN ZERE KADIN DAHA O ANDA BU TÜRKÜNÜN KENDİNE DEĞİL BAŞKA BİR KADINA
YAKILDIĞINI ANLADI. TÜRKÜDE SARI SAÇLARDAN, ÇÖZÜLMİYEN
BELKİLERDEN SÖZ EDİYORDU. EE ZERE KADININ SAÇLARI KINALI.
ZERE KADIN AĞIR AĞIR KALKTI YERİNDEN, ARKASINI DÖNDÜ,
SESSİZCE EVİNE DOĞRU YÜRÜDÜ.
HEVES ALI ONA NE KADAR DİL DÖKTÜYSE
BOŞUNA...

HAMLET

CADI KAZANI

İSTANBUL
KLASİKLERLE
BULUŞUYOR

KOMİK PARA

ÇİNGENE BOKSÖR

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

sehrintiyatrosu

sehir_tiyatrosu

sehirtiyatrolari

sehirtiyatrolari1914